

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МИХАЛЬСЬКИЙ ОЛЕГ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Прим. № _____

УДК 342.5 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У
СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
(081 – Право)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
(доктора філософії)

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів
мають посилання на відповідне джерело

Науковий керівник —
Музичук Олександр Миколайович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Суми 2017

АНОТАЦІЯ

Михальський О.О. Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 — Право). — Сумський державний університет. — Суми, 2017.

Дисертацію присвячено аналізу сутності та особливостей протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, а також шляхів удосконалення її адміністративно-правового регулювання.

Аргументовано, що інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правової протидії, являє собою сукупність соціальних відносин у сфері створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, на які спрямовано правопорушення. Узагальнено особливості інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії.

Виокремлено та проаналізовано етапи становлення та розвитку правових засад протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності

Під державно-правовим механізмом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні запропоновано розуміти сукупність законодавчо встановлених правових засобів, які у своїй сукупності дозволяють державі та її органам забезпечити належний правовий захист прав та законних інтересів суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері. Розкрито роль та значення таких елементів державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: а) цивільно-правовий захист інтелектуальної власності; б) адміністративно-правовий захист інтелектуальної власності; в) кримінально-правовий захист інтелектуальної власності.

Доведено, що на сьогодні адміністративно-правове регулювання займає особливе місце серед правових засад протидії правопорушенням у сфері

інтелектуальної власності, оскільки норми адміністративного права, насамперед визначають: рівні та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні; систему суб'єктів протидії таким правопорушенням, їх компетенцію, форми та методи взаємодії між ними; підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення протиправних дій у сфері інтелектуальної власності.

Встановлено, що основною метою адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні є мінімізація випадків неправомірного використання об'єктів таких правовідносин, а також попередження вчинення відповідними суб'єктами правопорушень у майбутньому. Визначено та охарактеризовано загальні та спеціальні принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Акцентовано увагу, що принципи адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності прямо не закріплені в жодному нормативно-правовому акті.

Визначено три основні рівні протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: 1) міжнародний; 2) державний; 3) протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, що здійснюється конкретними суб'єктами у чітко визначеному напрямку. Охарактеризовано наступні напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: 1) протидія правопорушенням, пов'язаним із авторським правом та суміжними правами; 2) протидія правопорушенням у сфері права промислової власності; 3) протидія правопорушенням, пов'язаним із використанням комерційних (фірмових) найменувань та торговельних марок, тобто тих прав інтелектуальної власності, що індивідуалізують підприємство чи організацію.

Констатовано, що система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні має трирівневу структуру та складається з державних органів загальної юрисдикції, органів спеціальної юрисдикції та

недержавних суб'єктів.

Обґрунтовано, що форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні будуть дієвими за умови: а) формування якісної нормативно-правової бази, яка регламентує упорядкування суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності; б) наявності чітко визначеного механізму реалізації прийнятих норм; в) удосконалення міжнародного співробітництва за рахунок адаптації та імплементації міжнародних стандартів, обміну досвідом, укладення міждержавних договорів про співробітництво та допомогу, формування єдиного інформаційного простору; г) посилення заходів впливу, зокрема, юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності; ґ) спрощення процедури патентування; д) здійснення постійного моніторингу за рівнем захисту прав інтелектуальної власності; е) проведення уповноваженими органами постійної консультативної, роз'яснювальної та методичної роботи серед громадськості.

На підставі узагальнення зарубіжного досвіду протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності обґрунтовано необхідність посилити міжнародне співробітництво у протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Для цього необхідно: а) привести чинне законодавство України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до міжнародних стандартів; б) покращити фінансування заходів, спрямованих на реалізацію чинних нормативно-правових актів у сфері протидії правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності; в) вдосконалити механізм реалізації найважливіших положень норм чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності; г) запроваджувати нові технології захисту прав інтелектуальної власності; ґ) посилити увагу з боку держави інноваційним винаходам, що дозволить уникнути втрати інтелектуального потенціалу держави.

Сформовано основні принципи оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.

З метою вдосконалення законодавства, яке закріплює юридичну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні: обґрунтовується необхідність прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення і збереження доказів у справах про адміністративні правопорушення»; б) запропоновано внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та доповнити його статтями 265-3 «Тимчасове вилучення рухомого й нерухомого майна» та 265-4 «Тимчасове блокування рахунків банків»; в) доведено необхідність розробки Кодексу поведінки правовласників, що може стати додатковим засобом зміцнення адміністративної нормативно-правової бази, оскільки надасть можливість регламентувати дії та закріпити повноваження правовласників щодо захисту прав на інтелектуальну власність, а також удосконалення адміністративного законодавства щодо колективного управління правами інтелектуальної власності, оскільки в державі має бути лише один такий орган.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є однією з перших спроб комплексно, на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів наукового пізнання визначити сутність та особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні і надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо підвищення її ефективності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в подальшому вони можуть бути використані у: 1) науково-дослідній сфері — для подальшого розроблення та удосконалення адміністративно-правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 23.06.2017 р.); 2) правотворчості — в ході уточнення та доповнення чинних законодавчих та підзаконних актів, що буде сприяти поліпшенню правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в

Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 20.07.2017 р.); 3) правозастосовчій сфері — з метою покращення практичної діяльності суб'єктів, уповноважених здійснювати комплекс заходів, спрямованих на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса від 20.07.2017); 4) освітньому процесі — під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи», вони вже використовуються у ході проведення занять із вищевказаних дисциплін у Сумському державному університеті та Харківському національному університеті внутрішніх справ (акти впровадження Сумського державного університету від 26.05.2017 р. та Харківського національного університету внутрішніх справ від 23.06.2017 р.).

Ключові слова: протидія, правопорушення, інтелектуальна власність, адміністративне законодавство, державно-правовий механізм, правові засади, мета, принципи, рівні, напрямки, форми, методи, оптимізація, юридична відповідальність.

SUMMARY

Mykhalskyi O. O. Administrative and Legal Counteraction to Offenses in the Field of Intellectual Property in Ukraine. – Qualifying scientific work as the manuscript.

The thesis for a candidate's degree (PhD) by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law (081 – Jurisprudence). – Sumy State University. – Sumy, 2017.

The dissertation is focused on the analysis of the essence and peculiarities of counteraction to offenses in the field of intellectual property in Ukraine, as well as the ways to improve its administrative and legal regulation.

It has been argued that intellectual property, as an object of administrative

and legal counteraction, is a set of social relations in the field of creation and use of intellectual property objects that are targeted by an offense. The peculiarities of intellectual property as an object of administrative and legal counteraction have been generalized.

The stages of formation and development of legal principles of counteracting offenses in the field of intellectual property have been singled out and analyzed.

Under the state and legal mechanism of counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine, the author has offered to understand the set of legally established legal means, which in their totality allow the state and its agencies to provide the proper legal protection of the rights and legitimate interests of the subjects of legal relations in the specified sphere. The author has revealed role and significance of such elements of the state and legal mechanism of counteracting offenses in the field of intellectual property: a) civil and legal protection of intellectual property; b) administrative and legal protection of intellectual property; c) criminal and legal protection of intellectual property.

It has been proved that today administrative and legal regulation occupies a special place among the legal principles of counteracting offenses in the field of intellectual property, since the norms of administrative law, first of all, define: levels and directions of administrative and legal counteraction to the offense in the field of intellectual property in Ukraine; the system of subjects of counteraction to such offenses, their competence, forms and methods of interaction between them; grounds for bringing to administrative liability for the commission of illegal actions in the field of intellectual property.

It has been established that the main objective of administrative and legal counteraction to offenses in the field of intellectual property in Ukraine is minimization of cases of illegal misuse of objects of such legal relations, as well as prevention from committing the offenses in the future by the relevant subjects. The author has defined and characterized general and special principles of administrative and legal counteraction to offenses in the field of intellectual property in Ukraine. It has been emphasized that the principles of administrative

and legal counteraction in the field of intellectual property are not directly enshrined in any legal act.

Three main levels of counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine have been defined: 1) international; 2) state; 3) counteracting offenses in the field of intellectual property committed by specific subjects in a clearly defined direction. The author has characterized the following directions of administrative and legal counteraction to offenses in the field of intellectual property: 1) counteraction to offenses related to the copyright and related rights; 2) counteraction to offenses in the field of industrial property law; 3) counteraction to offenses related to the use of commercial (brand) names and trademarks, that is, those intellectual property rights that individualize an enterprise or organization.

It has been stated that the system of subjects for counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine has a three-leveled structure and consists of state agencies of general jurisdiction, agencies of special jurisdiction and non-state subjects.

It has been substantiated that the forms and methods of counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine will be effective in case of: a) the formation of a qualitative normative and legal basis regulating the arrangement of social relations in the field of intellectual property; b) the presence of a clearly defined mechanism for the implementation of the adopted norms; c) the improvement of international cooperation due to the adaptation and implementation of international standards, the exchange of experience, the conclusion of interstate agreements on cooperation and assistance, the formation of a single information space; d) strengthening measures of influence, in particular, legal liability for offenses of intellectual property rights; e) the simplification of the procedure of patenting; f) the realization of continuous monitoring of the level of protection of intellectual property rights; g) carrying out constant advisory, explanatory and methodical work among the public by the authorized agencies.

On the basis of the generalization of international experience in counteracting offenses in the field of intellectual property, the author has grounded

the necessity to strengthen international cooperation in counteracting offenses in the field of intellectual property. To accomplish this, it is necessary: a) to bring the current Ukrainian legislation in the field of intellectual property in line with international standards; b) to improve financing of measures aimed at the implementation of the current normative and legal acts in the area of counteracting offenses infringing the right of intellectual property; c) to improve the mechanism of the implementation of the most important provisions of the current legislation in the field of intellectual property; d) to introduce new technologies for the protection of intellectual property rights; e) to increase the state's attention to innovative inventions that will prevent the loss of intellectual potential of the state.

The basic principles of optimizing the system of subjects for counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine have been formed.

In order to improve the legislation, which establishes legal liability for offenses in the field of intellectual property in Ukraine the author: a) grounds the necessity of adopting the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Providing and Preserving Evidence in Cases on Administrative Offenses"; b) offers to amend the Code of Ukraine on Administrative Offenses and supplement it with the Articles 265-3 "Temporary Seizure of Movable and Immovable Property" and 265-4 "Temporary Blocking of Banks' Accounts"; c) proves the necessity of developing the Code of Conduct of the right holders, which may be an additional mean of strengthening administrative regulatory basis, since it will provide an opportunity to regulate the actions and to consolidate the powers of the right holders regarding the protection of intellectual property rights, as well as the improvement of administrative legislation on collective management of intellectual property rights, since there should be only one such agency in the state.

The scientific novelty of the obtained results is that the dissertation research is one of the first attempts to comprehensively, on the generalized level, using modern methods of scientific cognition to determine the essence and peculiarities of administrative and legal counteraction to offenses in the field of intellectual property in Ukraine and to provide scientifically grounded propositions and

recommendations to improve its effectiveness.

The practical significance of the obtained results is the fact that in the future they can be used in: 1) the research area – for further development and improvement of administrative and legal regulation of counteraction to offenses in the field of intellectual property in Ukraine (Act of implementation of the Criminological Association of Ukraine dated from June 23, 2017); 2) law-making – in the course of clarifying and supplementing the current legislative and regulatory acts, which will contribute to improving the legal regulation of counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine (Act of implementation of the Research Institute of Public Law dated from July 20, 2017); 3) law-enforcement sphere – in order to improve the practical activity of the subjects authorized to carry out a set of measures aimed at counteracting offenses in the field of intellectual property in Ukraine (Act of implementation of the results of the dissertation research into practical activity of Kharkiv Research Institute of Forensic Expertise named after honored professor M. S. Bokarius dated from July 20, 2017); 4) educational process – during the preparation of textbooks and training manuals on the disciplines “Administrative Law”, “Administrative Procedure”, “Judicial and Law Enforcement Agencies”, they are already used in conducting classes on the above mentioned disciplines in Sumy State University and Kharkiv National University of Internal Affairs (Acts of implementation of Sumy State University dated from May 5, 2017 and Kharkiv National University of Internal Affairs dated from June 23, 2017).

Key words: counteraction, offenses, intellectual property, administrative legislation, state and legal mechanism, legal principles, objective, principles, levels, directions, forms, methods, optimization, legal liability.

Список публікацій здобувача:

1. Михальський О. О. Особливості проведення досліджень щодо визначення вартості контрафактної аудіовізуальної продукції / О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2007. – Вип. 7. – С. 422–425.

2. Михальський О. О. Історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О. О. Михальський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2015. – № 2. – С. 67–71.

3. Михальський О. А. Цель и принципы административно-правового противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О. А. Михальский // Право и Политика. – 2016. – № 4. – С. 102–106.

4. Михальський О. О. Протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: історико-правовий аспект / О. О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 1. – С. 207–211.

5. Михальський О. О. Поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії / О. О. Михальський // Наше право. – 2016. – № 5. – С. 110–115.

6. Михальський О. О. Сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О. О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 2. – С. 156–160.

7. Михальський О. О. Правові засади протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання / О. О. Михальський // Європейські перспективи. – 2017. – № 3. – С. 93–98.

8. Михальський О. А. Система субъектов противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О. А. Михальский // Право и Закон. – 2017. – № 1. – С. 127–131.

9. Михальський О. О. Верховенство права та законність як основоположні принципи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Вплив юридичної науки на розвиток національного та міжнародного законодавства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 – 21 лют. 2015 р.). – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2015. – С. 35–37.

10. Михальський О. О. Адміністративно-правовий захист, як елемент державного механізму протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 – 9 лип. 2016 р.). – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2016. – С. 94–95.

11. Михальський О. О. Міжнародний рівень адміністративно-правової протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 23 – 24 верес. 2016 р.). – Запоріжжя : Запорізь. міська громад. орг. «Істина», 2016. – С. 94–96.

12. Михальський О. О. Характеристика спеціальних принципів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 – 21 січ. 2017 р.). – О. : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. – С. 78–80.

13. Михальський О. О. Інтелектуальна власність як специфічний об'єкт адміністративно-правової протидії / О. О. Михальський // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. крнф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. – Х. : ХНУВС, 2017. – С. 232–235.

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації:*

14. Михальський О. О. Визначення вартості ремонтно-відновлювальних робіт пластмасових складових транспортних засобів / О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2008. – Вип. 8. – С. 557–560.

15. Михальський О. О. Проблемні питання методичного забезпечення судово-товарознавчих експертиз / О. С. Донцова, А. С. Посохов, О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2011. – Вип. 11. – С. 645–653.

16. Михальський О. О. Проблемні питання визначення вартості окремих видів будівельних матеріалів, які перебували на зберіганні або були в експлуатації / О. О. Михальський, О. С. Оболенцева-Красивська // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2013. – Вип. 13. – С. 476–481.

17. Михальський О. О. Визначення вартості аудіовізуальної продукції та програмного забезпечення / О. О. Михальський, Т. А. Заніна // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2012. – Вип. 12. – С. 445–451.

18. Михальський О. О. Визначення вартості програмного забезпечення / А. І. Лозовий, О. О. Михальський, Т. А. Заніна // Судова експертиза. – 2014. – № 2. – С. 17–22.

ЗМІСТ

ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	25
1.1 Поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії.....	25
1.2 Історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	38
1.3 Сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	52
1.4 Правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання.....	64
Висновки до розділу 1.....	78
РОЗДІЛ 2 ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	83
2.1 Мета та принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	83
2.2 Рівні та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	98
2.3 Система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	111
2.4 Адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні та напрями їх удосконалення.....	123
3	
Висновки до розділу 2.....	146
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-	

ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	151
3.1 Зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та можливості його використання в Україні.....	151
3.2 Оптимізація системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	176
3.3 Удосконалення адміністративного законодавства, яке встановлює відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	190
Висновки до розділу 3.....	201
ВИСНОВКИ.....	205
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	211
ДОДАТКИ.....	243

ВСТУП

Актуальність теми. Конституція України проголосила створення нових демократичних цінностей, що стало потужним поштовхом для розбудови державності нашої країни. Сьогодні Україна все більше переймає західну модель розвитку, що, безперечно, є позитивним фактором. Але реформування держави в цілому та її окремих елементів вимагає наявності ефективного механізму протидії правопорушенням у тих чи інших сферах діяльності суспільства, прикладом чого є галузь інтелектуальної власності.

Порушення прав інтелектуальної власності охопило майже усі сфери суспільних відносин, що значно ускладнює швидке реагування на них. Поширеність порушень прав інтелектуальної власності та їх складність обумовлюється і тим, що вони охоплюються нормами цивільного, адміністративного, кримінального та господарського права, що значно ускладнює їх кваліфікацію. Законодавство у галузі протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності не позбавлене окремих недоліків, прогалин, суперечливих положень. Зокрема, недосконалим залишається не лише законодавство, яке спрямоване на охорону інтелектуальної власності, а й адміністративне законодавство, метою якого у даній сфері є, зокрема, забезпечення правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Адже від належної, надійної та ефективної протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності залежить рівень соціально-економічного розвитку України і, в кінцевому підсумку, добробут народу.

Окремі проблеми забезпечення дотримання прав на інтелектуальну власність в Україні досліджували О. І. Антонюк, Ю. Є. Атаманова, Д. В. Балух, О. М. Бандурка, Є. Ю. Бараш, О. І. Безпалова, М. В. Борута, Н. В. Бочаров, Є. В. Валькова, О. М. Волощенко, Ю. В. Гаруст, О. М. Головова, Б. В. Деревянко, О. Ю. Дудченко, О. В. Зайчук, Р. С. Кірін, Т. А. Кобзева, Т. М. Кравцова, А. І. Кубах, А. М. Куліш, О. М. Куракін, В. І. Курило, І. В. Манцова, О. М. Музичук, Л. Г. Олейнікова, В. В. Пахомов,

М. Ю. Потоцький, О. М. Рєзнік, Г. С. Римарчук, Т. Є. Ромат, О. П. Світличний, М. В. Старинський, А. А. Трофімчук, О. В. Ульяновська, Н. С. Фесенко, О. І. Харітонова, В. Д. Чернадчук, О. О. Чернишова, Ю. Ю. Чуприна, С. В. Ярошенко та ін. Однак низка питань щодо засобів, принципів, форм та методів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні висвітлена фрагментарно й потребує подальшого дослідження.

Таким чином, необхідність удосконалення та системного оновлення адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, з одного боку, та відсутність комплексних наукових досліджень цієї проблематики – з іншого, обумовлюють актуальність і вказують на необхідність комплексного дослідження адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України, узагальнення практики його реалізації та міжнародного досвіду визначити сутність та особливості протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в

Україні, а також шляхи удосконалення відповідного адміністративного законодавства. Для досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні необхідно вирішити такі основні *задачі*:

- визначити поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії;
- здійснити історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- встановити сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- охарактеризувати правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні та встановити місце серед них адміністративно-правового регулювання;
- розкрити мету та принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- систематизувати рівні та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- окреслити коло суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- визначити форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- узагальнити зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та визначити можливості його використання в Україні;
- запропонувати шляхи оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- виробити пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства, яке передбачає відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері інтелектуальної власності.

Предмет дослідження становить адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Логіко-семантичний метод використано під час аналізу ключових термінів та опрацювання власних запропонованих дефініцій (розділи 1 – 3). Структурно-функціональний метод і метод групування використано під час характеристики державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (підрозділ 1.3), окреслення мети, принципів, рівнів, напрямів, форм та методів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.4), з'ясування кола суб'єктів, уповноважених здійснювати протидію правопорушенням у досліджуваній сфері (підрозділ 2.3). За допомогою документального аналізу охарактеризовано правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні та встановлено місце серед них адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.4), визначено недоліки адміністративного законодавства, яке закріплює юридичну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні (підрозділ 3.3), запропоновано способи оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (підрозділ 3.2). Метод порівняльно-правового аналізу застосовано під час узагальнення зарубіжного досвіду протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності (підрозділ 3.1). В роботі також використано системно-структурний метод, методи моделювання та прогнозування (розділи 1 – 3).

Науково-теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження є праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права, інших галузевих правових наук. Нормативною основою дисертації є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, кодекси, інші закони України, акти Президента

України та Кабінету Міністрів України, підзаконні нормативні акти, які регламентують правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є узагальнення практики діяльності суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, довідкові видання, статистичні й інші матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є однією з перших спроб комплексно, на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів наукового пізнання визначити сутність та особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні і надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо підвищення її ефективності. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– узагальнено особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: по-перше, адміністративно-правова протидія у сфері інтелектуальної власності – це врегульована нормами адміністративного права діяльність, яка полягає у фактичному виявленні та припиненні порушень у сфері інтелектуальної власності; по-друге, адміністративно-правова протидія у сфері інтелектуальної власності є діяльністю відповідних уповноважених органів державної влади в Україні, тобто, іншими словами, має владно-управлінський характер; по-третє, адміністративно-правова протидія у сфері інтелектуальної власності має свій власний специфічний об'єкт та предмет впливу;

– під адміністративно-правовим захистом як елементом державного механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності запропоновано розуміти сукупність встановлених нормами

адміністративного права дій, які мають вчинити уповноважені органи державної влади та їх посадові особи з метою захисту суб'єктів правовідносин у сфері інтелектуальної власності;

– обґрунтовується необхідність прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення і збереження доказів у справах про адміністративні правопорушення», в якій слід: чітко визначити, що є доказами у справі про адміністративні правопорушення, сформулювати їх види (включаючи електронні докази), закріпити процесуальний порядок їх збору, визначити компетенцію осіб, уповноважених на забезпечення (збір) та зберігання доказів, обов'язково визначити місця їх зберігання та строки зберігання, а також передбачити шляхи реалізації таких доказів після розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення постанови у справі;

– запропоновано розробити Кодекс поведінки правовласників, що надасть можливість регламентувати дії та закріпити повноваження правовласників щодо захисту прав на інтелектуальну власність;

удосконалено:

– розуміння адміністративно-правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності як цілеспрямованого впливу адміністративно-правових норм на суспільні правовідносини у сфері інтелектуальної власності шляхом закріплення засобів забезпечення прав та законних інтересів держави, а також фізичних та юридичних осіб з метою упорядкування правовідносин у сфері інтелектуальної власності, а також захисту цих правовідносин та розвитку в інтересах суспільства і держави;

– класифікацію принципів адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності, які об'єднано у дві групи: загальні та спеціальні;

– характеристику адміністративно-правових форм протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, під якими розуміється зовнішній, постійний і типізований прояв державно-владної

діяльності уповноважених на те органів щодо захисту прав інтелектуальної власності, попередження та припинення протиправної поведінки, яка посягає на право інтелектуальної власності;

дістали подальшого розвитку:

– розуміння того, що для подолання протиправної поведінки у сфері реалізації прав на інтелектуальну власність варто удосконалювати, в першу чергу, відповідні адміністративно-правові механізми, адже органи державної влади наділені широкими повноваженнями, закріпленими у нормативно-правових актах різної юридичної сили, які дають їм можливість попереджати правопорушення, реагувати на них та притягувати винних осіб до юридичної відповідальності;

– обґрунтування того, що на рівні держави має бути вироблений єдиний алгоритм дій щодо вирішення існуючих проблем у сфері інтелектуальної власності, ґрунтуючись при цьому на тих зобов'язаннях, які були взяті Україною під час укладення міжнародних договорів, міжнародному досвіді роботи уповноважених органів по захисту прав інтелектуальної власності та протидії правопорушенням у цій сфері та залученні до спільних дій, зокрема, спеціальних операцій, з метою вироблення єдиного підходу до правозастосовної діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності;

– узагальнення зарубіжного досвіду протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та визначення можливостей його використання в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в подальшому вони можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення та удосконалення адміністративно-правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 23.06.2017 р.*);

– правотворчості – в ході уточнення та доповнення чинних законодавчих та підзаконних актів, що буде сприяти поліпшенню правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 20.07.2017 р.*);

– правозастосовній сфері – з метою покращення практичної діяльності суб'єктів, уповноважених здійснювати комплекс заходів, спрямованих на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні (*акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса від 20.07.2017*);

– освітньому процесі – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи», вони вже використовуються у ході проведення занять із вищевказаних дисциплін у Сумському державному університеті та Харківському національному університеті внутрішніх справ (*акти впровадження Сумського державного університету від 26.05.2017 р. та Харківського національного університету внутрішніх справ від 23.06.2017 р.*).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Вплив юридичної науки на розвиток національного та міжнародного законодавства» (Харків, 2015); «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (Київ, 2016); «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (Запоріжжя, 2016); «Сучасні проблеми адміністративного права та процесу» (Харків, 2017); «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (Одеса, 2017).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження

викладено у восьми статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, п'яти тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях та круглих столах та п'яти інших опублікованих працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації — 254 сторінки. Список використаних джерел містить 288 найменувань і займає 32 сторінки, додатки розташовано на 12 сторінках.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1 Поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії

Розвиток сучасного суспільства супроводжується стрімким зростанням ролі права інтелектуальної власності як юридичного інституту в правовій системі сучасної України. Наукове та практичне розроблення даної категорії є одним з ключових питань, яке має бути вирішене на шляху інтеграції нашої держави у європейську спільноту. Однак, проблематика інтелектуальної власності полягає не тільки в її визначенні як суто цивілістичного інституту, але й у виділенні окремих положень, що свідчать про багатоаспектність цього явища, яке може бути об'єктом дії категорій інших правових галузей. Наразі в Україні є актуальним питання щодо окреслення поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії. Розгляд даної категорії у ракурсі публічної сфери регулювання має свої особливості та практичне значення.

Поняття «інтелектуальна власність» виникло порівняно недавно. Проте, у спеціальній літературі терміни «власність» та «інтелектуальна власність» використовуються як однозначні. Можна вважати, що походження терміна «інтелектуальна власність» пов'язане з французьким законодавством XVIII ст. [83]. Це поняття з'явилося під впливом відомих філософів–просвітителів Франції (Вольтера, Дідро, Гольбаха, Гельвеція, Руссо) [228; 83]. Відповідно до їх поглядів, право творця будь-якого творчого результату — чи літературного твору, чи винаходу — є його невід'ємним природним правом, що виникає із самої сутності творчої діяльності та «існує незалежно від визначення цього права державною владою» [228; 83]. Ця концепція

отримала назву пропрістарної концепції, набула поширення на початку ХІХ ст. і вже спочатку своєї появи піддавалася гострій критиці. Суть критики зводилась в основному до того, що результати творчої діяльності не можуть бути об'єктами права власності [83]. Тому, як справедливо наголошують В.М. Семененко та Д.І. Коваленко, слід вважати, що вперше поняття «інтелектуальна власність» було використане в Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), прийнятій 14 липня 1967 р. у Стокгольмі [228; 83]. Відповідно до вказаної конвенції, інтелектуальна власність — це виключні права на результати людської розумової діяльності [282, с. 221].

Безперечно, в Україні основою зазначеного інституту є положення Основного Закону нашої держави — Конституції України, а саме стаття 54, в якій говориться, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності [93]. Громадянам гарантуються свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [93]. Вагомим недоліком представленої норми Основного Закону є те, що вона належним чином не розкриває сутність явища інтелектуальної власності в цілому. Дану прогалину заповнюють норми інших нормативних актів, а також доктринальні погляди науковців стосовно цієї проблематики.

Так, на думку О.А. Підпригори, термін «інтелектуальна власність», можна розглядати у двох напрямках — як цивільно-правовий інститут і як сукупність суб'єктивних прав творця на результат його творчої діяльності. Відповідно до цієї концепції, як зазначає вчений, право інтелектуальної власності у зазначенні цивільно-правового інституту є сукупністю правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, оформлення, використання і охорони результатів інтелектуальної діяльності людей. В свою чергу, суб'єктивне право інтелектуальної власності є правом його суб'єкта на володіння, користування і розпорядження належним йому

відповідно до закону результатом інтелектуальної діяльності [159, с. 155; 83]. А.П. Сергєєв вважає, що під інтелектуальною власністю слід розуміти сукупність виключних прав як особистого, так і майнового характеру на результати інтелектуальної і, в першу чергу, творчої діяльності, а також на деякі інші прирівняні до них об'єкти, конкретний перелік яких встановлюється законодавством відповідної країни з урахуванням прийнятих нею міжнародних зобов'язань [229, с. 19; 14].

Однак, існують також інші погляди на вказану проблематику в сучасному науковому полі України. Зокрема, В. Базилевич вважає, що інтелектуальна власність як результат розумової творчої діяльності є багатоаспектною, складною категорією, яка привертає все більшу увагу науковців за умов гуманізації та соціалізації економічного розвитку провідних держав світу [16]. Дещо по-іншому розглядає дану категорію П. Цибульов, який доводить, що інтелектуальна власність — це закріплене законом право на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах [77, с. 18]. С. Гордієнко, проаналізувавши значну кількість наукової літератури та першоджерел, під інтелектуальною власністю пропонує розуміти матеріалізовані чи нематеріальні нові знання, які належать юридичній чи фізичній особі [54; 77, с. 18]. Влучної думки у своїх наукових працях доходить І. Новікова, яка розглядає досліджуваний у статті інститут як сукупність відповідних правил, нормативно-правових положень, засад, що регулюють соціально-економічні та організаційно-правові відносини, які складаються у процесі створення і використання продукту інтелектуальної праці [145].

Слід також вказати точку зору Генерального директора Всесвітньої організації інтелектуальної власності і Генерального секретаря Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин Каміла Ідріса, який стверджує, що інтелектуальна власність — це термін, що описує ідеї, винаходи, технології, твори мистецтва й музики, а також літератури, які є нематеріальними при їхньому створенні, але потім стають цінностями в

матеріальній формі, як і кожний інший продукт. Інтелектуальна власність є комерційним застосуванням творчої думки для вирішення технічного або художнього завдання. Вона не є продуктом сама по собі, а являє собою особливу ідею, що стоїть за цим продуктом, або спосіб, яким ця ідея виражена, або ж відмітний характер того, як цей продукт названий або описаний [77, с. 17].

О.В. Дзера, надаючи загальну характеристику права інтелектуальної власності, дійшов висновку, що в об'єктивному значенні зазначений термін характеризується такими основними ознаками [62]: 1) воно є правом на результат інтелектуальної творчої діяльності; 2) об'єктом права інтелектуальної власності є нематеріальна річ, при цьому результат інтелектуальної, творчої діяльності може бути втілений у будь-якому матеріальному носіїві; 3) цей результат придатний для відтворення і сприйняття іншими особами і придатний для багаторазового відтворення (тиражування); 4) правова охорона надається результату інтелектуальної творчої діяльності або за умови його створення і набуття форми, придатної для сприйняття іншими особами (наприклад, твори науки, літератури, мистецтва), або за умови його відповідності вимогам чинного законодавства України про інтелектуальну власність (наприклад, винаходи, корисні моделі, промислові зразки); 5) правова охорона об'єктів інтелектуальної власності надається на певний строк, визначений чинним законодавством; 6) право інтелектуальної власності на той чи інший об'єкт слід відрізняти від права власності на матеріальний носій, в якому втілено творчий результат, а право власності на річ, в якій втілено результат інтелектуальної власності, не залежить від права інтелектуальної власності на цей результат; 7) особисті немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності невіддільні від особи їх творця і не підлягають відчуженню; 8) майнові права суб'єкта інтелектуальної власності можуть відчужуватись будь-яким цивільно-правовим способом; суб'єкт цих прав може відмовитись від них; 9) об'єкти права інтелектуальної власності чинним законодавством визнані товаром і

можуть бути об'єктом будь-яких цивільно-правових правочинів; 10) право інтелектуальної власності є непорушним, ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом [62].

В умовах сьогодення цікавою видається точка зору Л.Г. Олейнікової, яка вбачає в інтелектуальній власності специфічний товар. Автор у своїй науковій праці відмічає, що в процесі комерціалізації інтелектуальна власність виступає у вигляді товару з певними властивостями, які характерні лише продукту розумової діяльності. Адже, по-перше, інтелектуальна власність являє собою уречевлений результат інтелектуальної діяльності, з цього випливають дві характерні їй властивості — матеріальна форма і нематеріальної сутність. Зокрема, за цими властивостями інтелектуальну власність відносять до нематеріальних активів, до яких, зокрема, відносять ще права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище, тощо), права користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, право на оренду приміщень, тощо), інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв, тощо); незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи [149]. По-друге, інтелектуальна власність має властивість мультиплікативного поширення, що пояснюється безперервним прогресивним розвитком наукової думки. По-третє, права на результати інтелектуальної діяльності, оформлені у вигляді інтелектуальної власності, мають обмежений термін дії, що обумовлено доволі швидким моральним зносом. Майже повна відсутність фізичного зносу та, натомість, швидкий та повний моральний знос можна врахувати наступною властивістю інтелектуальної власності. Перелічені властивості інтелектуальної власності, продовжує науковець, спричиняють великий вплив на процеси створення,

комерціалізації та впровадження цих об'єктів в господарський оборот суб'єктів господарювання [149].

Незважаючи на існування великої кількості наукових визначень явища інтелектуальної власності, усі вони без виключення ґрунтуються на положеннях чинного законодавства, які регулюють роботу представленого явища. Правові норми в яких закріплено основи цього інституту присутні і у багатьох міжнародних актах та національних документах, ключове місце серед яких займає Цивільний кодекс України (далі — ЦК). Інтелектуальній власності присвячено цілу Главу чинного ЦК, у статті 418 якої дається визначення цього інституту. Відповідно до цієї норми, інтелектуальна власність — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначене ЦК та іншим законом [273]. Окрім цього, право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом. Відповідно до тієї ж норми ЦК, інститут має власну структуру, головними елементами якої є: 1) особисті немайнові права інтелектуальної власності; 2) майнові права інтелектуальної власності [273].

Отже, можемо зробити висновок про те, що інтелектуальна власність — це комплекс непорушних прав відповідних суб'єктів на об'єкти, які є результатом діяльності творчого або розумового характеру. Даний правовий інститут має відповідну структуру та є предметом правового регулювання спеціальних нормативно-правових актів. Ключова особливість даного інституту полягає в тому, що інтелектуальна власність — це інститут не тільки приватного, а й адміністративного права. Розкриваючи зміст поняття «інтелектуальна власність», ми дійшли висновку, що його можна розділити на дві складові, а саме: об'єкти інтелектуальної власності та право інтелектуальної власності.

Так, до об'єктів права інтелектуальної власності, відповідно до положень статті 420 Цивільного кодексу України, належать: літературні та

художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [273]. Варто підкреслити, що об'єктом права інтелектуальної власності є не кожен результат творчої діяльності, а лише той, який відповідає вимогам закону. Будь-який твір літератури, науки і мистецтва, суміжні права підпадають під охорону права, якщо вони відповідають вимогам закону. Науково-технічним результатам правова охорона надається лише на підставі відповідної кваліфікації спеціальним державним органом управління і видачі правоохоронного документу. Правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності обмежується лише територією України. Охорона прав на зазначені об'єкти на території інших держав здійснюється лише на підставі відповідних міжнародних конвенцій і договорів [103]. З розвитком техніки поруч з традиційними об'єктами права інтелектуальної власності, зокрема, об'єктами авторського права, які є досить простими за своєю суттю, з'являються об'єкти, які не є традиційними і які саме під такою назвою залучені до кола об'єктів права інтелектуальної власності [266, с. 334]. Таким чином, під об'єктами права інтелектуальної власності слід розуміти явища, які безпосередньо пов'язані з певною особою, що є їх власником.

За зазначених вище умов право інтелектуальної власності виступає правом особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності [273]. При цьому, дана категорія також має свою структуру. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається законодавством України [273].

Аналізуючи право інтелектуальної власності, необхідно звернутися до теоретичної сфери розроблення цієї категорії. Незважаючи на існування законодавчого визначення цього терміну, велика кількість вчених має своє доктринальне бачення права інтелектуальної власності. Так, О.П. Світличний розглядає вказану категорію як складову відносин власності в цілому. При цьому, використання такої «специфічної» власності сприяє виникненню майнових відносин. Тобто у його баченні категорія являє собою цілісний, класичний правовий інститут у вигляді сукупності однорідних правових норм, що регулюють певний тип відносин [227, с. 16]. Дещо інше визначення права інтелектуальної власності надає О.І. Харитонова. На її думку, таке право включає в себе декілька елементів, а саме: право на власну поведінку (право на здійснення права власності на власний розсуд); право вимагати «від усіх і кожного» не створювати перешкод у здійсненні права власності (не порушувати його); право звернутися до суду за захистом порушеного права власності з речовим позовом (віндикаційним, негаторним, тощо) [265, с. 51].

Право інтелектуальної власності, доводить О.С. Мазур, — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншим законом [104, с. 157]. Автор зазначає, що право інтелектуальної власності найбільш доцільно розглядати в об'єктивному та суб'єктивному значенні. В об'єктивному значенні це сукупність правових норм, які регулюють відносини права інтелектуальної власності. В свою чергу, право інтелектуальної власності в суб'єктивному значенні, продовжує науковець, — це права авторів та інших суб'єктів на об'єкти права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається ЦК України та іншим законом [104, с. 157]. Найбільш змістовним, на наш погляд, є визначення права інтелектуальної власності, яке було запропоновано Т. Вахонєвою. На

переконання вченої, право інтелектуальної власності є складною комплексною підгалуззю цивільного права, що має свій предмет, особливі методи правового регулювання та систему, до якої належать порівняно самостійні правові інститути. В даному випадку, як зазначає автор, предметом права інтелектуальної власності є особисті немайнові та майнові відносини, що виникають між суб'єктами права з приводу визнання, реалізації та правової охорони і захисту цих прав [37, с. 29].

В рамках нашого дослідження обов'язково слід зазначити, що в положеннях чинного законодавства України існують гарантії реалізації права на інтелектуальну власність. Першою гарантією є конституційна норма статті 41 Основного Закону, яка свідчить про те, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [93]. Непорушність вказаної правомочності деталізує частина 1 статті 418 Цивільного Кодексу України, згідно з положеннями якої ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом [273]. Необхідно також відзначити існування міжнародно-правових гарантій реалізації права інтелектуальної власності. На сьогоднішній день вони існують у положеннях міжнародних договорів, які в установленому законом порядку ратифіковані Україною.

Таким чином, підсумовуючи вказане вище, зазначимо, що незважаючи на те, що інтелектуальна власність є здебільшого категорією цивільного права, вона також є цілісним інститутом, який співвідноситься із такою галуззю права як адміністративне. При цьому, слід зазначити, що даний інститут виступає і як об'єкт адміністративно-правової протидії, специфічними особливостями якої є такі: по-перше, адміністративно-правова протидія — це врегульована нормами однойменної галузі діяльність, яка полягає у фактичному виявленні та впливі на певні моменти дійсності з метою припинення порушень чинного нормативного режиму у нашій країні; по-друге, адміністративно-правова протидія є діяльністю офіційних органів

влади в Україні, тобто, іншими словами, має владно-управлінський характер (більш детально система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні буде розглянута нами у підрозділі 2.3 представленого дисертаційного дослідження); по-третє, адміністративно-правова протидія має свій об'єктний склад. В його структуру входять суспільні явища, які безпосередньо провокують вчинення правопорушень або вже є наслідком певних противоправних дій.

На сьогоднішній день існує велика різноманітність об'єктів адміністративно-правової протидії, до числа яких відносяться: організована злочинність; корупція, як цілісне явище; насильство в сім'ї; економічна злочинність; інтелектуальна власність. Кожна з представлених категорій має певний вплив на законність та правопорядок у державі. Наприклад, сучасна організована злочинність являє собою настільки потужне соціально-економічне, і певною мірою політичне явище, що його наявність вимагає застосування найрізноманітніших методів та засобів, включаючи увесь комплекс адміністративних заходів її протидії [274, с. 79]. Не менш важливим є питанням адміністративно-правової протидії корупції в Україні. Дане негативне явище зумовило появу нових правових інститутів та численні зміни у нормативній системі держави. При цьому, головною особливістю адміністративно-правової протидії корупції є великий рівень деталізації цієї діяльності. Зокрема, норми адміністративного законодавства визначають правовий статус суб'єктів протидії корупції; регламентують їх адміністративні повноваження; розмежовують компетенцію між ними; визначають засади координації та взаємодії суб'єктів адміністративно-правової протидії корупції, адміністративні процедури протидії корупції; у загальних засадах врегульовують питання організаційного забезпечення адміністративно-правової протидії корупції (планування, кадрова робота, інформаційне забезпечення, тощо), а також підстави та порядок здійснення контрольно-наглядової діяльності за адміністративно-правовою протидією корупції [24, с. 189–190]. Як ми бачимо, кожен представлений об'єкт

протидії характеризується певним колом особливостей. Це дає змогу стверджувати, що всі напрямки адміністративно-правової протидії не є схожими між собою. Їх визначення та організація представляють собою сукупність індивідуально вироблених принципів, засобів та методів впливу. Але тоді постає питання: що собою представляє інтелектуальна власність, якщо її розглядати як об'єкт адміністративно-правової протидії?

Визначена у науковій праці категорія в контексті публічної галузі права характеризується низкою специфічних моментів. Перш за все, необхідно зазначити, що сама по собі інтелектуальна власність існує в легальних рамках, тобто вона є законодавчо дозволеною. Це, безперечно, виділяє зазначений інститут з-поміж інших об'єктів адміністративної протидії. Наприклад, корупція та організована злочинність — це негативні явища суспільного буття, сама наявність яких вже не входить в рамки режимів законності та правопорядку. Таким чином, можна дійти висновку про те, що адміністративно-правова протидія здійснюється не по відношенню до інтелектуальної власності у її класичному вигляді, а безпосередньо до правопорушень у цій сфері.

Отже, інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правової протидії, являє собою сукупність соціальних відносин у сфері створення і використання інтелектуальної власності, на які може бути спричинено посягання, тобто правопорушення. За таких умов можна ототожнити поняття «адміністративно-правова протидія» та «адміністративно-правовий захист». Адже в обох випадках йде мова не про нормативний вплив на саме явище інтелектуальної власності, а про негативні чинники, які виникають з його приводу [120]. При цьому, адміністративно-правова протидія порушенням у сфері інтелектуальної власності має комплексний характер. Діяльність в даному випадку включає в себе різні юридичні та організаційні чинники. Нормативною основою визначення інтелектуальної власності як об'єкта адміністративної протидії безперечно є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 51² цього нормативно-правового акта встановлює

юридичну відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом [85]. Наявність даної норми суттєво розширює можливості компетентних органів під час реалізації адміністративно-правової протидії. Адже факт вчинення правопорушення викликає неминуче настання негативних для порушника наслідків, які проявляються у застосуванні відповідних адміністративних процедур, передбачених статтею 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Згідно з особливостями цієї норми, до правопорушника у сфері інтелектуальної власності може бути застосовано адміністративне стягнення, яке полягає у накладенні штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення [85].

Окремі норми, які входять у комплекс механізму адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, закріплені не тільки у Кодексі України про адміністративні правопорушення, але й також у інших нормативних актах. Наприклад, в Законі України «Про захист недобросовісної конкуренції» закріплено підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення дій, які підпадають під поняття недобросовісної конкуренції, серед яких: неправомірне використання ділової репутації суб'єктів господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці [184; 112, с. 27–28; 217]. Норми

протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності також можна знайти у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Положення цього закону стосуються можливостей власників використовувати запатентовані винаходи чи корисні моделі, а також надання ними дозволу на таке використання [190]. В даному контексті правопорушення стосуються притягнення третіх осіб, тобто осіб які мають права, передбачені патентом про реєстрацію винаходу чи корисні моделі, тобто правом на використання та передання прав на даний об'єкт третім особам шляхом укладання ліцензійного договору та видачі ліцензій або відчуження об'єкту шляхом передання майнових прав на нього. Відповідно, органи державної влади, які відповідають за забезпечення даних прав: експертизу заявок, збір матеріалів та видачу патентів, продовження дії патенту та ін., несуть відповідальність у випадку порушення законодавства щодо забезпечення прав власника на об'єкт інтелектуальної власності та порядку законодавчого оформлення [216, с. 132; 217]. Окрім представлених нормативних актів, положення щодо адміністративно-правової протидії порушення у сфері інтелектуальної власності можна знайти у Законах України «Про інформацію», «Про авторське та суміжні права» та багатьох інших.

Таким чином, інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правової протидії, є комплексним явищем, яке складається з окремих видів порушень прав на інтелектуальну власність та усіх суміжних з цим правовідносин [125; 129]. При цьому, регулювання діяльності у вказаному напрямку здійснюється не тільки правоохоронними, а й іншими органами виконавчої влади. У цій особливості проявляється організаційний аспект забезпечення адміністративно-правової протидії. До того ж існування окремих органів підтверджує той факт, що інтелектуальна власність є специфічним об'єктом адміністративно-правової протидії. Узагальнюючи все вказане вище, ми можемо виділити найбільш характерні аспекти інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії:

1. Інтелектуальна власність в цілому є комплексним явищем, яке має дворівневу структуру, в яку входять право інтелектуальної власності та об'єкти інтелектуальної власності.

2. Як об'єкт адміністративно-правової протидії, інтелектуальна власність займає специфічне положення. На відміну від інших об'єктів, інтелектуальна власність є легальним явищем суспільства і сама по собі не становить загрози правопорядку і законності у державі.

3. Адміністративно-правова протидія направлена не на інтелектуальну власність безпосередньо, а на негативні відносини (правопорушення), що виникають з приводу цього об'єкта.

4. Забезпечення адміністративно-правової протидії інтелектуальній власності існує на двох рівнях: нормативному та організаційному. В першому випадку ми говоримо про цілу низку законодавчих актів, в яких закріплено норми, що регулюють протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. В свою чергу, організаційна складова проявляється в існуванні системи органів, які забезпечують додержання норм законів у відповідному секторі.

5. Діяльність відповідних органів у сфері адміністративно-правової протидії інтелектуальній власності проявляється у вигляді боротьби з правопорушеннями, а також у забезпеченні легальних правовідносин у цій сфері.

1.2 Історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

Набуття Україною незалежності призвело до появи нових інститутів у всіх сферах суспільної діяльності громадян нашої країни. Окрім цього, серйозним «поштовхом» до розвитку стала євроінтеграція, процес якої на сьогоднішній день активно функціонує. Найбільший масив реформаційних

механізмів було запущено у сфері права. Під впливом західних тенденцій правова система України почала змінюватися, індикатором чого стали численні юридичні інститути, які ще двадцять років тому не існували або ж реально не функціонували. Одним з найбільш яскравих прикладів є сфера інтелектуальної власності. Провівши аналіз юридичної літератури та наукових робіт вчених, предметом дослідження яких виступало право інтелектуальної власності, слід відмітити, що на сьогодні відсутній комплексний підхід щодо надання історико-правового аналізу протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Зазначене, на нашу думку, є суттєвим недоліком, адже пошук шляхів удосконалення протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є неповним без з'ясування історичного досвіду становлення та розвитку цього інституту.

Слід зазначити, що розвиток в Україні інтелектуальної власності, а відповідно, і правового регулювання протидії правопорушення у зазначеній сфері, тісно пов'язаний із законодавством тих держав, до складу яких входили українські землі в різні часи: Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської держави та Австро-Угорщини [170, с. 76–77]. Не можна також не відмітити той факт, що соціально-економічний розвиток та особливості менталітету призвели до того, що початок становлення та розвитку інтелектуальної власності та протидії правопорушення у зазначеній сфері в нашій державі припав лише на ХІХ ст., в той час як в багатьох країнах Європи зазначені процеси вже активно відбувались. А відтак, в першу чергу вважаємо доцільним розглянути, як відбувався розвиток правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в країнах світу та Європи до ХІХ століття [126].

Перші згадки про захист прав інтелектуальної власності сягають часів становлення людського суспільства. Так, за 4 тис. років до н.е. майстри Ассирії і Вавилону вирізали на камінні збудованих ними споруд свої фірмові знаки. У стародавніх Єгипті, Греції і Римі використовувались маркування ремісників, що свідчили про належність товарів певній майстерні. Англійське

слово brand (тавро), яке часто вживають сьогодні як синонім товарного знака, засвідчує цю практику: брендом фермери називали маркування худоби клеймом за допомогою розжареного заліза. Вже в той час клейма і тавра реалізували важливий елемент законодавства про товарні знаки, що діє донині, а саме фіксували зв'язок між товаром і виробником. І хоча не було визначено межі між інтелектуальною власністю і власністю на матеріальні об'єкти, підробка цих знаків досить суворо каралася [84, с. 14]. Відомо також те, що в древніх Греції і Римі охоронялися права авторів творів, каралися літературна крадіжка і плагіат. Так, у 330 р. до н.е. в Афіській республіці було прийнято закон, який забезпечував право на захист цілісності творів найбільш шанованих авторів трагедій — Есхіла, Софокла і Еврипіда. Відповідно до цього закону, оригінали їх творів підлягали зберіганню в офіційному архіві, а актори, виконуючи їх, повинні були дотримуватися офіційного тексту [84, с. 14]. Таким чином, можна стверджувати, що поява інтелектуальної власності тісно пов'язана із виникненням власне перших «продуктів» (або об'єктів) такої власності. Звісно, у ті часи мова не йшла конкретно про поняття «інтелектуальної власності», однак, наявність печаток, що підтверджували авторське право, а також існування певної відповідальності за літературну крадіжку, плагіат і т.д. із впевненістю слід вважати зародженням інтелектуальної власності та протидії правопорушенням, пов'язаним із нею. Слід зазначити, що такий етап розвитку інтелектуальної власності та протидії правопорушенням у зазначеній сфері тривав досить великий проміжок часу — аж до кінця XIV століття.

Наступний період характеризується наданням привілеїв, пов'язаних із інтелектуальною власністю. Перші привілеї по захисту видавничої справи були видані у 1357 році в Лондоні гільдії переписувачів і художників-ілюстраторів на монопольне право видавництва, а також у 1491 році у Венеції власникам типографій Ратдольфу і А. Мануцію. В Англії у 1567 році Єлизавета видала якомусь Гастінгсу привілей на виключне право торгувати

особливою тканиною — «he could have the sole trade». Дещо пізніше був виданий привілей Гумфрею на інструмент для виплавки свинцю [157, с. 91; 52; 284]. Слід зауважити, що привілеї надавалися за особисті заслуги без будь-якої законодавчої регламентації порядку їх видачі [52, с. 93]. Система привілеїв, тобто монопольних прав, зазнавала все більшої критики, автори та винахідники все активніше заявляли про свої права [52, с. 93]. Саме тому, виступаючи проти цих привілеїв, Парламент Великобританії ухвалив в 1624 році Статут про монополії, який в цілому позбавляв монархічну владу цих можливостей. Втім, стосовно винаходів привілеї були залишені, однак, Статут про монополії суттєво обмежив як дискреційні повноваження британської корони, так і термін дії привілеїв, які відтепер передбачали надання винахіднику виключного права на використання винаходу не більше, як на 14 років. Це право було зафіксовано в *Litterae patentes* (лат. — відкриті листи) британської корони, звідки й виникло слово патент. Французький термін *brevet* і відповідний італійський термін *brevetto* походять від *Litterae Breves* — коротких офіційних документів, що засвідчували виключне право і вперше з'явилися у XVI сторіччі у Венеціанській Республіці [233, с. 9]. Відзначимо, що система привілеїв, за прикладом Англії, існувала в переважній більшості країн Європи та світу і за своїм змістом майже нічим не відрізнялась.

Наступним етапом розвитку теоретичних уявлень про інтелектуальну власність стала так звана пропріетарна концепція, або теорія промислової власності. Основні принципи даної теорії сформулював С. Буфлер у своєму виступі на Національних Зборах французького революційного уряду з приводу ухвалення патентного закону. На той час, щоб уникнути аналогій з монопольними правами або привілеями, які ототожнювалися зі старим режимом, застосували термін «право промислової власності» [43, с. 16]. Буфлер обґрунтовував тезу про те, що власник патенту не володіє жодними виключними правами і не створює монополії, адже його право на результат власної інтелектуальної діяльності є природними і беззаперечними, оскільки

зумовлюються працею, що належить до головної форми привласнення. Отже, право інтелектуальної власності жодним чином не відрізняється від звичайного речового права [230, с. 10; 43, с. 16]. Буфлер зазначав, що дерево, яке зростає у полі, так же само належить власнику землі, як ідея — її автору. Виключні права інтелектуальної власності, на думку Буфлера, є специфічним правом власності, і щоб отримати належну правову охорону винахідник укладає з суспільством певну угоду, після чого отримує патент і набуває певних додаткових майнових прав. Успіх доповіді Буфлера засвідчувала перша стаття нового патентного закону 1791 р. — «будь-яке відкриття або новий винахід у будь-якій галузі промисловості є власністю його автора» [43, с. 16]. Таким чином, варто констатувати, що ідея С. Буфлера стала революційною, вона поклала основу для подальшого розвитку інтелектуальної власності та законодавства багатьох європейських країн щодо протидії правопорушенням у зазначеній сфері.

Переходячи до розгляду протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Росії наприкінці XVIII — на початку XIX ст.ст., до складу якої входила тоді переважна більшість сучасної території України, зазначимо, що першими вітчизняними законодавчими актами в галузі інтелектуальної власності стали Патентний закон Росії «О привилегиях на разные изобретения и открытия в художествах и ремеслах» (1812 р.) і Цензурний статут (1828 р.) з окремою главою «О сочинителях и издателях книг». Подальший розвиток законодавства в XIX ст. йшов шляхом розширення переліку об'єктів охорони. Наприклад, у 1845 і 1848 роках були визнані права на музичну і художню власність [114, с. 8; 52; 51]. Важливим етапом розвитку авторського права царської Росії стало прийняття у 1911 році Закону «Положення про авторське право», який діяв і на території нинішньої України. Лютнева буржуазно-демократична революція 1917 року не змінила норми щодо інтелектуальної власності, а вже Жовтнева соціалістична революція 1917 року рішуче і безповоротно відмінила раніше

діюче законодавство і розпочала побудову нового, соціалістичного права, в тому числі і права інтелектуальної власності [52, с. 94; 103].

Період після жовтневої революції характеризується суттєвим занепадом законодавства у сфері інтелектуальної власності, що в першу чергу було пов'язано із тим, що розвиток науки та мистецтва не входив у першочергові пріоритети більшовиків. Однак, у 1924–1925 рр. було прийнято два основних нормативно-правових акта, норми яких спрямовані на урегулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Так, у першу чергу слід вказати Положення «про патенти на винаходи», відповідно до якого патент знову стає єдиною формою охорони винахідницьких прав [66, с. 19; 103]. Потім, 30 січня 1925 р., були прийняті «Основи авторського права» як загальносоюзний закон, який досить широко використовувався на практиці. Слід відмітити, що багато положень цих Основ згодом були перенесені в українське законодавство про авторське право [284]. Основи допускали можливість будь-якої об'єктивізації творів, на які поширювалось авторське право (як союзного, так і республіканського законодавства), і діяли аж до другої кодифікації цивільного законодавства [284].

Наступний етап розвитку радянського законодавства починається у 1928 році. Початок цього періоду ознаменувався прийняттям нового загальносоюзного Закону «Основи авторського права» від 16 травня 1928 року [66, с. 42; 52, с. 94–95; 51]. Після цього закону у всіх союзних республіках було видано республіканські закони. Так, 06.02.1929 р. постановою ЦВК і РНК УРСР затвердила перший український Закон «Про авторське право» [66, с. 42; 52, с. 94–95; 51]. Щодо права промислової власності, то тут законодавець теж не стояв на місці. У 1931 році Закон про патенти та винаходи було замінено Положенням про винаходи і технічні вдосконалення. За цей період законодавство про винаходи переглядалося ще двічі — у 1941 і в 1959 роках [66, с. 42; 52, с. 94–95; 51]. Закон про промислові зразки 1924 року відмінили в 1936 році, але якогось нового акта

прийнято не було. Охорону промислових зразків здійснювали в межах законодавства про авторське право [66, с. 42; 52, с. 94–95; 51].

Початком останнього етапу розвитку сфери інтелектуальної власності в СРСР було прийняття ЦК РСРС у 1964 р., ст. 1 якого передбачала, що даний кодекс регулює майнові та пов'язані з ними немайнові відносини. Аналогічне положення мітилося і в ЦК УРСР від 1963 р. Щодо правового регулювання авторських правовідносин, то четвертий розділ ЦК УРСР (статті 475–513) був присвячений авторському праву. Відповідно до ст. 497 ЦК, було передбачено такі форми захисту прав авторів як право вимагати поновлення порушених прав, заборона випуску твору в світ або припинення його розповсюдження, а також відшкодування збитків [97, с. 152]. Важливим кроком у цей період стало приєднання СРСР до Паризької конвенції з охорони промислової власності. Охорона промислових зразків як самостійних об'єктів інтелектуальної власності була відновлена лише у 1965 році. 9 червня 1965 року Рада Міністрів СРСР прийняла постанову «Про промислові зразки», а Патентне відомство затвердило «Положення про промислові зразки». Як промислові зразки охоронялися нові придатні до виготовлення промисловим способом художні вирішення зовнішнього вигляду промислового виробу, в яких досягається єдність технічних і естетичних властивостей [109]. Для визнання художнього рішення промисловим зразком за Положенням 1965 року було достатньо його місцевої новизни, тобто новизни в масштабах СРСР. Крім того, не підлягали правовій охороні рішення щодо зовнішнього вигляду більшості виробів легкої промисловості, зокрема, предмети галантереї, швейної промисловості і трикотажного виробництва, взуття, головних уборів, тощо. Положення надавало дві форми охорони промислових зразків — свідоцтво та патент. Останній видавався на п'ять років і міг бути подовжений ще на п'ять років. У 1981 році в СРСР було прийняте нове «Положення про промислові зразки», яке встановлювало правила, наближені до міжнародних стандартів [109].

Таким чином, незважаючи на те, що протягом 1924–1990 років було прийнято цілу низку нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності, слід констатувати, що за радянських часів правовідносини у зазначеній сфері були, по суті, «мертвими». Інтелектуальна власність не розвивалась, так як найбільш авторитетним власником в більшості правовідносин була держава, тобто приватний сектор діяльності суспільства існував номінально. Ще гіршою була ситуація щодо врегулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, адже в жодному нормативно-правовому акті це питання не було достатньо врегульованим. До 1991 року в Україні, як і у всьому колишньому СРСР, були відсутні спеціальні закони про охорону інтелектуальної власності, а правове регулювання відносин у цій сфері забезпечувалося в основному підзаконними актами [267, с. 189]. Виключеннями були розділ IV «Авторське право» і розділ «Винахідницьке право» Цивільного кодексу УРСР, а також «Положення про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції», затверджене постановою РМ СРСР від 21.03.1973 року [267, с. 189].

Із проголошенням незалежності в Україні загострилось питання щодо створення власної законодавчої бази, оскільки багато суспільних відносин знаходились поза полем правового регулювання, в тому числі відносини у сфері інтелектуальної власності. Вже в 1991 році були прийняті перші закони, які сприяли протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. До таких, на наш погляд, слід віднести Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про власність», які, у свою чергу, визначають, що експорт та імпорт в Україні з порушенням прав інтелектуальної власності забороняється; перелік об'єктів інтелектуальної власності, тощо [267]. Однак, законодавець так і не створив спеціальний закон, який був би покликаний за своїм змістом здійснювати запобігання та протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

У 1993 році Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», передумовами прийняття

цього закону виступало те, що власники прав на знаки для товарів і послуг бажали захистити свої права, оскільки багато підприємців створювали продукцію під «чужою» торговою маркою, тим самим порушували права у сфері інтелектуальної власності [192]. Даний закон визначав права власників, способи захисту порушених прав, тощо. Порушення даного закону знайшло своє відображення у Кодексі України про адміністративні правопорушення, а саме в ст. 164-3 «Недобросовісна конкуренція». Відповідно до диспозиції цієї статті, «незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені, — тягне за собою відповідальність, передбачену Кодексом України про адміністративні правопорушення» [85].

Верховна Рада України приймала дуже багато законів, які містили норми, що визначали певне коло прав власників на захист, а також порядок захисту порушених прав у сфері інтелектуальної власності. Так, наприклад, Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» визначає порядок захисту порушених прав селекціонерів на сорти рослин, а також порядок захисту порушених прав, тощо [194]. Передумовою цього закону виступала потреба у захисті особистого немайнового права авторства на сорти рослин. Багато правопорушень відбувалось у сфері інтелектуальної власності, а саме привласнення авторства на ті чи інші сорти рослин. Даний склад правопорушення також знайшов своє відображення в Кодексі України про адміністративні правопорушення, а саме у ст. 51-2. Відповідно до диспозиції цієї статті, «незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерні програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, тощо) тягне за собою відповідальність, передбачену Кодексом України про адміністративні правопорушення» [85].

У 1994 році в Україні активно впроваджувалась нормативно-правова база щодо охорони інтелектуальної власності в окремих сферах суспільного буття. Так, у грудні був прийнятий Закон України «Про авторське право і суміжні права» [171], який визначає охорону авторського права на частину твору, суб'єктів та об'єкти авторського права, тощо. Також був прийнятий Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», який визначив умови надання правової охорони прав на винаходи і корисні моделі [190]. У 1994 році постало питання щодо захисту прав на промислові зразки, оскільки багато правопорушень у сфері інтелектуальної власності здійснюється саме за допомогою промислових зразків, у зв'язку з чим Верховною Радою України у грудні 1994 року було прийнято Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», який визначає низку питань в захисті прав на промислові зразки, а саме способи захисту порушених прав та умови надання правової охорони, тощо [193].

Важливим кроком в протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності стало прийняття у червні 1996 року Конституції України, як Основного Закону, в якому закріпились норми, які захищають та гарантують захист прав у сфері інтелектуальної власності [93]. У тому ж році постановою Кабінету Міністрів України «Про Концепцію адаптації законодавства до законодавства Європейського Союзу» від 16.09.1996 р. № 1496 було передбачено поетапне приведення національного законодавства, включаючи законодавство стосовно інтелектуальної власності, у відповідність до правових норм, що діють в країнах Європейського Союзу, а також, відповідно до п. 1 даної постанови, захист прав інтелектуальної власності стає пріоритетним напрямком діяльності [187].

На початку XXI сторіччя серйозної уваги потребувала проблематика захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності на митному кордоні України. У зв'язку з цим, у липні 2002 року Верховна Рада України прийняла Митний кодекс України, ряд статей якого регулювали відносини, пов'язані із переміщенням товарів, на які поширюються права інтелектуальної власності,

через митний кордон України відповідно до положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, яка була ратифікована Верховною Радою України у квітні 1994 році [254]. В даному кодексі було створено спеціальний розділ, який сприяв захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України. У нормах цього розділу регламентувалися: порядок митного контролю і митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності; митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності; призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності; взаємодія митних органів з іншими органами державної влади у сфері захисту права інтелектуальної власності, тощо [116]. Вказаний кодекс позитивно сприяв протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності на митній території України та захисту прав, оскільки попередній Митний кодекс, який було прийнято ще у грудні 1991 року [115], неналежним чином захищав права у сфері інтелектуальної власності та мав багато прогалин та недоліків у своїй структурі, що виступало, у свою чергу, передумовами вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Однак, Митний кодекс 2002 року мав також багато недоліків, у зв'язку з чим Верховною Радою України у березні 2012 року був прийнятий новий Митний України. Зазначений нормативно-правовий акт, наприклад, значно покращив правове регулювання питань, пов'язаних з притягненням до адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Також до змін необхідно віднести те, що рішення про конфіскацію товарів і транспортних засобів буде прийматися виключно судом, у той час як штраф і попередження залишилися прерогативою органів митного контролю [117].

У березні 2000 р. було прийнято Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів і фонограм», спрямований на захист інтересів виробників, розповсюджувачів і користувачів цього виду продукції [199], оскільки постала необхідність захисту прав на інтелектуальну власність даних об'єктів, бо в Україну почали активно

імпортувати примірники аудіовізуальних творів і фонограм, що, у свою чергу, почало породжувати правопорушення у сфері інтелектуальної власності, а саме фальсифікацію та «піратство». У зв'язку із цим, Державним департаментом інтелектуальної власності у тісній співпраці із Міністерством внутрішніх справ, Державною податковою адміністрацією, Державною митною службою, Службою безпеки України було проведено серію оперативних заходів стосовно виявлення та знешкодження джерел ввезення, вивезення, виготовлення і розповсюдження контрафактної аудіо- та відеопродукції. Розроблено плани заходів щодо активізації боротьби з фальсифікацією та «піратством». Запроваджено ряд організаційних заходів щодо маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм: створено Єдиний реєстр одержувачів контрольних марок, власними силами розроблено й організовано виробництво трьох видів контрольних марок, яких у 2000 р. було видано понад 5 мільйонів [70, с. 8].

Важливою подією у захисті прав у сфері інтелектуальної власності стало прийняття Верховною Радою України кодифікованого нормативно-правового акта, а саме Цивільного Кодексу України, який в книзі четвертій визначає загальні положення права інтелектуальної власності загалом та, зокрема, права на різні об'єкти у сфері інтелектуальної власності, порядок відновлення та захисту порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності [273]. У травні 2011 року у Мінську Радою голів урядів Співдружності Незалежних Держав було прийнято рішення про Перелік заходів у сфері протидії правопорушенням в галузі інтелектуальної власності з супроводу етапів реалізації Стратегії економічного розвитку Співдружності Незалежних Держав на період до 2020 року, у якому міститься перелік заходів у сфері протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. До основних заходів, відповідно до прийнятого рішення, на нашу думку, необхідно віднести розробку та введення в дію технічних засобів захисту об'єктів авторського права, створення незалежних експертних підрозділів, розробку методичних вказівок по розслідуванню цих правопорушень,

фінансування сумісних заходів, здійснення співпраці у підготовці кадрів, проведення сумісних дослідів на теми: методика розслідування, особливості судового розгляду, проведення експертиз, проведення науково-практичних конференцій [220].

Важливим кроком у протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності стали ратифікація Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності, у якій визначено основи міжнародного співробітництва у протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності шляхом створення Міждержавної Ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. Даний орган регулює координацію спільної діяльності держав — учасниць угоди зі створення, розвитку та удосконалення механізмів правової охорони й захисту інтелектуальної власності, розвитку науково-технічного, а також визначає засади торговельно-економічного та соціально-культурного співробітництва, здійснення спільних дій із запобігання правопорушенням, виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності [253].

З 5 по 7 червня 2012 року в м. Чолпон-Ата Киргизької Республіки відбулося перше засідання Міждержавної ради з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності (Міждержавна рада), а також Регіональний семінар Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності «Роль інтелектуальної власності для інноваційного розвитку: розробка стратегій у сфері інтелектуальної власності». Делегацію України на цьому представницькому форумі очолював заступник Голови Державної служби інтелектуальної власності України Володимир Дмитришин, який виступив перед учасниками з презентацією на тему: «Розвиток національної стратегії з інтелектуальної власності як основи інноваційної моделі економіки». Учасників засідання Міждержавної ради було проінформовано про реалізацію Україною Переліку заходів у сфері протидії правопорушенням у

галузі інтелектуальної власності для супроводження етапів реалізації Стратегії економічного розвитку Співдружності Незалежних Держав на період до 2020 року, про хід виконання роботи в рамках Проекту щодо випуску регіонального патентно-інформаційного продукту країн Співдружності Незалежних Держав на CD-ROM, про вжиті Україною заходи щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Програма Регіонального семінару Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності включала обговорення питань щодо ролі інтелектуальної власності для економічного розвитку країн, сучасних викликів Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності; інструментів Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності для країн з перехідною економікою; національних стратегій з інтелектуальної власності, побудови інноваційної інфраструктури, заснованої на інтелектуальній власності; сучасної ролі відомств з інтелектуальної власності в забезпеченні правової охорони й захисту інтелектуальної власності; перспектив діяльності Міждержавної ради [255].

Однак, у 2014 році відносини між Україною та Російською Федерацією загострились, причинами чого слугували анексія Автономної Республіки Крим Російською Федерацією та інші дії. Українська сторона нотою Міністерства закордонних справ України від 19.03.2014 року заявила про припинення голосування в Союзі Незалежних Держав, відповідно, починаючи з квітня 2014 року, співробітництво України в рамках Союзу Незалежних Держав звелось до мінімуму. Також Україна вийшла з низки багатосторонніх угод в рамках Союзу Незалежних Держав та припинила членство у багатьох органах галузевого співробітництва [256]. Дані події також негативно відобразились на взаємовідносинах між Україною та Російською Федерацією.

Таким чином, проведений історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні дав нам змогу виокремити наступні етапи розвитку зазначеної сфери та протидії правопорушення в ній [126].

Перший етап (4 тис. до н.е — кінець XIV століття) . Характеризується зародженням інтелектуальної власності, виникають перші спроби захисту права інтелектуальної власності шляхом притягнення винних у порушенні осіб до відповідальності. На жаль, достеменно не відомо, які види санкцій застосовувались до порушників.

Другий етап (кінець XIV століття — початок XIX століття) характеризується активним розвитком законодавства про інтелектуальну власність у країнах Європи. В Росії з'являються перші закони про інтелектуальну власність.

Третій етап (період існування СРСР), в свою чергу, можна поділити на три підетапи: 1) 1924–1928 рр. — прийняття першого Закону про «Основи авторського права»; 2) 1928–1963 рр. — прийняття нових «Основ авторського права» та цілої низки нормативно-правових актів у зазначеній сфері; 3) 1963–1990 рр. — Прийняття всесоюзного Цивільного кодексу СРСР та приєднання СРСР до Паризької конвенції з охорони промислової власності.

Четвертий етап (1991 рік — по теперішній час) — Українська держава обирає курс на євроінтеграцію, приймається ціла низка законів та інших нормативно-правових актів різної юридичної сили у сфері інтелектуальної власності. Однак, незважаючи на це, питання протидії правопорушенням у досліджуваній сфері залишається невирішеним до кінця. Це також пояснюється тим, що на сьогодні так і не створено спеціального закону, який за своїм змістом та метою був би покликаний попереджати та протидіяти правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

1.3 Сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

Слід відмітити, що факт закріплення інтелектуальної власності на

законодавчому рівні доводить існування механізму протидії явищам, які порушують нормальну дію вказаного інституту. У цьому контексті Т.Г. Альберда слушно зазначає, що «механізм» як загальнонаукова категорія (категорія академічного дискурсу) в процесі розширення діапазону свого вживання інтегрувався в категоріальний апарат права (під назвою «правовий механізм»), ставши його невід'ємною частиною [11, с. 64; 60]. Автор підкреслює, що без застосування категорії «механізм» дескриптивний опис низки правових явищ є неповним, а в деяких випадках — узагалі неможливим. Звідси слід висувати зростання евристичного потенціалу категорії «механізм» як на рівні правової теорії, так і конкретної правозастосовчої діяльності [11, с. 64; 60].

Розглядаючи сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, в першу чергу необхідно визначитись із тим, що взагалі представляє собою поняття державно-правового механізму. Під механізмом (від грецького «*mechanē*» — «машина») зазвичай розглядають сукупність штучних рухомо сполучених елементів, що здійснюють заданий рух, пристрій (сукупність рухомих ланок або деталей), що передає чи перетворює (відтворює) рух, внутрішній устрій, систему функціонування чого-небудь, апарат будь-якого виду діяльності [249]. Великий тлумачний словник сучасної української мови розкриває термін «механізм» у декількох значеннях, а саме: 1) механізм — це пристрій, що передає або перетворює рух; 2) механізм — це внутрішня будова, система чого-небудь; 3) механізм — це сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище [38, с. 398]. О.В. Радченко дійшов висновку, що механізму, як явищу, мають бути обов'язково притаманні такі характерні ознаки: є продуктом організованої діяльності; має мету або функцію; містить послідовність дій, певний вид руху; передбачає переважно однобічний вплив з чітко визначеним вектором впливу; має суб'єкт і об'єкт; характеризується жорстким взаємозв'язком, усталеністю процесу, правил взаємодії; його функціонування в ідеалі

націлене на автоматизм; його побудова має структурно-функціональний характер; має ознаки відкритої або закритої системи [213, с. 10].

Переходячи до розгляду змісту поняття правовий механізм, зазначимо, що в юридичній літературі не існує єдиного підходу щодо тлумачення зазначеного терміну, що, в свою чергу, породжує велику кількість точок зору щодо його розуміння. Так, на думку Я.О. Мотовиловкера, поняття «правовий механізм» слід розкривати як систему певних засобів, метою яких є захист прав людини, потреба в такому захисті виникає при вчиненні певного правового правопорушення чи об'єктивно-протиправного діяння [137, с. 54]. В.В. Копейчиков та С.Л. Лисенков визначають правовий механізм як сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до приписів, що містяться в нормах права [246, с. 261]. Відповідно до думки А.В. Малька та К.В. Шундікова, правовий механізм — це суто інструментальна субстанція, особливий набір (як правило, досить великий) кількох правових інструментів [270, с. 46; 276].

О.Ф. Скакун тлумачить правовий механізм як узяту в єдності систему правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється та забезпечується правопорядок («належне» у праві стає «сущим») [232, с. 498]. Слід вказати точку зору К.В. Шундікова, який доводить, що серед цілей правових механізмів вирізняються функціональні та предметні орієнтири [280, с. 16; 213]. Функціональна ціль правового механізму — практичне використання нормативних інструментів суб'єктами правовідносин [280, с. 16; 213]. Предметні цілі відображають своїм змістом кінцеві результати, які мають бути досягнуті при використанні юридичних засобів на практиці, конкретні наслідки правового регулювання, виражені у змінах системи соціальних відносин, яких не існувало до використання правового інструментарію [280, с. 16; 213].

Таким чином, під державно-правовим механізмом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні слід розуміти сукупність законодавчо встановлених правових засобів, які у своїй сукупності дозволяють державі та її органам здійснювати ефективну протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та забезпечити належний правовий захист прав та інтересів суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері. Слід наголосити, що питання правового захисту є пріоритетним у всіх існуючих в Україні галузях права. Але в даному разі виникає логічне питання: що собою являє державно-правовий захист в його класичному вигляді?

Стосовно сутності правового захисту порушених суб'єктивних прав та його поняття ведеться досить жвава дискусія. Якщо одні автори під правовим захистом розуміють передбачену для боротьби із правопорушеннями систему заходів, спрямованих на забезпечення недоторканості права та ліквідацію наслідків його порушення [20; 161], то інші вважають, що правовий захист — це система правових норм, спрямованих на попередження правопорушень та ліквідацію їх наслідків [107, с. 95; 161]. В юридичному аспекті, як зазначає Ю.Ф. Кравченко, правовий захист — це діяльність держави в особі її органів представницької, виконавчої та судової влади, організацій, установ та посадових осіб по забезпеченню процесу реалізації особою своїх прав на користування матеріальними, політичними, соціальними та духовними благами [99, с. 13]. Дещо інше визначення цього юридичного явища надає у своїх працях М.С. Малєїн. На його думку, правовий захист — це система юридичних норм, які спрямовані на запобігання правопорушенням та ліквідацію їх наслідків [102; 107, с. 142]. З.В. Ромовська звертає увагу на сутність правового захисту як реалізацію обраної правозастосовчим органом міри державного примусу, а також на необхідність розглядати правовий захист у динаміці як процес, що має свій початок (виражається пред'явленням позову) і завершення (виконання рішення суду) [224, с. 9]. Г.Я. Стоякин вважає, що правовий захист включає три моменти: 1) видання

норм, які встановлюють права і обов'язки, визначають порядок їх здійснення, захисту та застосування санкцій; 2) діяльність суб'єктів із здійснення і захисту своїх суб'єктивних прав; 3) попереджувальна діяльність держави і громадських організацій, а також діяльність із реалізації правових санкцій [240; 241].

Отже, в будь-якому випадку правовий захист забезпечується державою, так як його фактична реалізація представляє собою законодавчо визначену процедуру. Якщо взяти до уваги особливості сфери інтелектуальної власності, то в даному разі захист є системою норм, які забезпечують охорону прав інтелектуальної власності, тобто протидіють правопорушенням. Вони існують у положеннях офіційних документів, якими регламентовано їх застосування. Відмітимо, що на сучасному етапі протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності можна охарактеризувати як складну діяльність, яка потребує вдосконалення й реалізації комплексу невідкладних заходів як з боку влади, так і з боку суспільства [275, с. 49]. Таким чином, державно-правовий захист — це система правових методів, заходів та способів, якими забезпечується нормальний процес реалізації відповідних прав.

Отже, проаналізувавши чинне законодавство, ми дійшли висновку про те, що державно-правовий механізм протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності має трирівневу систему, яка включає в себе:

- цивільно-правовий захист;
- адміністративно-правовий захист;
- кримінально-правовий захист.

Іншими словами, держава забезпечує протидію правопорушенням, які виникають у сфері інтелектуальної власності, шляхом закріплення спеціальних норм у різних галузях права. Розглянемо більш детально кожний елемент вказаної системи.

Цивільно-правовий захист, зазначає Т.Е. Абова, — це правозастосовча діяльність уповноважених державних (громадських) органів, а у випадках,

що передбачені законом, — уповноважених осіб [3, с. 45]. О.І. Антонюк у своєму дисертаційному дослідженні дійшла висновку, що цивільно-правовий захист — це не діяльність, спрямована на відновлення або на усунення перешкод у здійсненні прав та інтересів, а результат застосування спрямованих на це цивільно-правових заходів, не є самозахистом звернення до компетентних органів з метою захисту, оскільки саме звернення не усуває порушень і перешкод у здійсненні прав [13]. Д.В. Боброва доводить, що цивільно-правовий захист — це система активних заходів, які застосовуються власниками, компетентні державні чи інші органи, спрямовані на усунення порушень права власності, покладення виконання обов'язку з відновлення порушеного права на порушника. Така система захисних заходів водночас є складовою частиною загальноправового механізму захисту права фізичних чи юридичних осіб [25]. Слід вказати точку зору А.І. Кубаха, який цивільно-правовий захист у сфері інтелектуальної власності розуміє як вжиття встановлених законодавством матеріально-правових заходів примусового характеру, за допомогою яких визнається або відновлюється порушене право інтелектуальної власності, припиняється порушення, а також здійснюється майновий вплив на порушника [101, с. 113].

Таким чином, цивільно-правовий захист являє собою сукупність цивільно-правових норм, які дозволяють суб'єктам правовідносин у сфері інтелектуальної власності захистити свої визначені законом можливості. Слід зазначити, що даний рівень протидії існує у сфері приватних відносин, які ґрунтуються на засадах рівності та диспозитивності. У чинному ЦК існує ціла низка норм, що входять в структуру механізму протидії порушенням права інтелектуальної власності. Зокрема, у Главі 35 зазначається, що суб'єкти права інтелектуальної власності мають право: по-перше, перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності; по-друге, перешкоджати неправомірному

використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання [273].

Крім цього, ЦК визначає дві групи способів захисту порушених правомочностей, а саме: загальну та спеціальну. Першу групу становлять способи, визначені статтею 16 вказаного нормативного акта, а саме: 1) визнання права; 2) визнання правочину недійсним; 3) припинення дії, яка порушує право; 4) відновлення становища, яке існувало до порушення; 5) примусове виконання обов'язку в натурі; 6) зміна правовідносин; 7) припинення правовідносин; 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди; 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [273].

Як ми вже вказали, існують також особливі способи захисту права інтелектуальної власності. Тобто вони характеризуються специфічними умовами застосування. В даному випадку стаття 432 ЦК визначає, що суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про: 1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; 2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності; 3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів; 4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь; 5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне

значення; б) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення [273].

Отже, цивільно-правовий елемент механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є комплексом первинних способів захисту, застосування яких можливе у контексті приватноправових відносин. Однак, правопорушення можуть завдати різну за своїм об'ємом та небезпечністю шкоду. Тобто якщо дії суб'єктів виходять за рамки цивільно-правових відносин, то застосовується адміністративно-правовий чи кримінальний захист як елемент державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. В даному разі мова йде про суспільно небезпечні діяння.

Першим необхідно розглядати такий елемент як адміністративно-правовий захист правовідносин, які виникають у сфері інтелектуальної власності. Так, під адміністративно-правовим захистом, на думку М.Р. Сиротяка, варто розуміти систему процесуально-правових гарантій, установлених нормами адміністративного права, а також діяльність уповноважених на те органів і організацій по їх реалізації з метою відновлення порушеного права, усунення перешкод в його реалізації, усунення реальної загрози порушення суб'єктивних прав протиправними діями порушника, а також з метою застосування до порушника заходів правового примусу [231]. На переконання Р.Ф. Гринюка, сутністю адміністративно-правового захисту є застосування заходів адміністративного примусу, які спрямовані на відновлення, визнання прав та припинення порушень прав громадян, здійснюваних органами публічної влади за заявами громадян або з ініціативи компетентних органів [58].

Цікавою видається точка зору С.В. Ярошенка, який зазначає, що адміністративно-правовий захист інтелектуальної власності — це система активних адміністративних заходів, які застосовують компетентні органи державної влади, спрямована на поновлення порушеного права, усунення

порушень права інтелектуальної власності, створення умов для покладання виконання обов'язку з відновлення порушеного права на порушника, а також притягнення його до відповідальності [283, с. 38]. Задля підтвердження своєї позиції автор наводить точку зору М. Галянтича, який доводить, що адміністративно-правовий захист здійснюється переважно у процедурній формі і становить зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності державних органів, має тимчасовий характер і після досягнення своїх цілей трансформується в адміністративно-правову охорону [48; 283, с. 38].

В.В. Полюхович розглядає адміністративно-правовий захист як сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими органами (посадовими особами), а також особами та громадянами відповідних процесуальних дій, спрямованих на припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян; ліквідацію будь-яких перешкод під час їх здійснення; визнання або підтвердження, поновлення та примусове виконання прав, невиконаних або неналежним чином виконаних обов'язків із притягненням винної особи до відповідальності [163, с. 42]. Заслуговує на увагу думка Л.О. Кужури, який у своєму науковому дослідженні дійшов висновку, що під категорією «адміністративно-правовий захист» слід розуміти організаційно-правову діяльність органів публічної адміністрації, яка здійснюється на основі адміністративно-правових норм, підкріплена системою правових гарантій; сутністю якої є забезпечення та захист за допомогою правових засобів прав осіб від протиправних діянь з притягненням правопорушників до юридичної відповідальності [86, с. 42].

Таким чином, під адміністративно-правовим захистом як елементом державного механізму протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності слід розуміти сукупність встановлених нормами адміністративного права дій, які мають вчинити уповноважені органи державної влади та їх посадові особи з метою захисту суб'єктів правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Крім того, адміністративно-правовий захист

передбачає можливість притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності за здійснення правопорушень у досліджуваній сфері, що також є ефективним засобом протидії правопорушенням. Отже, поділяючи точку зору Л.О. Кожури, можемо виділити три основні особливості адміністративно-правового захисту: 1) проявляється лише у правовій формі діяльності, а не в будь-якій іншій діяльності органів публічної адміністрації; 2) вступає в силу з моменту набуття чинності нормативно-правового акта, який гарантує правовий статус особи; 3) регулює відносини, які пов'язані зі здійсненням прав та виконанням обов'язків, адже останні — невід'ємна складова правового статусу особи; 4) обов'язково підкріплений юридичними гарантіями, що встановлені державою та відображені у нормах права [86, с. 42]. Зазначимо, що реалізація цього елемента протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності забезпечується відповідно до наступних нормативно-правових актів:

- Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст. 51-2, 164-3, 164-9 та 164-13);
- Митного кодексу України;
- Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [77, с. 180].

Безперечно, найбільш ефективним засобом захисту у контексті адміністративного елемента протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є положення Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП). Більш детально зазначений нормативно-правовий акт буде розглянуто нами у підрозділі 1.4 представленого наукового дослідження. Не менш важливу роль відіграють положення Митного кодексу України (далі — МК). Вказаний нормативний акт передбачає можливість реєстрації об'єктів інтелектуальної власності на вимогу їх володільців, що в подальшому гарантує їх захист. У разі якщо орган доходів і зборів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виявляє

ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу [117].

Таким чином, адміністративно-правова протидія відрізняється від механізму захисту у цивільному праві. Існує декілька головних особливостей: по-перше, адміністративно-правова протидія ґрунтується на засадах імперативності та підпорядкованості, тобто нерівності сторін, та владному велінні держави в особі уповноважених органів; по-друге, цивільно-правовий захист застосовується для відшкодування шкоди конкретній стороні. В свою чергу, адміністративний захист передбачає відповідальність безпосередньо перед державою та суспільством; по-третє, адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності характеризуються суспільною небезпекою.

Незважаючи на наявність адміністративно-правових норм протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, законодавець також створив кримінальний буфер захисту сфери інтелектуальної власності. Предметом цього механізму протидії є порушення, що характеризуються найбільшою суспільною небезпекою, тобто злочини. Їх перелік можна знайти у Розділі V Кримінального кодексу України (далі — ККУ). Відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності передбачено статтями 176, 177 вказаного нормативного акта. Перша стаття передбачає діяння, яке виражається у: незаконному відтворенні, розповсюдженні творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних; незаконному відтворенні, розповсюдженні, виконанні фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконному тиражуванні та розповсюдженні на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації; інших умисних порушеннях авторського права і суміжних прав, якщо такими було завдано матеріальну шкоду у значному, великому або особливо великому розмірі [140].

Порушення прав на інші об'єкти інтелектуальної власності зазначено у

статті 177 ККУ. Зокрема, у даній нормі закріплено відповідальність за незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі [140]. Отже, представлені норми ККУ є найбільш визначним елементом механізму державно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. При цьому, не слід відкидати факт ефективності схожих інститутів захисту у адміністративній та цивільній галузі відповідно.

Таким чином, у ключі вищевказаного ми дійшли певних висновків стосовно проблематики державно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності:

1. Інтелектуальна власність є специфічним інститутом або ж сукупністю правових норм, якими регулюється взаємодія суб'єктів творчої, інтелектуальної роботи з об'єктами, котрі були створені внаслідок подібної праці.

2. Державно-правовий механізм протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності одночасно об'єднує декілька галузей права, що говорить про його системність. Частинами державно-правового захисту є відповідні інститути у цивільній, адміністративній та кримінальній галузях.

3. Регулювання державно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності забезпечується за допомогою юридичних конструкцій та процедур, котрі передбачено різними нормативними актами.

4. Цивільно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності ґрунтується на засадах рівності та диспозитивності. Якщо ми говоримо про кримінальний та адміністративний елементи, то тут ключовими особливостями є: виключна воля держави та певний ступінь суспільної небезпеки відповідних діянь.

1.4 Правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання

На сьогодні, на жаль, доводиться констатувати, що в Україні все частішими стають випадки вчинення правопорушень, що пов'язані з інтелектуальною власністю. Зазначене в першу чергу пов'язане з недосконалістю правового регулювання досліджуваної сфери суспільних відносин. А відтак, з метою пошуків оптимальних шляхів вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності в Україні особливої актуальності набувають дослідження, присвячені теоретичному осмисленню правових засад протидії правопорушенням у досліджуваній сфері. У загальному розумінні правові засади — це «правова основа», джерело, на основі (базі) якого будуються різні види діяльності [210, с.46]. На наше переконання, правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні складає сукупність нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на здійснення правового регулювання правовідносин у зазначеній сфері, а також принципи такої протидії, які більш детально будуть розглянуті нами у наступному підрозділі дисертаційного дослідження.

Правове регулювання, зазнає С.С. Алексєєв, — це здійснюваний за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів та ін.) результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їхнього впорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб [207, с. 210]. А.С. Піголкін дає досить широке визначення правового регулювання, вважаючи, що воно являє собою всі форми впливу права на суспільне життя: видання норм права, загальноосвітній вплив права, здійснення правових приписів у конкретних діях суб'єктів права, забезпечення виконання цих приписів, тобто саму правомірну поведінку, а також все те, що утворює основу і засаду для такої

поведінки, забезпечує його [156, с. 26]. О.І. Осауленко вказує на те, що правове регулювання включає в себе не будь-яку владну діяльність уповноважених на те органів і посадових осіб, а лише ту, що має на меті спрямувати в чітко визначене русло поведінку учасників суспільних відносин, упорядкованих за допомогою норми права, і базованих на ній індивідуальних актів [151, с. 121]. В свою чергу, О.Ф. Скакун доводить, що правове регулювання — це не тільки здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, але і їх юридичне закріплення, охорона і розвиток. Вчена також підкреслює, що правовий вплив з усією його багатоманітністю здійснюється на суспільне життя, на свідомість та поведінку людей за допомогою правових і неправових засобів. Правовий вплив здійснюється на людину двома шляхами: інформаційним і ціннісно-орієнтаційним, а також завдяки вихованню — пропаганді правових знань, юридичній освіті [232, с. 488]. Загальними ознаками досліджуваного поняття, на слухну думку Є.О. Гіди, є те, що правове регулювання: є різновидом соціального регулювання; здійснюється громадянським суспільством або державою; має нормативно-результативний характер — здійснюється за допомогою цілісної системи правових засобів, що забезпечують втілення в життя норм права для досягнення необхідної мети (результату); має організаційний характер — за допомогою правового регулювання відносини між суб'єктами набувають певної правової форми (в нормах права закріплюється міра можливої або належної поведінки); має цілеспрямований характер — спрямоване на задоволення прав, свобод, законних інтересів суб'єктів права; має конкретний характер — завжди пов'язане з реальними (конкретними) відносинами [49].

Отже, проаналізувавши зазначені вище наукові точки зору, ми дійшли висновку, що під правовим регулюванням протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні слід розуміти нормотворчу діяльність уповноважених органів державної влади, яка спрямована на упорядкування

правовідносин у сфері інтелектуальної власності та забезпечення належної протидії виникненню правопорушень у цій сфері шляхом видання нормативно-правових актів [133].

Поняття «нормативно-правові акти», на слушну думку В.С. Нерсисянца, охоплює широкий комплекс актів правотворчості, що приймаються органами законодавчої, виконавчої, а іноді й судової влади. Нормативно-правовими актами, продовжує вчений, вони називаються тому, що містять норми права. По суті, продовжує автор, дане поняття є синонімом поняття «законодавство» в широкому сенсі. Це основне джерело права в країнах романо-германського правового сімейства [206, с. 272]. В.М. Сиріх зазначає, що нормативно-правовий акт — це не усяка сукупність діючих норм права. В нормативно-правовому акті, як мінімум, повинна міститись одна оригінальна норма. Таким чином, продовжує автор, нормативно-правовий акт являє собою письмовий документ, за допомогою якого правотворчий орган в межах своєї компетенції вносить зміни в систему чинних норм права шляхом прийняття нових норм права або рішення, направлено на відміну застарілих актів [243, с. 192–194]. Отже, під нормативно-правовим актом слід розуміти офіційний документ, виданий уповноваженими на те органами державної влади, норми якого спрямовані на врегулювання правовідносин у досліджуваній сфері. У попередніх підрозділах дисертаційного дослідження ми наголошували, що протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності регулюється нормами багатьох галузей права, однак, особливе місце серед них належить нормам адміністративного права. Для підтвердження зазначеної вище тези вважаємо за необхідне розглянути доктринальні дослідження вчених щодо визначення поняття та змісту «адміністративно-правового регулювання».

Так, наприклад, В.В. Галуцько та О.М. Єщук при дослідженні поняття та змісту адміністративно-правового регулювання визначають його як цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав,

свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [279]. І.М. Шопіна розглядає цей термін як адміністративно-правовий вплив на суспільні відносини, який здійснюється за допомогою комплексу адміністративно-правових засобів та інших правових явищ, які у сукупності складають механізм адміністративно-правового регулювання [247, с. 55]. У свою чергу, іншої думки дотримується В.І. Теремецький, який відзначає, що адміністративно-правове регулювання являє собою цілеспрямований вплив правових норм, що прийняті державою і є відповідними адміністративними засобами забезпечення прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави у суспільних відносинах з метою підпорядкування їх юридично встановленому правопорядку, а також охорони та розвитку в інтересах суспільства і держави [215]. Таким чином, під адміністративно-правовим регулюванням протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності слід розуміти цілеспрямований вплив адміністративно-правових норм на суспільні правовідносини у сфері інтелектуальної власності. В цих нормах містяться засоби забезпечення прав та законних інтересів держави, а також фізичних та юридичних осіб у досліджуваній сфері. Крім того, метою адміністративно-правового регулювання є упорядкування правовідносин у сфері інтелектуальної власності, а також захист цих правовідносин та розвиток в інтересах суспільства і держави.

Із всього вказаного вище цілком логічно випливає, що для того, щоб більш змістовно визначити правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, а також обґрунтовано визначити місце серед них адміністративно-правового регулювання, необхідно розглянути нормативну базу, яка здійснює правове регулювання у досліджуваній сфері. Слід також відмітити, що нормативно-правові акти ми будемо розглядати в залежності від їх юридичної сили. Адже саме юридична сила нормативно-правового акта визначає його місце в системі нормативно-правових актів. Розглядаючи зміст поняття «юридична сила нормативно-правового акта», Д.М. Величко

справедливо підкреслює, що більш повне та глибше розуміння даного поняття вимагає виокремлення ознак, якими воно характеризується: це є певна властивість нормативно-правового акта; дана властивість впливає на місцезнаходження конкретного нормативно-правового акта відносно інших в ієрархічній структурі нормативних актів; ця властивість визначає рівень підлеглості нормативно-правового акта й умови його застосування. Тобто, продовжує автор, у випадку, коли є нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, застосовується останній; залежить від того, який суб'єкт права видав нормативно-правовий акт; породжує різні за природою та рівнем правові наслідки; є техніко-юридичною характеристикою нормативно-правового акта [40, с. 107–108].

Так, в першу чергу слід вказати Основний Закон нашої держави — Конституцію України, яка визначає право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Основний Закон містить правові засади щодо протидії правопорушенням шляхом проголошення гарантій щодо свобод літературної, художньої, наукової творчості, захисту інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Відповідно до ст. 54, кожен громадянин має право на захист своєї інтелектуальної, творчої діяльності [78]. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством та забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, які становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, що опинилися поза її межами [46]. Отже, Конституція України визначає та гарантує кожному право володіти, користуватись та розпоряджатись результатами інтелектуальної та творчої діяльності, а також гарантує кожному право на захист об'єктів інтелектуальної власності, тобто Основний Закон визначає базові аспекти захисту прав людини у зазначеній сфері. Крім того, Конституцією України закріплюються рівні правового регулювання суспільних відносин, в тому

числі й у сфері інтелектуальної власності, зокрема: перший рівень складають міжнародні договори (які були ратифіковані Верховною Радою України та стали частиною вітчизняного законодавства); до другого рівня відносяться закони, які, в свою чергу, можна поділити на кодифіковані та звичайні закони; до третього рівня відносяться інші нормативно-правові акти (підзаконні нормативно-правові акти). А тому саме в такий черзі нами і будуть в подальшому розглянуті нормативно-правові акти, норми яких спрямовано на регулювання правовідносин щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Так, серед міжнародних нормативно-правових актів в першу чергу слід вказати міжнародні договори (або угоди). Міжнародний договір — це згода між двома або декількома державами або іншими суб'єктами міжнародного права про встановлення, зміну чи припинення їх взаємних прав і обов'язків в політичних, економічних та інших відносинах [72]. Так, 13 жовтня 2008 року Верховною Радою України було ратифіковано «Угоду про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності» [254]. Передумовами прийняття даної угоди були бажання учасників зменшити викривлення і перешкоди в міжнародній торгівлі, а також необхідність сприяти ефективній і належній охороні прав інтелектуальної власності з метою гарантування того, що заходи та процедури, спрямовані на забезпечення права інтелектуальної власності, самі не стануть бар'єрами для законної торгівлі [254]. Не можна також не вказати Страсбурзьку угоду про Міжнародну патентну класифікацію, прийняту в 1971 р., яка передбачає утворення і наступну координацію роботи щодо періодичного перегляду Міжнародної патентної класифікації. Ця класифікація охоплює всі галузі знань, об'єкти яких можуть мати правову охорону. МПК побудована на двох принципах: предметно-тематичному і функціональному. Функціональний підхід розділяє винаходи за їх суттю, а галузевий — за можливою галуззю застосування, класифікаційна система розподілена на 8 розділів, що складаються з 67 000 рубрик [101].

Важливим кроком щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності стала ратифікація Верховною Радою України у 1994 році «Всесвітньої конвенції про авторське право». Головна мета конвенції полягає в створенні універсального режиму для охорони і захисту авторських прав на літературні, наукові і художні твори на міжнародному рівні. Маються на увазі такі різновидності творів як письмові, музичні, драматичні і кінематографічні, твори живопису, графіки та скульптури [46]. Слід зазначити, що положення конвенції досить чітко визначають порядок публікації творів, оформлення авторства, конкретні гарантії матеріальних і нематеріальних прав авторів. У ній передбачається, зокрема, що період охорони авторського права не може бути коротшим життя автора і 25 років після його смерті [46]. Крім того, слід також вказати цілу низку міжнародних актів, які визначають загальні засади функціонування системи правової охорони інтелектуальної власності. Зокрема, мова йде про: Паризьку конвенцію про охорону промислової власності від 25.12.1991 р. [153]; Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. [23]; Конвенцію про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. [91]; тощо [167, с. 77]. Отже, на сьогодні міжнародно-правові акти є невід'ємною складовою національного законодавства, вони, у свою чергу, визначають міжнародно-правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Також слід зауважити, що окреслений нами перелік міжнародно-правових актів не є вичерпним, оскільки наша країна ратифікувала велику їх кількість. Проте, на жаль, доводиться констатувати, що Україна недостатньо якісно виконує свої обов'язки, які вона взяла на себе, підписавши зазначені вище документи [127].

Далі розглянемо кодифіковані нормативно-правові акти. Кодифікація законодавства — це вид систематизації, що здійснюється шляхом перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, що містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену,

побудовану на наукових принципах систему і створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акта [154]. Ознаками кодифікації, на слушну думку О.В. Петришина, є такі: 1) як і консолідація, вона завжди є офіційною систематизацією, що здійснюється виключно в межах нормотворчої діяльності; 2) результатом кодифікації є видання нового (кодифікованого) нормативно-правового акта; 3) у процесі кодифікації з'являються нові елементи системи права — норми та інститути права, що принципово відрізняє кодифікацію від інших видів систематизації; 4) з набранням чинності кодифікованим актом попередні акти, що регулюють аналогічні суспільні відносини, втрачають чинність повністю або в частині, що суперечить цьому акту [154]. Найбільш поширеним видом кодифікованих нормативно-правових актів є кодекс. Це закон, в якому об'єднані та систематизовані норми права, які регулюють визначену групу стабільних суспільних відносин [111].

Так, серед кодексів в першу чергу слід вказати Цивільний кодекс України [273]. Книга четверта Кодексу визначає загальні положення про право інтелектуальної власності, суб'єктів авторського права та особливості забезпечення охорони і недоторканості об'єктів інтелектуальної власності. Також ст. 432 визначає та гарантує захист права інтелектуальної власності судом. Зокрема, відповідно до диспозиції окресленої статті, кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності у порядку, передбаченим Цивільним кодексом України. Також дана Книга визначає порядок виникнення суміжних прав, їх суб'єктів та об'єктів, а також порядок використання об'єктів суміжних прав. Глава 75 регламентує порядок розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, у зв'язку з чим визначає основні види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. У свою чергу, Глава 76 здійснює правове регулювання комерційної концесії шляхом визначення особливостей договору комерційної концесії [273].

Окрім Цивільного, також варто вказати Господарський кодекс України,

який містить Главу 16 «Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності» [57], яка спрямована на регулювання відносин щодо використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності. А відтак, зазначена глава вказаного кодексу визначає об'єкти інтелектуальної власності у сфері господарювання та правомочності їх використання.

Не можна оминати увагою Кримінальний кодекс України, який передбачає відповідальність за незаконне відтворення творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі або якщо такі дії вчинені службовою особою з використанням службового становища [100]. Також він містить ст. 177, яка також визначає правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності шляхом правової регламентації охорони прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію та передбачає настання юридичного наслідку [100]. Зауважимо, що в лютому 2006 року були внесені зміни до Кримінального кодексу, а саме було посилено відповідальність за злочини проти прав інтелектуальної власності, що дозволить забезпечити надійний правовий механізм захисту цих прав відповідно до вимог Угоди ТРІПС, згідно з якими країни-члени Світової організації торгівлі повинні забезпечити кримінальну відповідальність, яка б служила засобом стримування від порушень прав інтелектуальної власності [100].

Наступний кодифікований нормативно-правовий акт, якому обов'язково слід приділити увагу, — Кодекс України про адміністративні правопорушення, який передбачає підстави настання адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Наприклад, ст. 51-2 визначає відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, а саме: «незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору,

їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, — тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення. З іншого боку, ст. 164-9 передбачає відповідальність у разі незаконного розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Слід зауважити, що це не вичерпаний перелік складів правопорушення у сфері інтелектуальної власності, оскільки в Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачено й інші склади [85]. Інші положення КУпАП не створюють відповідальність за фактом незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності, але в них містяться норми щодо інших, «суміжних» правопорушень. Наприклад, стаття 164-3 передбачає застосування відповідних юридичних санкцій за недобросовісну конкуренцію, тобто: незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені, тощо. Стаття 164-9 містить положення щодо незаконного розповсюдження примірників баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника. У нормі статті 164-13 передбачено відповідальність за порушення законодавства про імпорту та експорт лазерних дисків, систем зчитування та сировини для їх виготовлення [85].

Далі слід вказати Митний кодекс України, який містить Главу 57, котра визначає заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної

власності під час переміщення товарів через митний кордон України. Наприклад, ст. 397 визначає порядок митного контролю і митного оформлення товарів та визначає, що органи доходів і зборів сприяють захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України відповідно до цього кодексу та інших законів України. Відповідно до ч. 2 ст. 397, митний контроль і митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону та ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей, встановлених цим кодексом та іншими законами України [117]. У свою чергу, ч. 1 ст. 398 визначає, що Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників [117].

Наступним рівнем правового регулювання протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є звичайні закони. Закон — це нормативний правовий акт вищої юридичної сили, прийнятий в особливому порядку вищим представницьким органом держави або безпосередньо народом, який визначає відправні засади правового регулювання суспільних відносин [73, с. 299]. В свою чергу, А.М. Колодій та А.Ю. Олійник підкреслюють, що закон — це не продукт довільної діяльності держави, він повинен, по-перше, відповідати демократичним правовим принципам справедливості, гуманізму, демократії, тощо; по-друге, затверджувати та забезпечувати права, свободи і законні інтереси громадян; по-третє, відображати суспільні відносини, що об'єктивно склалися, не допускати їх надмірного випередження чи відставання від них [88, с. 112]. Отже, основними законами України, норми яких спрямовані на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, є:

- Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня

1993 р., який здійснює охорону особистих немайнових прав і майнових прав авторів та їх правонаступників, пов'язаних із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва — авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення — суміжні права [171]. З метою забезпечення захисту авторського права та суміжних прав норми закону розкривають зміст окремих видів порушення цих прав. При цьому, визначаються окремі види порушень, а також відносяться до порушень такі дії, які зазвичай порушеннями не визнаються [139]. Крім того, відповідно до вказаного нормативно-правового акта [139], за захистом свого авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права та суміжних прав мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції [139]. Цей нормативно-правовий акт також врегульовує правовідносини, що виникають між особою, яка прагне захистити свої права, і органами державної влади [139];

– Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 року, який регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на промислові зразки в Україні [192]. Важливе значення вказаного нормативно-правового акта полягає у тому, що в ньому визначаються способи захисту особами інтелектуальної власності на промислові зразки;

– Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 р. визначає правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні та регулює відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням та захистом [191];

– Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [195]. Даний нормативно-правовий акт визначає правові основи розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних і спрямований на захист інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захист прав споживачів;

– Закон України «Про видавничу справу», який визначає загальні

засади видавничої справи, регулює порядок організації та провадження видавничої діяльності, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб'єктів видавничої справи [173]. А відтак, норми зазначеного нормативно-правового акта, визначаючи правові засади організації та провадження видавничої діяльності, забезпечують попередження правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Варто наголосити, що вказаний нами перелік законів не є вичерпним, оскільки на сьогодні правова база у сфері інтелектуальної власності містить велику кількість чинних нормативно-правових актів, які визначають правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Однак, також доводиться констатувати, що переважна більшість вказаних законів є застарілими, а їх норми не відповідають реаліям сьогодення та не в змозі повною мірою захистити права суб'єктів інтелектуальної власності.

І останній рівень правового регулювання протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності — підзаконні нормативно-правові акти. Розгорнуте визначення «підзаконного нормативно-правового акта» надає С.С. Алексєєв. Автор вказує, що підзаконний нормативний акт — це нормативний юридичний акт компетентного органу, який заснований на законі і закону не суперечить. Вчений наголошує, що факт існування терміну «підзаконний нормативно-правовий» обумовлений вимогою верховенства закону [9, с. 227–228; 71]. Поняття «підзаконні акти», як наголошує вчений, відображає одну загальну рису їх змісту — те, що вони базуються на законі, а також одну загальну особливість їх юридичної сили — те, що вони закону не суперечать [9, с. 227–228; 71]. В іншому акти розглядуваної групи багато в чому розрізняються між собою, мають суттєві особливості як за змістом, так і за юридичною силою [9, с. 227–228; 71]. Причому останній з означених критеріїв стосовно підзаконних актів береться в зв'язку з двома ознаками: а) компетенцією правотворчого органу і б) сферою дії акта [9, с. 227–228; 71]. За цими ознаками усі підзаконні нормативні акти можуть бути поділені на

чотири основні групи: загальні, місцеві, відомчі, локальні (внутрішньоорганізаційні) [9, с. 227–228; 71]. До найважливіших підзаконних нормативно-правових актів в контексті нашого дослідження варто віднести:

– Указ Президента України від 27.04.2001 р. № 285/2001 «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні», спрямований на забезпечення конституційних прав громадян на захист інтелектуальної власності, сприятливих умов для створення об'єктів інтелектуальної власності та на розвиток українського ринку цих об'єктів [185];

– Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням» від 15.05.2002 р. [177];

– Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18.01.2003р. [178], тощо.

Отже, на основі проведеного дослідження слід наголосити, що на сьогодні адміністративно-правове регулювання займає особливе місце серед правових засад протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Вказане обумовлене тим, що саме норми адміністративного права дозволяють урегулювати складні правовідносини, що виникають між особою (фізичною чи юридичною) та органами державної влади у сфері інтелектуальної власності, що, у свою чергу, є важливим аспектом протидії правопорушенням у досліджуваній сфері [130]. Суттєве значення також має те, що норми адміністративного права визначають підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення протиправних дій у сфері інтелектуальної власності, а також міру цієї відповідальності, що апріорі дозволяє попередити виникнення правопорушень у сфері, що досліджується у представленій науковій праці.

Узагальнюючи все вказане у даному підрозділі дисертаційного дослідження, слід також відмітити, що на сьогодні існує велика кількість нормативно-правових актів, які містять правові засади протидії

правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. На нашу думку, для забезпечення ефективної правозастосовчої діяльності нагальною необхідністю є систематизація законодавства у сфері інтелектуальної власності. Зазначене, на нашу думку, в першу чергу забезпечить покращення правової регламентації протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Висновки до розділу 1

Визначено, що інтелектуальна власність — це комплекс непорушних прав відповідних суб'єктів на об'єкти, які є результатом діяльності творчого або розумового характеру. Даний правовий інститут має відповідну структуру та є предметом правового регулювання спеціальних нормативно-правових актів. Доведено, що ключова особливість даного інституту полягає в тому, що інтелектуальна власність — це інститут не тільки приватного, а й адміністративного права.

Наведено особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: по-перше, адміністративно-правова протидія — це врегульована нормами адміністративного права діяльність, яка полягає у фактичному виявленні та припиненні порушень у сфері інтелектуальної власності; по-друге, адміністративно-правова протидія у сфері інтелектуальної власності є діяльністю органів державної влади в Україні, тобто, іншими словами, має владно-управлінський характер; по-третє, адміністративно-правова протидія у сфері інтелектуальної власності має свій специфічний об'єкт правового регулювання.

Встановлено, що інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правової протидії, являє собою сукупність соціальних відносин у сфері

створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, на які спрямовано правопорушення.

Узагальнено особливості інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії: а) інтелектуальна власність в цілому є комплексним явищем, яке має дворівневу структуру, в яку входять право інтелектуальної власності та об'єкти інтелектуальної власності; б) як об'єкт адміністративно-правової протидії, інтелектуальна власність займає специфічне положення, на відміну від інших об'єктів, інтелектуальна власність є легальним явищем суспільства і сама по собі не становить загрози правопорядку і законності у державі; в) адміністративно-правова протидія направлена не на інтелектуальну власність безпосередньо, а на негативні відносини (правопорушення), що виникають з приводу цього об'єкта; г) забезпечення адміністративно-правової протидії інтелектуальній власності існує на двох рівнях: нормативному та організаційному. В першому випадку ми говоримо про цілу низку законодавчих актів, в яких закріплено норми, що регулюють протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. В свою чергу, організаційна складова проявляється в існуванні системи органів, які забезпечують додержання норм законів у відповідному секторі; г) діяльність відповідних органів у сфері адміністративно-правової протидії інтелектуальній власності проявляється у вигляді боротьби з правопорушеннями, а також забезпечення правовідносин у цій сфері у межах та у відповідності до законодавства.

Виокремлено та проаналізовано такі етапи становлення та розвитку правових засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: перший етап — 4 тис. до н.е — кінець XIV століття (характеризується зародженням інтелектуальної власності, виникають перші спроби захисту права інтелектуальної власності шляхом притягнення винних у порушенні осіб до відповідальності. На жаль, достеменно не відомо, які види санкцій застосовувались до порушників); другий етап — кінець XIV століття — початок XIX століття (характеризується активним розвитком

законодавства про інтелектуальну власність, з'являються перші закони про інтелектуальну власність); третій етап — період існування СРСР (названий етап запропоновано поділити на три підетапи: 1) 1924–1928 рр. — прийняття першого Закону про «Основи авторського права»; 2) 1928–1963 р. — прийняття нових «Основ авторського права» та цілої низки нормативно-правових актів у зазначеній сфері; 3) 1963–1990 рр. — прийняття всесоюзного Цивільного кодексу СРСР та приєднання СРСР до Паризької конвенції з охорони промислової власності); четвертий етап — 1991 рік по теперішній час (характеризується тим, що Українська держава обирає курс на Євроінтеграцію, приймається ціла низка законів та інших нормативно-правових актів різної юридичної сили у сфері інтелектуальної власності, однак, незважаючи на це, питання протидії правопорушенням у досліджуваній сфері залишається невирішеним до кінця).

Під державно-правовим механізмом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні запропоновано розуміти сукупність законодавчо встановлених правових засобів, які у своїй сукупності дозволяють державі та її органам здійснювати ефективну протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та забезпечити належний правовий захист прав та інтересів суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері.

Розкрито роль та значення таких елементів державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: а) цивільно-правовий захист інтелектуальної власності; б) адміністративно-правовий захист інтелектуальної власності; в) кримінально-правовий захист інтелектуальної власності.

Під адміністративно-правовим захистом як елементом державного механізму протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності запропоновано розуміти сукупність встановлених нормами адміністративного права дій, які мають вчинити уповноважені органи державної влади та їх посадові особи з метою захисту суб'єктів

правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Адміністративно-правовий захист передбачає можливість притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності за здійснення правопорушень у досліджуваній сфері, що також є ефективним засобом протидії правопорушенням.

Наведено особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: а) адміністративно-правова протидія ґрунтується на засадах імперативності та підпорядкованості, тобто нерівності сторін та владному велінні держави в особі уповноважених органів; б) адміністративний захист передбачає відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності безпосередньо перед державою та суспільством; в) адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності характеризуються суспільною небезпекою.

Визначено, що правові засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні являють собою сукупність нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на здійснення правового регулювання правовідносин у зазначеній сфері, а також принципи такої протидії.

Під правовим регулюванням протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні запропоновано розуміти нормотворчу діяльність уповноважених органів державної влади, яка спрямована на упорядкування правовідносин у сфері інтелектуальної власності та забезпечення належної протидії виникненню правопорушень у цій сфері шляхом видання нормативно-правових актів.

Під адміністративно-правовим регулюванням протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності запропоновано розуміти цілеспрямований вплив адміністративно-правових норм на суспільні правовідносини у сфері інтелектуальної власності. Акцентовано увагу, що саме в цих нормах містяться засоби забезпечення прав та законних інтересів держави, а також фізичних та юридичних осіб у досліджуваній сфері, а отже,

метою адміністративно-правового регулювання є упорядкування правовідносин у сфері інтелектуальної власності, а також захист цих правовідносин та розвиток в інтересах суспільства і держави.

Доведено, що на сьогодні адміністративно-правове регулювання займає особливе місце серед правових засад протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, це обумовлено тим, що саме норми адміністративного права дозволяють врегулювати складні правовідносини, що виникають між особою (фізичною чи юридичною) та органами державної влади у сфері інтелектуальної власності, що, у свою чергу, є важливим аспектом протидії правопорушенням у досліджуваній сфері. Наголошено, що суттєве значення також має те, що норми адміністративного права визначають підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення протиправних дій у сфері інтелектуальної власності, а також міру цієї відповідальності.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1 Мета та принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

Право інтелектуальної власності стало пріоритетним питанням юридичної науки, а механізм його реалізації перебуває на етапі динамічного розвитку. Однак, незважаючи на законодавчу визначеність та наявність великої кількості наукових досліджень у цій царині, деякі питання проблематики сфери інтелектуальної власності досі не розроблені належним чином. Зокрема, це стосується питання мети та принципів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. У загальному розумінні мета — це те, чого прагнуть досягти при здійсненні якоїсь діяльності. Згідно із тлумачним словником сучасної української мови, «мета» — це те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти; ціль, задалегідь намічене завдання, задумка [39, с. 520]. У філософії вона інтерпретується як ідеально намічена модель, уявний образ результату, який припускається [260, с. 459,461; 214]. Дослідження діалектики мети, засобів і результату як окремого випадку діалектики матеріального й ідеального дозволило розглянути її як ідеальне передбачення результату діяльності, а саму діяльність — як складний процес постановки і здійснення мети [260, с. 459,461; 214].

Л.Ф. Ільчєв та інші автори філософської енциклопедії зазначають, що дана категорія є елементом поведінки і свідомої діяльності людини, який характеризує передбачення в мисленні результату діяльності та шляхів його реалізації за допомогою певних засобів. Автори підкреслюють, що мета

виступає як спосіб інтеграції різних дій людини в певну послідовність або систему. Аналіз діяльності як цілеспрямованої передбачає виявлення невідповідності між наявною життєвою ситуацією і метою; здійснення мети є процесом подолання цієї невідповідності [262, с. 762; 251]. Російський науковець О.С. Віханський вважає, що мета — це конкретний стан конкретних характеристик організації, досягнення яких є для неї бажаним і на досягнення яких спрямована її діяльність [42, с. 75; 251].

Поняття мети досить широко використовується у багатьох сферах суспільного життя, в тому числі і в праві. В об'єктивістському позитивно-правовому праворозумінні, як зазначає Д.А. Керімов, мета в праві — це «ідеальна реалізація об'єктивної можливості належної поведінки членів суспільства», «ідеальний вираз об'єктивної закономірності, саме тієї закономірності, котра у самій собі містить передумови для свого свідомого спрямування, розвитку і перетворення правовими засобами» [81, с. 373–374; 211]. При цьому, продовжує науковець, ті правові цілі, що відповідають «об'єктивним закономірностям», визнаються істинними, а такі, що їм суперечать, — хибними. Суб'єктивно-вольовий же момент у цілевстановленні юриспруденцією радянського періоду розглядався лише як складова правотворчості. Однак, при цьому не заперечувався і той факт, що «люди, визначаючи свої цілі, підпорядковуючи свої дії досягненню цих цілей, тим самим критично ставляться до дійсності, констатують, що ті чи інші сторони, риси, факти, явища, процеси цієї дійсності не відповідають їх потребам, інтересам і прагненням, тому або потребують зміни, перетворення, або повинні отримати подальший розвиток у тому чи іншому напрямку» [81, с. 375; 211].

Досить розгорнуте визначення поняття «мети» у праві надає Г. Федоров [257]. Автор наголошує, що мета за своєю природою суб'єктивна, тому що є продуктом свідомого творчості людини. Але в її діяльності суб'єктивний характер мети перетворюється на об'єктивний [257]. Таким чином, робить висновок науковець, мета в праві, подібно самому праву, може

розглядатися і як об'єктивна, і як суб'єктивна категорія. Об'єктивне джерело виникнення мети в праві і суб'єктивна її природа — дві органічно пов'язані між собою сторони одного і того ж явища [257]. Усяка дія має певну мету. Будь-який вольовий акт, спрямований на досягнення тієї чи іншої мети, будучи за своєю природою суб'єктивної категорією, визначається об'єктивною дійсністю. Отже, мета є вихідним пунктом і рушійною силою вольової діяльності індивіда та одночасно спрямовуючим чинником у цій діяльності [257]. Далі Г. Федоров зазначає, що ціль у праві виникає раніше, ніж її реальне втілення в життя. Мета в праві — ідеальна реалізація об'єктивної можливості належної поведінки членів суспільства. У праві цілі закріплюються як найближчі, перспективні і кінцеві. Кожна найближча мета, будучи закріплена у відповідних правил поведінки, висловлює завдання правового регулювання в даний період історичного розвитку суспільства. При закріпленні і формулюванні загальних цілей законодавець конкретизує їх у специфічні, причому ця конкретизація повинна бути доведена до такого рівня, щоб ця специфічна мета могла виступати в якості безпосередньої мети діяльності і бути досягнута за допомогою потенційних можливостей, закладених у самому праві [257]. Розглядаючи зміст поняття «мети» із точки зору права, О.М. Бандурка доводить, що під вказаним терміном слід розуміти бажаний стан об'єкта впливу чи кінцевий бажаний результат процесу управління, саме від реальності, законності та правильності її визначення залежить бажаний результат [17, с. 16].

Таким чином, під метою протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності слід розуміти бажаний результат, якого хоче досягти держава, в особі її органів та їх посадових осіб, здійснюючи всі необхідні заходи, щодо попередження виникнення правопорушень у зазначеній сфері [119]. Варто підкреслити, що говорячи про мету протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, недоцільно обмежуватись лише якимось статистичним результатом, слід також говорити і про досягнення певного стану зазначеної сфери. Отже, вважаємо, що

основною метою адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні є мінімізація випадків неправомірного використання об'єктів таких правовідносин, а також попередження вчинення відповідними суб'єктами правопорушень у майбутньому.

Оскільки адміністративно-правова протидія реалізується у роботі відповідних органів влади та їх службовців, то це говорить про наявність відповідних юридичних засад (принципів), які безпосередньо є основою застосування цього інституту. Слово «принцип» в перекладі з латинської мови (*principium*) означає основні, найзагальніші, вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу та соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [89, с. 17]. Відповідно до Тлумачного словнику української мови [144, с. 714], «принцип»: 1) основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і таке інше; засада; основний закон якої-небудь точної науки [144, с. 714]; 2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і таке інше [144, с. 714]; 3) переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці; канон [144, с. 714]. У філософському розумінні принципом є теоретичне узагальнення найбільш типового, що констатує й виражає закономірність, покладену в основу пізнання взагалі або в основу якої-небудь галузі знання зокрема. Стосовно ж практичної діяльності принцип «означає одну з основних, загальних вимог, якій повинна відповідати дана діяльність» [164, с. 44; 44].

На думку С.Г. Келіна та В.М. Кудрявцев, в об'єктивному розумінні «принцип» — це відображення природної або суспільної закономірності. Він існує тому, що такі закони природи і суспільства, і не може бути іншим. Суб'єктивне призначення принципу, як зазначають науковці, полягає в тому, що він становить керівний ряд вчинків людини [80]. Цікавою видається точка зору А.Д. Тихомирова, який дійшов висновку, що принцип — це

«перевірений суспільно-історичною практикою людства елемент світогляду, трансформований у методологічний інструмент пізнання і перетворення дійсності» [248, с. 16]. Таким чином, у будь-якій сфері суспільних відносин під принципом розуміють основоположну засаду (ідею), яка лежить в основі якоїсь діяльності чи процесу та відображає його найбільш характерні ознаки. Зазначене поняття досить широко використовується у праві, що, в свою чергу, обумовлює існування великої кількості підходів щодо його тлумачення.

Так, А.М. Колодій вважає, що принципи права — це такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності і підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять його головні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу [89, с. 27]. В.В. Лазарєв пише, принципи права по своїй сутності є узагальненим відображенням об'єктивних закономірностей розвитку суспільства [148, с. 72; 79]. Властиві принципам права якості універсального й абстрактного освоєння соціальної дійсності обумовлюють їх особливість у структурі правової системи, механізмі правового регулювання, правосвідомості, тощо [148, с. 72; 79]. Принципи права є синтезуючими положеннями, що поєднуються зв'язками, ідеологічною основою походження, утворення, становлення і функціонування правових явищ [148, с. 72; 79]. Вони визначають нормотворчу і правозастосовчу діяльність, координують функціонування механізму правового регулювання, є критеріями оцінки правомірності (правової природи) рішень органів держави і дій громадян, формують правове мислення і правову культуру, цементують систему права [148, с. 72; 79]. Принципи права, продовжує науковець, виникають за наявності відповідних об'єктивних умов, мають історичний характер або відображають результати раціонального, наукового осмислення закономірностей розвитку об'єктивної дійсності. Принципи права у

формально-юридичному аспекті знаходять висвітлення в нормах права завдяки їхньому формулюванню в статтях нормативно-правових актів або деталізації в групі норм права і відображенні у відповідних статтях нормативно-правових актів [148, с. 72; 79].

Характерними особливостями принципів права, на слушну думку О.Ф. Скакун [232, с. 221–222], є те, що вони: 1) виступають відправним началом при вирішенні конкретних юридичних справ, особливо при застосуванні аналогії закону в разі наявності прогалин у законодавстві; 2) виступають як загальне мірило поведінки, не вказуючи права й обов'язки; 3) мають вищий рівень абстрагованості від регульованих відносин, звільнені від конкретики та подробиць; 4) є стрижнем усієї системи права, додають праву логічності, послідовності, збалансованості; 5) розчиняються в безлічі норм, пронизуючи всю правову матерію, виводяться із неї; 6) є позитивним зобов'язанням й, як таке, набувають якостей особливого рівня права, що постає над рівнем норм, визначають їх ціннісну орієнтацію (спрямованість); 7) не мають способів регулювання, їх провідним елементом є повинність (те, що повинно бути), яка безпосередньо відображає існуючу в конкретному суспільстві систему цінностей та обґрунтовується нею [232, с. 221–222].

Слід погодитись із точкою зору С.В. Попова, який у своєму дисертаційному дослідженні надає досить розгорнуте визначення поняття «принципів права». Під вказаним терміном науковець пропонує розуміти такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності й підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять головні його риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю й загальновизнаністю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу [165, с. 56]. Як правове явище, вони мають певні загальні ознаки, що дозволяють визначити їх як основні засади, відправні ідеї його буття, що виражають найважливіші закономірності даної суспільно-економічної формації, є однопорядковими із сутністю права й володіють універсальністю, вищою імперативністю й

загальною значимістю [165, с. 56]. Принципи права, як підкреслює автор, спрямовують і синхронізують увесь механізм правового регулювання суспільних відносин, розкривають місце права в суспільному розвитку. Саме вони служать критерієм правомірності дій громадян і державного апарату в цілому, а за певних умов сприяють зростанню правосвідомості населення, правової культури й освіти. Принципи права є своєрідною передавальною ланкою між економічним базисом суспільства та його юридичною надбудовою, системою нормативного регулювання [165, с. 56].

Таким чином, під принципами адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні слід розуміти науково обґрунтовані та законодавчо закріплені відправні начала, які лежать в основі діяльності суб'єктів, на які покладено функції щодо протидії правопорушенням у зазначеній сфері [119]. Варто підкреслити, що принципи адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності не існують у тому вигляді, в якому ми звикли їх бачити в інших галузях сучасного права. Зазначене обумовлюється тим, що вони не дістали належного законодавчого закріплення, а лише опосередковано визначаються у чисельних нормативно-правових актах України, положення яких спрямовано на врегулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності [119]. А відтак, проаналізувавши наукові погляди вчених та норми чинного законодавства України, ми дій дійшли висновку, що всі принципи адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності можна поділити на дві великі групи: загальні та спеціальні.

Так, В.М. Хропанюк, відзначає, що загальні принципи — це основні начала, які визначають найбільш суттєві риси права у цілому, його зміст і особливості як регулятора усієї сукупності суспільних відносин [269, с. 216; 79]. Вони поширюються на всі правові норми і з однаковою силою діють у всіх галузях права незалежно від характеру та специфіки регульованих ними суспільних відносин [269, с. 216; 79]. Отже, загальні принципи — це принципи, які складають основу діяльності органів державної влади у всіх

напрямах, в тому числі і щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Серед зальних принципів в першу чергу слід виділити принципи верховенства права та законності.

Відомий український науковець — професор П.М. Рабінович — під верховенством права розуміє «визначальну роль права у стосунках між усіма учасниками суспільного життя, у життєдіяльності державних і недержавних організацій, соціальних спільностей, груп, об'єднань, усіх людей». Він зазначає, що принцип верховенства права має самостійний характер лише у випадку, коли саме право інтерпретується як явище, що виникає й існує незалежно від держави, від діяльності її законодавчих та інших органів [212, с. 11]. Верховенство права, як продовжує автор, може бути інтерпретоване як пріоритетність у суспільстві насамперед прав людини, що має вияв переважно у таких рисах державного і громадського життя: закріплення у конституційному та інших законах держави основних прав людини (закони, які суперечать правам і свободам людини, є неправовими законами); панування у суспільному і державному житті таких законів, які виражають волю більшості або всього населення країни, втілюючи при цьому загальнолюдські цінності та ідеали — насамперед права і свободи людини; врегулювання відносин між особою і державою на основі загальнодозвільного принципу: «особі дозволено чинити все, що прямо не заборонено законом»; взаємовідповідальність особи і держави [212, с. 11; 277].

Принцип верховенства права, як зазначає Ю.С. Шемшученко, — це принцип здебільшого природного права як сукупності ідеальних, духовних і найвищою мірою справедливих понять про нього. Але в державі реально діє не ідеальне, а позитивне право, виражене в законах та інших його джерелах. Воно є результатом державної правотворчої діяльності [278, с. 76]. Згідно із принципом верховенства права, основою законотворчого процесу повинні бути загальновизнані пріоритети, а саме: справедливості, гуманізму, поваги до особи, забезпечення вільного користування громадянами правами і

свободами, їх захист від посягань з боку інших громадян, юридичних чи посадових осіб [29, с. 307]. Таким чином, принцип верховенства права є ключовим у побудові українського законодавства. Зміст зазначеного принципу у сфері адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні полягає у тому, що суб'єкти такої протидії у своїй діяльності повинні: по-перше, неухильно дотримуватись норм чинного законодавства України; по-друге, враховувати і інші соціально-правові регулятори, наприклад, правові традиції, норми моралі. Із зазначеного слідує, що переважна більшість правових принципів тісно переплітається із принципом верховенства права. Одним із них є принцип законності.

Так, на думку М.М. Рассолова, В.О. Лучина та Б.С. Ебзеєва, законність — принцип державного і суспільного життя, що являє собою систему вимог неухильного додержання законів та їх дійсної реалізації державою, усіма її органами, громадськими організаціями, комерційними фірмами, посадовими особами і громадянами [245, с. 348]. Вони законність розуміють у двох вимірах: широкому і вузькому [245, с. 348]. В широкому сенсі законність розглядається як владарювання законів у суспільному житті, тобто як правовий режим (порядок), за якого норми права здійснюються усіма учасниками правових відносин [245, с. 348]. У вузькому — як принцип діяльності державних органів [245, с. 348].

Як зазначає В.С. Афанасьєв [15, с. 25], законність — це принцип, загальнообов'язкова вимога, метод, режим та стан неухильного дотримання, виконання і застосування законів і заснованих на них правових актів усіма учасниками суспільних відносин у всіх сферах життя [15, с. 25]. Закріплена законодавством вимога дотримуватись правових розпоряджень, звернення до всіх суб'єктів суспільних відносин потрібно вважати принципом [15, с. 25]. Прояв законності в конкретній поведінці (діяльності) суб'єктів робить законність методом і станом їх діяльності [15, с. 25]. Елементом режиму суспільного життя законність буде тоді, коли більшість учасників суспільних

відносин дотримуються, виконують і правильно застосовують правові приписи. Усі аспекти законності знаходять прояв у правотворчості й у всіх формах реалізації права [15, с. 25]. Отже, в рамках представленого наукового дослідження зміст законності полягає у тому, що суб'єкти адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності повинні неухильно дотримуватись норм чинного законодавства України [121]. Зазначений принцип також визначає, якої поведінки повинні дотримуватись ці суб'єкти.

Наступний загальний принцип, який слід відмітити, — принцип гласності. У юридичній літературі під гласністю розуміють один з фундаментальних конституційно-правових принципів, засад конституційного ладу України, що проявляється в забезпеченні безперешкодного руху інформаційних потоків про явища та процеси в політико-правовій системі відносин [92, с. 243]. А. Бутенко вказує, що гласність — це відкрите, доступне для громадян ведення суспільних справ, у тому числі інформованість або обізнаність громадян про всі проблеми суспільного розвитку, що зачіпають їх інтереси [33, с. 2]. Отже, гласність — це, по суті, стиль управління, одна з найсуттєвіших ознак, притаманних демократичній системі влади. Наприклад, у США діє Закон про гласність у діяльності уряду. Цей закон вимагає, щоб більшість урядових засідань були відкритими [34]. Таким чином, принцип гласності має два основних аспекти: по-перше, суб'єкти адміністративно-правової протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності повинні мати доступ до всієї необхідної інформації для ефективної реалізації покладених на них нормами чинного законодавства України функцій; по-друге, всі дії вказаних суб'єктів щодо протидії правопорушенням у досліджуваній сфері повинні бути публічними, тобто проводитись на очах громадськості. Винятком можуть бути ті лише випадки, які визначені у нормах чинного законодавства України.

Одним із основоположних принципів адміністративної протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є принцип дотримання

прав та свобод громадянина. Права та свободи громадянина — це соціальні блага, які мають найвищу цінність, вони визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Проблема суті й реалізації поняття «права та свободи людини і громадянина» є ключовою в життєдіяльності суспільства, яке претендує на статус демократичного, гуманного [138, с. 169]. Саме тому в сучасному світі не існує більш значущої і разом з тим настільки важко втілюваної в практику існування людства ідеї, ніж права та свободи людини й громадянина [138, с. 169]. Права людини виступають основним критерієм оцінки якості державності, ступеня її демократичності, прихильності до правового підґрунтя, моральності, загальнолюдських цінностей [138, с. 169]. Варто погодитись із точкою зору О.Г. Рогової, яка зазначає, що найбільш суттєвими ознаками прав та свобод особи є такі: у площині самореалізації особистості вони втілюють певні умови, засоби й гарантії такої самореалізації, опосередковують правом свободу людини; у площині міжособистісних відносин — пропонують правила комунікації та взаємодії як ненасильницький засіб усунення конфліктів і протиріч, як мову суспільного діалогу й дієвий принцип примирення; у площині взаємовідносин «людина — держава» — визначають форму й межі державного втручання в життя людини, гарантії її захисту державою від протиправних посягань інших, принципи взаємної відповідальності людини й держави, гарантії особистої й громадянської автономії [221, с. 45, 46]. Отже, дотримання прав та свобод громадянина як принцип адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні полягає у тому, що суб'єкти такої протидії, здійснюючи свою діяльність, в жодному випадку не можуть порушувати як об'єктивні, так і суб'єктивні права людини і громадянина.

І останній загальний принцип адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, який обов'язково необхідно вказати, — принцип рівності. Зміст вказаного принципу досить повно розкривається у ст. 24 Конституції України,

відповідно до якої не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки та чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти й професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці й здоров'я жінок, установами пенсійних пільг; створенням умов, які надають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною та моральною підтримкою материнства й дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям [93]. Таким чином, принцип рівності передбачає, що протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності повинна здійснюватись неупереджено, без урахування соціального статусу особи, її раси, статі, віку і т.д. Крім того, зазначений принцип виключає існування будь-яких привілеїв чи обмежень.

У підсумку зазначимо, що незважаючи на те, що загальні принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності визначають основні засади такої діяльності, проте вони не враховують всю її специфіку. Саме тому далі ми розглянемо спеціальні принципи, під якими слід розуміти непорушні засади ідеї, які є характерними виключно для адміністративно-правової протидії правопорушенням саме у сфері інтелектуальної власності. Такими принципами, на нашу думку, є:

– принцип невідворотності настання юридичної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Зазначимо, що в нашому випадку найбільш доцільно говорити про ретроспективний аспект відповідальності. Так, В.О. Котюк зазначає, що юридична відповідальність — це міра покарання правопорушника шляхом позбавлення його певних соціальних благ чи цінностей (матеріальних, духовних чи особистих), які йому належали до факту правопорушення, від імені держави

(суспільства), на підставі закону або іншого нормативного акта з метою попередження правопорушень в перспективі і відновлення (чи відшкодування) втрачених суб'єктивних прав на матеріальні та духовні цінності [96, с. 121]. В.Н. Хропанюк дивиться на зміст зазначеного терміну дещо з іншого боку, автор вважає, що юридична відповідальність — це важливий вид захисту інтересів особистості, суспільства і держави [268, с. 334]. Вона настає внаслідок порушення приписів правових норм та виявляється в формі застосування до правопорушника заходів державного примусу [268, с. 334]. Для правопорушника юридична відповідальність означає застосування до нього санкцій правових норм, означених в них певних заходів відповідальності. Це його обов'язок зазнавати заходів державного примусу, застосованих на підставі норм права [268, с. 334]. Таким чином, принцип невідворотності юридичної відповідальності передбачає, що за вчиненням правопорушень у сфері інтелектуальної власності особу обов'язково буде притягнуто до юридичної відповідальності: цивільної, адміністративно чи кримінальної. Існування зазначеного принципу має важливе значення, оскільки усвідомлення можливості настання негативних наслідків є важливим попереджувальним заходом вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності;

– принцип контролю. Досить змістовне тлумачення поняття «контроль», на нашу думку, надає Г.Г. Зуйков [141, с. 155–156]. Автор стверджує, що контроль — це своєрідна форма своєрідного зв'язку, що дозволяє встановити, наскільки точно дотримуються завдані системі параметри [141, с. 155–156]. За його допомогою вирішуються наступні управлінські завдання: забезпечення неухильного виконання законів і нормативних актів, які регламентують діяльність державних органів та інших об'єктів управління; досягнення своєрідності і якості виконання прийнятих рішень; підвищення виконавської дисципліни, відповідальності за доручену справу; своєчасне прийняття заходів щодо усунення виявлених в процесі контролю недоліків; виявлення передового досвіду і впровадження його в

практику роботи; сприяння правильному підбору й розстановці кадрів, своєчасне попередження їх від помилок; здійснення необхідної допомоги підпорядкованим апаратам та працівникам [141, с. 155–156]. Таким чином, в рамках нашого дослідження принцип контролю є одним із ключових, адже досягнення ефективної протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності неможливе без перевірки дотримання суб'єктами правовідносин у зазначеній сфері норм чинного законодавства України;

– наступним важливим принципом адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є засада поєднання захисних та попереджувальних засобів протидії. Особливості цього вихідного положення можна дослідити на основі раніше представленої системи законодавства. Суть полягає в тому, що в процесі адміністративної протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності уповноважені суб'єкти застосовують різні за своїм змістом засоби впливу, які попереджують правопорушення або ж припиняють їх в залежності від обставин. Захисні засоби застосовуються переважно правоохоронними органами і передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення;

– принцип забезпечення права на оскарження рішень чи дій суб'єктів, які уповноважені протидіяти правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. У загальному розумінні скарги — це звернення (активна дія) громадянина або колективу громадян до компетентного органу з метою захисту (поновлення) порушених прав і законних інтересів [29]. В свою чергу, під правом на оскарження слід розуміти закріплену в законодавстві можливість громадянина звернутися до держави (державних митних органів та їх посадових осіб) за захистом порушених прав і забезпеченням справедливості в митних відносинах (громадянин — держава) [82, с. 11–12]. Зазначене право випливає із Основного Закону нашої держави, у статті 55 якого йдеться про те, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого

самоврядування, посадових і службових осіб [93]. Отже, зміст зазначеного принципу полягає у тому, що особи мають можливість (і ніхто не має права їм у цьому перешкоджати) оскаржити дії чи рішення суб'єктів адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності з метою захисту своїх законних прав та інтересів;

– принцип стимулювання. У загальному розумінні стимул — це зовнішнє спонукання до дії, що впливає на мотиви поведінки та формує їх [162, с. 10]. Зовнішній стимул спонукає до внутрішньої саморегуляції поведінки за рахунок того, що особа визнає соціальні цінності та переводить їх у свої власні установки, у мотиви своєї поведінки [162, с. 10]. Саме вплив права шляхом створення стимулів оптимально відображає правове опосередкування інтересів і активізацію людського фактора [162, с. 10]. Принцип стимулювання в рамках нашого дослідження полягає у тому, що суб'єкти адміністративно-правової протидії, здійснюючи всі необхідні заходи щодо попередження правопорушень у сфері інтелектуальної власності, таким чином спонукають суб'єктів відповідних правовідносин до більш старанного дотримання ними норм чинного законодавства;

– і останній спеціальний принцип адміністративно-правової протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності, який слід вказати, — це принцип імперативності. В рамках нашого дослідження ця засада має подвійний характер, що проявляється у двох цікавих аспектах. По-перше, адміністративно-правова протидія реалізується чітко визначеним колом суб'єктів. Тобто ніякі інші особи, ніж ті, що вказані у законодавчих актах, не мають права використовувати способи та засоби попередження та впливу. До таких суб'єктів відносяться правоохоронні органи, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, Антимонопольний комітет України, тощо. По-друге, адміністративно-правова протидія є сукупністю юридично значущих, чітко визначених процедур, які не можуть бути реалізовані у порядку, іншому ніж той, котрий визначено вказаними вище нормативними актами.

Таким чином, узагальнюючи все наведене у даному підрозділі дисертаційного дослідження, зазначимо, що досягнення вказаної нами мети адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності дозволить «оживити» зазначену сферу суспільних відносин в Україні, тобто стимулювати суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері до активних дій. Слід також відмітити, що оскільки досліджуваний у роботі інститут є правовим, то, відповідно, він ґрунтується на конкретних засадах — принципах, дотримання яких сприятиме досягненню мети адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності. Вказані нами принципи досить змістовно та всебічно характеризують зміст досліджуваного правового інституту. У підсумку хотілося б відмітити, що принципи адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності прямо не закріплені в жодному нормативно-правовому акті і ця прогалина потребує негайного вирішення.

2.2 Рівні та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

Питанню рівнів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні вітчизняні науковці майже не приділяли увагу, що, в свою чергу, обумовлює відсутність наукових точок зору у зазначеній сфері. А відтак, проаналізувавши норми чинного законодавства, нами було виділено три основні рівні протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: 1) міжнародний, 2) державний; 3) протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, що здійснюється конкретними суб'єктами у чітко визначеному напрямку.

Одним із основних проявів міжнародного рівня адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в

Україні є міжнародне співробітництво. Сучасне міжнародне співробітництво, як наголошує В.С. Гуславський, — це новий загальноцивілізаційний рівень співробітництва, зокрема, у формі міжнародного обміну продуктами матеріального та духовного виробництва на взаємовигідній основі [59]. Йому властиві рівноправ'я, невтручання у справи один одного, повага до державного суверенітету, об'єктивний гуманізм [59]. Залежно від конкретної сфери співробітництва, галузі, у якій воно у даний час і у даних умовах здійснюється, безумовно, перевага віддається якійсь певній «якості» відносин, але пріоритетність однієї якості не означає нехтування іншими [59]. Так, в першу чергу слід вказати Угоду про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності від 19 листопада 2010 року, яка була підписана з метою координації спільної діяльності з удосконалення міждержавної системи охорони й захисту інтелектуальної власності, протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності [253]. Сторони здійснюють співробітництво шляхом: а) зміцнення контактів, проведення спільних досліджень та обміну думками у сфері охорони й захисту інтелектуальної власності; б) обміну інформацією про законодавство держав–учасниць цієї угоди у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності; в) погодження питань, пов'язаних з охороною й захистом інтелектуальної власності, у ході здійснення співробітництва у сфері економіки, торгівлі, науки, техніки та культури, а також сприяння в укладенні відповідних міжнародних договорів; г) здійснення спільних дій із запобігання правопорушенням, а також виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності й протидії таким правопорушенням; д) ужиття ефективних заходів для запобігання правопорушенням та припинення їх у сфері інтелектуальної власності; е) взаємного захисту суб'єктів господарської діяльності держав–учасниць цієї угоди від недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності [253]. Важливим здобутком вказаної угоди було створення

Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності, діяльність та функції якої будуть розглянуті нами у наступному підрозділі дисертаційного дослідження.

Розглядаючи міжнародний рівень адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, слід також вказати Конвенцію про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р., яка була підписана з метою сприяння кращому взаєморозумінню і співпраці між державами в інтересах їх взаємної вигоди на основі поваги суверенітету і рівності, прагнучи в цілях заохочення творчої діяльності сприяти охороні інтелектуальної власності в усьому світі, прагнучи модернізувати і зробити більш ефективною адміністрацію Союзів, утворених в області охорони промислової власності і в галузі охорони літературних і художніх творів, при повній повазі самостійності кожного з Союзів [91]. Відповідно до вказаної конвенції, Всесвітня організація інтелектуальної власності: сприяє розробці заходів, розрахованих на поліпшення охорони інтелектуальної власності в усьому світі; сприяє укладенню міжнародних угод, покликаних сприяти охороні інтелектуальної власності; пропонує свою співпрацю державам, що подають запит на юридико-технічну допомогу в області інтелектуальної власності; збирає і поширює інформацію, що відноситься до охорони інтелектуальної власності, здійснює і заохочує дослідження в цій області і публікує результати таких досліджень; забезпечує діяльність служб, що полегшують міжнародну охорону інтелектуальної власності, та у відповідних випадках здійснює реєстрацію в цій області, а також публікує відомості, що стосуються даної реєстрації; вживає будь-які інші належні дії [91].

Таким чином, зазначений рівень протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є найвищим, адже саме на ньому визначаються основні концептуальні засади протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, яких у подальшому повинні дотримуватись держави-учасниці та відповідно до яких ці країни організують

внутрішньодержавну протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Наступним рівнем адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні є державний. На зазначеному рівні держава створює законодавство, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності, утворює державні органи, які від імені країни уповноважені здійснювати функції щодо протидії правопорушенням у досліджуваній сфері, а також розробляє загальнодержавні цільові програми протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Зазначимо, що детально правове регулювання протидії правопорушенням сфери інтелектуальної власності вже розглядалось нами у попередньому підрозділі дисертаційного дослідження. А відтак, в рамках даного підрозділу ми більшу увагу приділимо державним цільовим програмам, що спрямовані на удосконалення сфери інтелектуальної власності та протидію правопорушенням в ній.

Державна цільова програма — це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням [175]. Так, в першу чергу слід вказати Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 01.06.2016 р. № 402-р, метою якої є створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності, здатної сформулювати, реалізувати прозору публічну модель подолання існуючих викликів та ризиків і запропонувати дієві інструменти сфери інтелектуальної власності як стимули для розвитку споріднених економічних та суспільних чинників [94]. Основними напрямками реалізації концепції є: запровадження прозорості дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності, за

якої Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики у зазначеній сфері; реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами; удосконалення національного законодавства та його гармонізація до законодавства ЄС; тощо [94]. Слід також зазначити, що реалізація зазначеної концепції, на переконання законодавця, дасть можливість: створити прозору та ефективну структуру державного управління сферою інтелектуальної власності; поліпшити якість та підвищити ефективність роботи органів управління державної системи правової охорони інтелектуальної власності; спростити та забезпечити прозорість процедур набуття та розпорядження правами інтелектуальної власності; підвищити якість охоронних документів у сфері інтелектуальної власності; забезпечити впровадження ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності; створити умови для розбудови національної інноваційної системи [94].

Обов'язково, на нашу думку, слід приділити увагу проекту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 р. Ця стратегія конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей і поглядів на розвиток сфери інтелектуальної власності в Україні, визначених Програмою економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки, Програмою розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні, Стратегією національної безпеки України, Концепцією Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року [208]. Слушною видається точка зору О.М. Волощенка, який доводить, що в умовах практики сьогодення зазначена стратегія складає

позитивне враження. Так, на переконання автора, видаються прогресивними пропозиції щодо покращення діяльності органів державної влади, поліпшення методології проведення експертиз у сфері інтелектуальної власності, підтримання діяльності творчих спілок, проведення просвітницьких заходів серед населення держави щодо особливостей правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності, тощо [45, с. 27–28]. Крім того, із позитивного боку також слід відмітити, що стратегія визначає засади взаємодії державних органів, на які покладено функції протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Таким чином, на державному рівні адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності законодавець повинен створити всі необхідні умови для ефективного попередження та боротьби із правопорушеннями у зазначеній сфері. Крім того, на цьому рівні визначаються ключові напрямки протидії правопорушенням у досліджуваній сфері, а також основні засади діяльності органів державної влади у сфері інтелектуальної власності.

І останній рівень протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності — це діяльність конкретних суб'єктів адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності. Більш детально правові засади діяльності вказаних суб'єктів будуть розглянуті нами у підрозділі 2.3 представленої наукової праці.

На наступному етапі нашого дослідження розглянемо напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Провівши детальний аналіз законодавства у сфері інтелектуальної власності, можемо виокремити наступні напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у досліджуваній сфері: 1) протидія правопорушенням, пов'язаним із авторським правом та суміжними правами; 2) протидія правопорушенням у сфері права промислової власності; 3) протидія правопорушенням, пов'язаним із використанням комерційних (фірмових) найменувань та торговельних марок,

тобто тих прав інтелектуальної власності, що індивідуалізують підприємство чи організацію. Розглянемо вказані нами напрямки більш детально.

В об'єктивному розумінні авторське право — це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають внаслідок створення і використання творів науки, літератури та мистецтва [271]. У суб'єктивному значенні, на переконання О.А. Підпригори та Д.В. Бобрової, під авторським правом слід розуміти сукупність прав, які належать автору або його правонаступникам у зв'язку із створенням і використанням твору літератури, науки, мистецтва [160]. На нашу думку, слід погодитись із точкою зору Г.В. Корчєвнoгo, який у своєму дисертаційному дослідженні дійшов висновку, що під авторським правом та суміжними правами, як об'єктом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, необхідно розуміти систему відносин, які складаються внаслідок створення результатів творчої й виконавської діяльності, що передбачає виключний характер цих прав та необхідність їх посиленої правової охорони [95, с. 158]. До авторського права, як напрямку протидії правопорушення, відносяться: літературні і художні твори, комп'ютерні програми (програмне забезпечення), компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі організацій мовлення; тощо.

Підкреслимо, що у статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено види порушення авторського права, що дають підстави для судового захисту, а саме: а) вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права авторського права; б) піратство у сфері авторського права; в) плагіат; г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); д) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права; е) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема, в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права чи особи, яка здійснює таке управління; є) розповсюдження, ввезення на митну територію України з

метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу суб'єктів авторського права вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема, в електронній формі [171].

Держава приділяє значну увагу зазначеному напрямку адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності шляхом розробки та прийняття законів, а також різних державних програм, спрямованих на захист авторського права. Законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права», а також Законів України: «Про кінематографію»), «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм» та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав [171].

Однак, варто наголосити, що законодавець не обмежується лише прийняттям нормативно-правових актів у зазначеній сфері. Важлива роль у протидії правопорушенням у напрямку захисту авторського та суміжних прав належить державним програмам та концепціям. Так, наприклад, слід вказати «Концепцію організації легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням», яка визначає основи урядової політики щодо легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням. Мета цієї концепції полягає у визначенні наукових та практичних заходів, спрямованих на вдосконалення нормативно-правової бази з питань легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням, розробленні рекомендацій щодо підвищення ефективності застосування законодавства у зазначеній сфері, створення механізму протидії нелегальному використанню програмного забезпечення [177]. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити ряд завдань, зокрема: розробити та прийняти нормативно-правові акти, спрямовані на вдосконалення та розвиток законодавства щодо охорони прав

інтелектуальної власності у сфері програмного забезпечення; розробити рекомендації щодо вдосконалення організації боротьби з незаконним відтворенням, розповсюдженням і використанням програмного забезпечення; здійснити заходи щодо розбудови вітчизняної індустрії програмного забезпечення [177]. Таким чином, зазначена концепція визначає основні засади діяльності держави та її органів щодо протидії правопорушенням, пов'язаним із авторським правом та суміжними правами.

Наступним напрямком адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є сфера права промислової власності. Так, О.А. Підпригора розглядає право промислової власності у об'єктивному та суб'єктивному значенні. В об'єктивному значенні під вказаним терміном, на переконання автора, слід розуміти сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що складаються у процесі створення, оформлення та використання результатів науково-технічної творчості [159, с. 65]. В свою чергу, у суб'єктивному розумінні, як продовжує науковець, право промислової власності — це право, яким наділяється відповідно до законодавства автор будь-якого результату науково-технічної діяльності. Отже, об'єктом права промислової власності може бути будь-який результат науково-технічної діяльності, незалежно від того, чи відповідає цей результат встановленим вимогам [159, с. 65].

До правових джерел протидії правопорушенням, пов'язаним із правом промислової власності, належать Конституція України, ЦК України, КУпАП, ККУ, а також Закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», «Про охорону прав на сорти рослин». Слід також відзначити міжнародні угоди, до яких приєдналась Україна. Держава визначає три основні шляхи протидії правопорушенням права промислової власності, зокрема:

1. Надає можливість фізичним та юридичним особам, з метою захисту

свого права на промислову власність, звернутися до Антимонопольного комітету України, для цього потрібно подати відповідну заяву про захист прав від недобросовісної конкуренції.

2. Кожна фізична чи юридична особа може захистити право промислової власності у судовому порядку, що передбачено як Цивільним Кодексом України, так і Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Суди відповідно до їх компетенції розв'язують, зокрема, спори про: авторство на винахід (корисну модель); встановлення факту використання винаходу (корисної моделі); встановлення власника патенту; порушення прав власника патенту; укладання та виконання ліцензійних договорів; право попереднього користування; компенсації. Вказаний перелік спорів не є вичерпним. Можуть виникати й інші обставини, які зумовлюватимуть необхідність захисту прав патентовласника [76]. Спори щодо захисту прав на винаходи (корисні моделі) вирішуються у позовному провадженні у порядку цивільного або господарського судочинства. В окремому провадженні ці справи розглядатися не можуть, оскільки завжди існує спір про право між позивачем та відповідачем. Навіть у спорі про встановлення факту використання винаходу (корисної моделі) йдеться не про встановлення факту, що має юридичне значення, а про встановлення факту порушення майнових прав патентовласника на винахід (корисну модель). Ця обставина входить до предмету доказування позовних вимог власника патенту (іншої особи, якій належать майнові права) у справі про припинення такого незаконного використання винаходу (корисної моделі). Вид судочинства залежить від суб'єктного складу розгляду справи, зокрема, спори між суб'єктами господарювання вирішуються господарським судом. Крім того, за незаконне використання об'єктів промислової власності передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність [76].

3. Важливим способом протидії правопорушенням, пов'язаним із промисловою власністю, є закріплення необхідності внесення товарів, що містять об'єкти промислової власності, до митного реєстру. Таким чином,

здійснюється реальна можливість запобігти незаконному переміщенню через митний кордон України товарів, що включають об'єкти промислової власності, права на які належать їх власникам.

Таким чином, протидія правопорушенням щодо права промислової власності має важливе значення, оскільки це дозволяє: по-перше, захистити власників цього права; по-друге забезпечити існування добросовісної конкуренції на ринку України. А відтак, все вказане вище у своїй сукупності сприятиме ефективному розвитку промисловості, а як результат — і всієї економіки нашої держави.

І останній напрямок протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, який, на наш погляд, необхідно виділити, — попередження правопорушень, пов'язаних із індивідуалізацією підприємства (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, тощо). Комерційне найменування — це передусім будь-яка назва підприємства, установи чи організації, що має статус юридичної особи. Назва має бути чіткою, короткою, такою, що легко сприймається і запам'ятовується, тобто бути благозвучною [272, с. 360]. Варто підкреслити, що не може бути законодавчо захищене те найменування, яке вже використовується іншим підприємством (організацією) або якщо цю назву легко сплутати з іншими, а відтак, воно повинно чітко відрізнятися від інших подібних назв [272, с. 360]. Правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої діяльності [272, с. 360]. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, чи є комерційне найменування частиною торговельної марки [272, с. 360]. Відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом [272, с. 360]. Проте, згідно зі ст.ст. 489, 491 ЦКУ, майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування:

передаються іншій особі лише разом з цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, а припиняються у разі ліквідації юридичної особи та з інших підстав, встановлених законом [19].

Отже, використання чужого найменування тягне за собою притягнення винної особи до відповідальності. Так, у Господарському кодексі України вказано, що особа, яка використовує чуже комерційне найменування, на вимогу його власника зобов'язана припинити таке використання і відшкодувати завдані збитки. Крім того, Кримінальний кодекс України передбачає кримінальну відповідальність за незаконне використання фірмового найменування, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі [19]. Таким чином, головною особливістю протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності у вказаному напрямку є те, що зазначене право не потребує обов'язкового документального закріплення, а достатнім є лише те, що його було використано кимось вперше. А відтак, попередження правопорушенням у вказаній сфері ускладнюється тим, що уповноваженим органам для того, щоб притягнути винних осіб до відповідальності, необхідно визначитись, ким це найменування було використано вперше, що, в свою чергу, досить складно зробити без відповідної документації та аргументованих доказів з боку обох сторін.

Торговельна марка — це позначення, яке представляє собою слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів та інші позначення (або їх комбінації), яке дозволяє відрізнити товари (послуги) одних суб'єктів (правоволодільців) від однорідних товарів (послуг) інших суб'єктів і щодо якого правоволодільцю надаються виключні права використовувати таке позначення, надавати третім особам дозвіл на використання позначення, а також перешкоджати його неправомірному використанню третіми особами [113, с. 216].

Зареєстрована торгова марка захищає компанію від недобросовісної конкуренції і дозволяє захистити її права в суді. Право власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом, що видається Державним

департаментом інтелектуальної власності. Термін дії свідоцтва — десять років з можливістю багаторазового подальшого продовження. Експертизу заявок на реєстрацію торговельної марки здійснює Український інститут промислової власності. Заявка містить зображення торговельної марки, а також перелік товарів і послуг, щодо яких торговельна марка буде використовуватися [50]. Свідоцтво надає право його власнику забороняти іншим особам використовувати зареєстровану торговельну марку без його дозволу, за винятком випадків правомірного використання. Суб'єкти права на торговельну марку можуть проставляти попереджувальне маркування, яке вказує на те, що торговельна марка, яка застосовується, зареєстрована в Україні [50].

Отже, обов'язковість реєстрації торгової марки є запобіжним охоронним заходом, спрямованим на запобігання порушенню прав. У тих випадках, коли право на торгіву марку вже порушено, слід залучати інші правові методи. Залежно від типу та тяжкості правопорушення захист прав на торгіву марку в судовому порядку може здійснюватися судами загальної юрисдикції за цивільними та кримінальними справами, господарськими чи адміністративними судами [223, с. 8]. Із всього вказаного вище слідує, що головною відмінністю торговельної марки від комерційного найменування є те, що лише у разі реєстрації першої стає можливим її правовий захист. Зазначене, в свою чергу, суттєво полегшує реалізацію державної політики щодо попередження виникнення правопорушень у сфері, що розглядається у представленій науковій праці.

Таким чином, підводячи підсумок даного підрозділу дисертаційного дослідження, слід відзначити багатосторонність та важливість інтелектуальної власності як явища. Зазначене підтверджується тим, що протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності здійснюється у багатьох напрямках та на різних рівнях державного управління. Завершуючи, відмітимо, що ключові напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні визначаються

на найвищих рівнях, а реалізуються безпосередньо уповноваженими на це суб'єктами.

2.3 Система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

У попередніх підрозділах дисертаційного дослідження ми неодноразово відмічали, що протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні реалізується через діяльність відповідних суб'єктів, які, взаємодіючи між собою, утворюють певну систему. У загальному розумінні суб'єкт — це фізична чи юридична особа, яка здійснює певну діяльність. В.Л. Петрушенко у своєму філософському словнику зазначає, що суб'єкт — це вихідне поняття, судження, до якого відносяться всі інші його складові, наприклад, предикат. На думку вченого, окрім вищенаведеного, поняття «суб'єкт» можна визначити як людину, як вихідне джерело, епіцентр життєвої та пізнавальної активності — індивідуальної або суспільної. У різних напрямках філософії, як звертає увагу науковець, під досліджуваним поняттям розуміють різні сутності. При цьому, в більшості напрямів філософії поняття суб'єкт позначає людину як активне начало соціальних і культурних процесів, пізнання, комунікації [155, с. 199; 209]. В свою чергу, О.М. Федорчук, досліджуючи філософський зміст категорії «суб'єкт», виділяє наступні його головні ознаки, зокрема, на думку автора, суб'єкт — це: а) індивід або асоціація індивідів, б) він здатний вчиняти дії, в) здатний усвідомлювати мету і наслідки своєї діяльності [258, с. 73]. Так, С.С. Алексєєв зазначає, що суб'єкти права — це особи, що мають правосуб'єктність, тобто громадяни, організації, громадські об'єднання, які можуть бути носіями прав та обов'язків, брати участь у правовідносинах [10, с. 70]. Юридична

енциклопедія в якості суб'єкта права визначає фізичну або юридичну особу, яка є учасником національних чи міжнародних правовідносин [281, с. 138].

Тож в юридичній науці суб'єкт — це насамперед «суб'єкт права», під яким розуміється особа (фізична та юридична), що володіє по закону спроможністю мати і здійснювати безпосередньо або через представника права і юридичні обов'язки [28, с. 662–663; 236].

Слід зазначити, що поняття «суб'єкт права» досить часто ототожнюють із терміном «суб'єкт правовідносин». О.І. Харитонova під суб'єктом правовідносин розуміє володільця конкретного права, котрий перебуває у правовому зв'язку з іншим учасником (учасниками) суспільних відносин, на яких нормами законодавства покладаються обов'язки, що відповідають праву уповноваженої особи. Суб'єкт правовідносин є фактичним (або таким, що моделюється) учасником правових зв'язків [264, с. 82]. На думку М.В. Цвіка, «суб'єкт правовідносин — це такий суб'єкт суспільного життя, який здатний виступати учасником правовідносин, як носій юридичних прав і обов'язків» [74]. Із зазначеного вище можна зробити висновок, що поняття «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин» не є тотожними. Головна відмінність між ними полягає у тому, що перший лише має можливість брати участь у відповідних правовідносин, а другий вже є безпосереднім учасником цих правовідносин. Отже, не завжди суб'єкт права може бути суб'єктом правовідносин, в той же час суб'єкт правовідносин — це завжди суб'єкт права [118, с.128].

Таким чином, під суб'єктом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності слід розуміти уповноважений орган державної влади, який наділений всіма необхідними юридичними інструментами, використання яких дозволяє йому бути учасником правовідносин щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Враховуючи багатогранність сфери інтелектуальної власності та велику кількість напрямків у ній, цілком логічним є той факт, що для протидії правопорушенням у зазначеній сфері держава не може обмежитись лише

одним органом [118, с.128]. Саме тому в Україні було створено цілу низку державних органів, на які покладено функції протидії правопорушенням у досліджуваній сфері. В своїй сукупності ці органи утворюють певну систему.

У загальному розумінні «система» — це сукупність елементів, що взаємодіють одне з одним із конкретною метою. У науковій літературі не сформовано єдиного підходу щодо розуміння вказаного терміну, що, в свою чергу, обумовлює велику кількість підходів до його розуміння. Так, В.Л. Петрушенко зазначає, що з точки зору філософії «система» — це складне цілісне утворення, внутрішні зв'язки між елементами якого набагато інтенсивніші, ніж між цими елементами та середовищем. Науковець відмічає, що на сьогодні в філософії існує декілька підходів до визначення вказаного терміну: 1) сукупність сталих елементів, пов'язаних між собою єдиною структурою; 2) сукупність сталих елементів, пов'язаних настільки органічно, що впливаючи на окремі елементи системи, вони змінюють й інші; 3) сукупність сталих елементів, що утворює так звану системну якість, (властивості, які характеризують систему як цілісне утворення, але не притаманні їй окремо взятим елементам) [155, с. 190]. У соціологічному словнику за редакцією Г.В. Осипова зазначено, що система — це упорядкована безліч елементів, що взаємопов'язані між собою і утворюють деяку цілісну єдність. Також система є уособленням порядку, обумовленого планомірним, правильним розташуванням частин у певному зв'язку, суворою послідовністю дій [239, с. 321]. Російський словник трактує даний термін як: а) певний порядок в розташуванні і зв'язку частин чого-небудь або дії (наприклад, система виховання); б) форму організації чого-небудь (наприклад, система податків); в) суспільний лад (наприклад, сукупність організацій, які є однорідними за своїми завданнями, або установ, організаційно об'єднаних в одне ціле (наприклад, система Академії наук); г) щось ціле, яке являє собою закономірно розташовані і взаємопов'язані частини (наприклад, нервова система) [235, с. 709; 105].

К. Сорока доводить, що система — це безліч елементів, які знаходяться

в певній відповідності і зв'язках один з одним, взаємодіють між собою, створюють певну цілісність і як ціле взаємодіють з навколишнім середовищем [238, с. 26]. На переконання О.О. Грицанова та А.Ю. Бабайцева, система — це категорія, що позначає об'єкт, організований як цілісність, де енергія зв'язків між елементами системи перевищує енергію їх зв'язків з елементами інших систем і задає онтологічне ядро системного підходу [143, с. 619]. Форми об'єктивації цієї категорії в різних варіантах підходу різні і визначаються використовуваними теоретико-методологічними уявленнями і засобами [143, с. 619]. Характеризуючи систему як таку в найзагальнішому плані, традиційно говорять про єдність і цілісність взаємопов'язаних між собою елементів [143, с. 619]. Семантичне поле такого поняття системи включає терміни «зв'язок», «елемент», «ціле», «єдність», а також «структура» — схема зв'язків між елементами [143, с. 619].

На думку Ю.П. Сурміна, система — це сукупність елементів, що характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують цілеспрямований розвиток [68, с. 641; 136]. Дослідник зауважує, що у сучасній науці існує кілька варіантів визначення поняття «система» залежно від того, яке базове поняття покладено в його основу [68, с. 641; 136]. Такими поняттями можуть бути «цілісність», «сукупність», «множина». В найбільш загальному вигляді система — це об'єднана сукупність закономірно пов'язаних один з одним елементів [68, с. 641; 136]. Для зазначеного терміну, продовжує автор, характерними є чотири основні ознаки. По-перше, система — це сукупність елементів. По-друге, елементи поєднані один з одним зв'язками, які значно міцніші порівняно зі зв'язками цих елементів з об'єктами навколишнього середовища. По-третє, вона характеризується організацією, яка відрізняє її від навколишнього середовища з його високою ентропією. По-четверте, для системи характерні інтегровані властивості, які не збігаються з властивостями суми елементів, а також відрізняються від властивостей окремих елементів. Тому система є цілісним утворенням [68, с. 641; 136].

Таким чином, під системою суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності слід розуміти сукупність державних органів, які відповідно до норм чинного законодавства України наділені спеціальними функціями та мають спільну мету діяльності, а саме припинити та попередити виникнення правопорушень у сфері інтелектуальної власності [118, с.128]. Характерними особливостями зазначеної системи, на нашу думку, є такі:

- елементом цієї системи є не будь-який державний орган, а лише ті, які наділені спеціальними повноваженнями, що дозволяють їм здійснювати діяльність щодо протидії правопорушенням у зазначеній сфері;
- наявність спільної мети діяльності цих суб'єктів;
- наявність тісного взаємозв'язку між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності;
- поєднання самостійності окремо взятого елемента системи з виконанням ним функцій, необхідних для існування системи в цілому [107].

Для того, щоб більш змістовно розкрити питання системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, слід більш детально розглянути елементи цієї системи, тобто конкретні державні органи, та визначити їх роль у протидії правопорушенням у зазначеній сфері суспільних відносин. Слід відмітити, що серед науковців не існує єдиної точки зору щодо конкретних суб'єктів такої протидії та їх класифікації. Так, О.М. Головкова у своєму дисертаційному дослідженні пропонує власну концепцію державної системи органів охорони суспільних відносин та протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Автор дійшла висновку, що організаційні структури у сфері інтелектуальної власності, створені в нашій державі, можна поділити на чотири категорії: органи, які є складовими державного апарату та відповідають за визначення загальної політики в цій сфері; органи поза державним апаратом, для яких може передбачатися державний нагляд; особливі структури в судових органах; громадські організації [51].

Іншої думки щодо визначення суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності дотримується В.В. Колесніченко. Вчений пропонує поділяти таких суб'єктів на види залежно від можливості та спроможності суб'єкта адміністративно-правового захисту у сфері інтелектуальної власності брати участь у правозахисних відносинах. За цим критерієм дослідник поділяє суб'єктів захисту на: основних; додаткових; допоміжних. До групи основних суб'єктів входять ті, які безпосередньо беруть участь у таких відносинах, у зв'язку з наділенням їх правовою нормою повноваженнями щодо здійснення такого захисту у вказаній сфері. Такими суб'єктами названо Державну службу інтелектуальної власності України, Міждержавну раду з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності, Державну службу з охорони прав на сорти рослин [87, с. 142]. В свою чергу, додаткові суб'єкти — це ті, які здійснюють такий захист поряд із правозахисною діяльністю у інших сферах суспільних відносин, тому їх участь може бути охарактеризована як додаткова. До цих суб'єктів віднесено Міністерство внутрішніх справ України, прокуратуру, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Службу безпеки України, Антимонопольний комітет України, Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, Міністерство доходів і зборів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Допоміжними названо тих суб'єктів, повноваження яких у правозахисній сфері стосуються діяльності допоміжного характеру щодо визначення наявності чи відсутності підстав прийняття юридично владного рішення іншими суб'єктами правозахисної діяльності [30, с. 147]. Однак, запропонована В.В. Колесніченком класифікація суб'єктів охорони та протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності втратила актуальність. Обумовлено це тим, що деякі органи, що вказані у даній класифікації, були ліквідовані, а їх повноваження були делеговані іншим структурним підрозділам. Наприклад, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 585 від 23.08.2016 р., було ліквідовано Державну

службу інтелектуальної власності, поклавши на Міністерство економічного розвитку і торгівлі завдання і функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності [166].

Таким чином, на основі аналізу наукової літератури та чинної нормативно-правової бази можемо запропонувати власне бачення щодо конкретних суб'єктів, які складають систему протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Дана система має дуалістичний характер та складається з державних органів загальної юрисдикції та органів спеціальної юрисдикції. У свою чергу, до органів загальної юрисдикції відносяться Кабінет Міністрів України, його структурні підрозділи, місцеві органи виконавчої влади, а також Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. З іншої сторони, до спеціальних державних органів слід віднести Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, Державну фіскальну службу України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Антимонопольний комітет України, прокуратуру та ін. Також варто погодитись із думкою О.М. Головкової, яка пропонує включити до системи суб'єктів протидії правопорушенням факультативний суб'єкт, а саме громадські організації, які також здійснюють протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Для підтвердження даної новели варто вказати громадську організацію «Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності», яка здійснює громадський контроль за виробництвом, розповсюдженням і використанням продуктів інтелектуальної власності в Україні [267; 51]. А відтак, можна із впевненістю стверджувати, що зазначена громадська організація, здійснюючи подібного роду контрольну діяльність, беззаперечно сприяє протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Далі більш детально розглянемо діяльність окремих суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Серед державних органів загальної юрисдикції слід приділити особливу увагу Міждержавній

раді з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності (далі — Рада), яка є органом галузевого співробітництва СНД, що здійснює свою діяльність у межах своїх повноважень та є підзвітним Раді глав урядів і Економічній раді СНД. Основними функціями Ради є те, що вона здійснює координацію спільної діяльності держав–учасниць угоди зі створення, розвитку та удосконалення механізмів правової охорони й захисту інтелектуальної власності, розвитку науково-технічного, торговельно-економічного та соціально-культурного співробітництва, здійснення спільних дій із запобігання правопорушенням, а також виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності. Крім того, вона сприяє обмінові законодавчою, нормативною, методичною та іншою інформацією у сфері охорони й захисту інтелектуальної власності [253]. Зазначене вище яскраво свідчить про виключно важливу роль Ради у протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Особливу увагу варто присвятити характеристиці повноважень Національної поліції як суб'єкта протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Основне навантаження у цій царині покладено на Департамент захисту економіки, який утворено відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 830 «Про утворення територіального органу Національної поліції» та від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію». Основними завданнями департаменту є: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності; виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням

і правопорушенням, пов'язаним з корупцією; установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення. І хоча серед завдань Департаменту захисту економіки прямо і не вказано таке завдання як протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, однак, серед функцій закріплено функцію — «уживає заходи з протидії злочинам в органах державної влади, проти власності, у сфері інтелектуальної власності, пов'язаним з фальшивомонетництвом, а також із забезпечення відшкодування завданих зазначеними злочинами збитків».

У свою чергу, Міністерство юстиції України бере участь у розробці законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законотворчу діяльність у цій сфері та інших галузях законодавства і відповідає за адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу [183]. Дана діяльність спрямована на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності шляхом створення належної правової бази для запобігання вчиненню правопорушень.

Державна фіскальна служба України організовує науково-технічну, інвестиційну, інформаційну, видавничу діяльність, а також може бути засновником навчальних закладів та науково-дослідних установ, тощо. Значна частина повноважень цього органу у сфері захисту прав інтелектуальної власності, як і інших державних органів, перекривається загальними дозвільними, контрольними повноваженнями. Так, вона забезпечує контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, реєстрацію таких товарів, а також здійснює комплекс передбачених законодавством заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності [176].

Слід також підкреслити, що найбільш наближеними для здійснення повноважень у сфері захисту авторських прав є Міністерство культури України та Державне агентство України з питань кіно. Так, Мінкультури

України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті. Дане міністерство, окрім загальних заходів: 1) здійснює заходи щодо підтримки видань аудіовізуальної, відеопродукції з творами мистецтва; 2) вживає заходів до забезпечення соціального захисту професійних творчих працівників і працівників культури; 3) вживає заходів до забезпечення захисту об'єктів права інтелектуальної власності, реалізації авторських і суміжних прав з питань, що належать до компетенції Мінкультури; 4) організовує відповідно до законодавства і бере участь у проведенні конгресів, форумів, конференцій, семінарів, нарад, організовує підготовку, публікацію, розповсюдження і тиражування нотно-мистецької літератури, творів літератури та мистецтва, а також каталогів образотворчого мистецтва, методичної, мистецтвознавчої і культурологічної літератури [182].

В свою чергу, Державне агентство України з питань кіно здійснює державний нагляд (контроль) у сфері кінематографії, а також проводить аналіз діяльності суб'єктів кінематографії, за результатами якого готує висновки щодо тенденцій розвитку національної кінематографії. Цікавим є те, що це агентство здійснює контроль за дотриманням квоти демонстрування національних фільмів під час використання національного екранного часу, умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів, та за наявністю зазначеного державного посвідчення; складає протоколи про адміністративні правопорушення у сфері кінематографії; здійснює контроль за тиражуванням фільмокопій на відеоносіях, їх продажем, передачею у прокат і оренду для публічного показу через відеоустановку, а також за тиражуванням фільмокопій на кіноплівці,

передачею їх у прокат, демонструванням фільмокопій на кіноплівці у призначених для цього приміщеннях [181].

Розглядаючи органи прокуратури України, слід зауважити, що на сьогодні органи прокуратури здійснюють контроль і нагляд за законністю діяльності правоохоронних органів, які протидіють злочинам, що вчиняються у сфері інтелектуальної власності [198]. У свою чергу, Служба безпеки України бере участь у розробленні та здійсненні заходів із забезпечення захисту державної таємниці України; у порядку, визначеному законодавством, сприяє підприємствам, установам, організаціям, підприємцям у збереженні їхньої комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України; відповідно до Указів Президента України має створити спеціальні підрозділи із запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності; несе відповідальність за державну політику щодо голографічного захисту товарів і документів, здійснює державний контроль і координацію діяльності у цій сфері [200].

І останній суб'єкт протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, який ми розглянемо в рамках нашого дослідження, — Антимонопольний комітет України. Це державний орган із спеціальним статусом, що забезпечує захист інтересів суб'єктів підприємництва від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності. Органи комітету розглядають справи про порушення антимонопольного та конкурентного законодавства, ухвалюють обов'язкові для виконання рішення про припинення порушень, накладають штрафи у випадках, передбачених законодавством, надсилають правоохоронним органам матеріали про порушення законодавства, що містять ознаки злочину, та рекомендації щодо заходів, спрямованих на запобігання порушень антимонопольного законодавства [172].

Завершуючи дослідження, обов'язково варто звернути увагу на те, що одна із особливостей протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності — здійснення спільних скоординованих дій всіх правоохоронних і

контролюючих органів, до повноважень яких належить захист прав інтелектуальної власності. Зокрема, для удосконалення механізмів співпраці правоохоронних і контролюючих органів по боротьбі з порушеннями у сфері інтелектуальної власності, забезпечення належного захисту прав інтелектуальної власності, на виконання спільного наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби, Державної фіскальної служби України від 24.11.2009 р. № 1055/491/753/1120/656/52 створена Координаційна Рада по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності, що діє на постійній основі [201]. На місцях, для виконання доручення Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 38220/7/1/-12, з метою забезпечення ефективного дотримання законодавства України у сфері інтелектуальної власності утворюються координаційні ради [65].

Отже, у підсумку представленого наукового дослідження зазначимо, що у науковій літературі питання системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є недостатньо розробленим, що, в свою чергу, викликає багато дискусій серед науковців. Слід також відмітити, що багатогранність сфери інтелектуальної власності обумовила існування великої кількості суб'єктів протидії правопорушенням у досліджуваній сфері, кожен із яких виконує власну, особливу роль. Проте, лише їх спільна діяльність у зазначеній сфері дозволяє досягти єдиної мети, а саме забезпечити ефективну протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

2.4 Адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні та напрями їх удосконалення

Дослідження показує, що правопорушення у сфері інтелектуальної власності є дійсно великою загрозою для подальшого розвитку нашої держави, адже вони призводять до: 1) порушення особистих немайнових прав та майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав; 2) гальмування наукового, культурного та інтелектуального розвитку держави; 3) втрат в національній економіці, зокрема, через зменшення надходжень до державного бюджету; 4) деморалізації суспільства; 5) відтоку наукових кадрів, розробок, інноваційних проектів закордон; 6) створюють загрозу та наносять шкоду здоров'ю людини, тощо. При цьому, варто констатувати той факт, що вітчизняне та міжнародне законодавство, ратифіковане українським Парламентом, не вирішує на сьогоднішній день сукупність цих проблем. Враховуючи викладене, можна сміливо стверджувати, що в умовах сьогодення не вироблено дієвих механізмів реалізації зазначених норм права у сфері захисту прав інтелектуальної власності, а тому правопорушення у цій сфері суспільних відносин лише прогресують (див. табл. 1). Більше того, державна система правової охорони інтелектуальної власності засвідчила низьку ефективність у розв'язанні ключових завдань і нездатність забезпечити подальший розвиток сфери інтелектуальної власності як важливого елементу національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави [204].

Таблиця 1

Кількість справ, які знаходились у провадженні за порушення прав інтелектуальної власності за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення (дані за 2016 рік) [8].

Назва статті КУпАП	Номер статті КУпАП	Кількість справ, не розглянутих на початок звітнього періоду	Кількість справ, які надійшли за звітний період	Кількість повернутих справ	із них для належного оформлення	Кількість розглянутих справ, по яких винесено постанови (рішення)	Кількість справ, не розглянутих на кінець звітнього періоду
Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності	51-2	1	77	16	14	60	2
Недобросовісна конкуренція	164-3	-	3	-	-	3	-
Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів	164-6	-	1	-	-	1	-
Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів	164-7	-	2	1	1	1	-
Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних	164-9	2	78	19	18	58	3
Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва	64-13	Відсутні дані					

В останні роки спостерігається тенденція розширення видів продукції, що містить об'єкти інтелектуальної власності, права на які порушуються. Вже зараз ці порушення простежуються від предметів розкоші, спортивного

одягу, годинників і ювелірних виробів до звичайних предметів, які повсякчас оточують людину та безпосередньо впливають на життя і здоров'я населення: лікарські препарати, продукти харчування, алкогольна продукція, побутова хімія, дитячі іграшки, тощо. Контрафактна продукція проникла в такі галузі високих технологій як автомобільна, авіаційна і навіть космічна [222, с. 73]. З викладеного можемо зробити висновок, що порушення прав інтелектуальної власності охопило майже усі сфери суспільних відносин, що значно ускладнює швидке реагування на них, зокрема, поширеність порушень прав інтелектуальної власності та їх складність обумовлюються і тим, що вони охоплюються нормами цивільного, адміністративного, кримінального та господарського права, що значно ускладнює їх кваліфікацію, а це в деяких випадках призводить до пропускання строків накладення стягнень та, відповідно, непритягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Використання того чи іншого інструменту захисту прав інтелектуальної власності, як правило, обумовлюється вибором самого правовласника, який, в свою чергу, керується очікуваною ефективністю заходів, фінансовими і тимчасовими витратами, пов'язаними з припиненням протиправної діяльності і залученням порушника прав інтелектуальної власності до відповідальності. Проте, масштабність таких порушень очевидна, а тому не можна говорити про порушення окремих прав однієї чи декількох осіб (тобто індивідуалізувати їх). Як свідчать статистичні дані, наслідки таких порушень впливають як на загальний розвиток однієї держави, так і на міждержавні зв'язки. Але що стосується обрання форм і методів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, тобто вироблення механізму припинення та упередження вчинення протиправних дій, що посягають на інтелектуальну власність, — це є обов'язком і головним завданням органів державної влади та уповноважених на це осіб, оскільки саме держава надає необхідний обсяг компетенції на застосування заходів

впливу, зокрема, примусу, щоб сфера інтелектуальної власності розвивалася та функціонувала належним чином, у першу чергу на користь держави.

Тому для подолання протиправної поведінки у сфері реалізації права інтелектуальної власності варто удосконалювати в першу чергу адміністративно-правові механізми. Адже, як уже зазначалося вище, органи державної влади наділені широкими повноваженнями, закріпленими у нормативно-правових актах різної юридичної сили, які дають їм можливість попереджати, реагувати на порушення та притягувати винних осіб до юридичної відповідальності. А тому адміністративно-правові форми протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності варто розглядати як зовнішні, постійно і типізовано фіксовані вирази (прояви) практичної активності державних органів щодо попередження та припинення протиправної поведінки, яка посягає на право інтелектуальної власності. Така діяльність виражається у якості формування та реалізації управлінських цілей і функцій і забезпечення їх власної життєдіяльності уповноваженими на те органами державної влади. Таким чином, форму можна визначити як зовні виражену дію виконавчого органу (посадової особи), що здійснюється в рамках його компетенції і викликає певні наслідки, які, якщо носять юридичний характер або мають певне юридичне значення, узагальнено класифікуються в якості адміністративно-правових форм [12, с. 43], які й покладено в основу дисертаційного дослідження.

Отже, пропонується більше детально зупинитися на формах та методах протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, оскільки формою, як уже зазначалося вище, є зовнішнє вираження та закріплення основних шляхів, способів та методів урегулювання суспільних відносин у сфері реалізації права на інтелектуальну власність. Більше того, сформована правозастосовча світова практика показує, що для припинення порушень прав інтелектуальної власності в зв'язку із введенням в обіг товарів або оборотом товарів на споживчому ринку найбільш ефективними є інструменти адміністративно-правового і кримінально-правового впливу на

порушників авторського права і суміжних прав, прав на товарні знаки, тощо. Переваги застосування адміністративних санкцій полягають в простоті і швидкості їх реалізації. Це, зокрема, дозволяє оперативно реагувати на порушення авторських і суміжних прав та прав на товарні знаки, наприклад, припиняти торгівлю контрафактною продукцією, тощо [222, с. 74]. Тому адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності вбачаються нам найбільш дієвими та оперативними з огляду на реалізацію, проте, і вони потребують оптимізації та удосконаленої регламентації на законодавчому рівні.

За своїм змістом та суттю будь-яка форма державного впливу на конкретні суспільні відносини є урегульованою нормами права діяльністю держави в особі її органів або уповноважених осіб у певній сфері життєдіяльності. Великий тлумачний словник української мови наводить визначення терміну «форма» як способу існування змісту, його внутрішньої структури, організації і зовнішнього виразу [32, с. 1543]. Наведене визначення терміну «форма» дає підстави стверджувати про існуючий етимологічний зв'язок термінів «форма» і «зміст». Форма водночас є способом існування, виразу, розвитку, перетворення змісту, його внутрішньою структурою та зовнішнім виразом, тобто під формою варто розуміти той чи інший варіант зовнішнього вираження змісту. В контексті викладеного А.С. Васильєв зазначає, що всі явища оточуючого нас світу мають певну форму і зміст, які взаємопов'язані, взаємодіють і визначають зовнішні образи відповідних процесів і явищ [36, с. 135]. Таким чином, зміст виступає як сукупність елементів, процесів, зв'язків, відносин, що утворюють даний феномен, а форма — як спосіб зовнішнього прояву, вираження змісту явища [18, с. 186].

У словнику іноземних слів термін «форма» визначено як побудову, систему організації будь-чого [234, с. 548]. Радянський енциклопедичний словник визначає поняття «форма» як зовнішній вид, зовнішній обрис; устрій, структуру будь-чого, систему організації [237, с. 536]. На

доктринальному рівні під формою розуміють об'єктивне вираження сутності діяльності органів та посадових осіб, які здійснюють управління. Така діяльність покликана забезпечити найбільш доцільне виконання функцій управління за найменших витрат сил, засобів і часу [4, с. 99]. Т.О. Коломоєць та В.К. Колпаков мають спільні погляди на зміст досліджуваного терміну та стверджують, що форма адміністративно-правового регулювання — це волевиявлення виконавчо-розпорядчого органу, посадової особи, здійснене в рамках режиму законності та компетенції для досягнення адміністративно-правової мети [5, с. 54; 90, с. 199].

Форми діяльності залежно від наслідків прийнято поділяти на дві групи: правові та неправові. Правові мають чітку, послідовну правову регламентацію та правові наслідки [108, с. 129], що дає можливість забезпечувати належну їх реалізацію та контроль, а також виявляти прогалини, які виникають у сфері правозастосування, та нівелювати їх. Деякі автори, зокрема, стверджують, що правові форми діяльності за своїми зовнішніми ознаками є діяльністю органів державної влади із здійснення їх функцій. Тому такі автори до них відносять правотворчу діяльність, оперативно-виконавчу діяльність та правоохоронну діяльність [226, с. 85–87]. Ю.П. Битяк поділяє форми на такі: 1) видання нормативних актів управління; 2) видання індивідуальних (ненормативних, адміністративних) актів управління; 3) проведення організаційних заходів; 4) здійснення матеріально-технічних операцій [6, с. 135].

Та переважна більшість доктрин теорії держави і права дотримується концепції, згідно з якою правова форма, насамперед, включає правотворчу і правозастосовчу діяльність. Обумовлено це тим, що правила поведінки для конкретної сфери суспільних відносин мають бути виражені та закріплені в нормативному документі, який є обов'язковим для виконання тими учасниками, на яких він спрямований [250, с. 153–154; 56, с. 124–124; 26, с. 17–25]. Це означає, що державний орган, що формує або реалізує державну політику у сфері протидії правопорушенням, які посягають на інтелектуальну

власність, може і повинен використовувати ту форму своєї діяльності, яка відповідає призначенню та компетенції даного органу і завданням управління. Але загальна регламентація форм управлінської діяльності, як зазначають вчені, не створює перешкод для вільного вибору таким органом тієї форми, що у даній ситуації представляється, на його думку, найбільш доцільною й ефективною [55, с. 21]. В свою чергу, правозастосовчу діяльність окремі автори поділяють на правоуповноважувальну та правоохоронну, а останню — на діяльність із забезпечення виконання норм права та з розгляду правових спорів [55, с. 21]. До неправових форм, відповідно, відносять організаційні та виховні заходи впливу [263]. С.В. Валькова в результаті аналізу форм державного управління сформулировала власну позицію стосовно форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони прав інтелектуальної власності, під якими вона розуміє зовнішнє вираження змісту адміністративної діяльності публічної адміністрації у межах наданої їй компетенції, що здійснюється з метою охорони права інтелектуальної власності, суто у рамках чинного законодавства [35, с. 61].

Відтак, ми повинні розуміти, що форми протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, які закріплено нормативно-правовими актами та які регламентують діяльність уповноважених на те органів та установ, застосовуються лише у межах компетенції суб'єкта здійснення такої діяльності з урахуванням особливостей його управління. А тому вони повинні відповідати змісту і характеру управлінських питань та бути спрямовані на реалізацію завдань державної політики у сфері протидії правопорушенням, які виникають в процесі реалізації права на інтелектуальну власність.

Класифікація форм управлінської діяльності не вичерпується лише виокремленням правових та неправових форм, які, зокрема, можна спроектувати на форми протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Враховуючи ті дослідження, які ми маємо на сьогоднішній день як

у сфері загальної теорії адміністративного права, так і у сфері захисту прав інтелектуальної власності, можемо говорити про наявність значної кількості різних варіантів здійснення класифікації форм державного (публічного) управління, які виражаються в конкретних діях, необхідних для впливу на певну сферу суспільних відносин, щоб забезпечити належне її функціонування та розвиток. Так, окрім класифікації, запропонованої класичною школою адміністративного права, на правові та неправові форми управління [7, с. 307], існує й більш прогресивна позиція, відповідно до якої форми діяльності органів державної влади розглядають з організаційної, формальної та матеріальної точок зору:

– з організаційної точки розу форми публічного управління складаються із сукупності суб'єктів, які переважно займаються застосуванням норм адміністративного права. До публічного управління в організаційному сенсі, на думку певного кола авторів, не зараховуються правотворчість, політична діяльність і правосуддя [75, с. 55]. З такою позицією можна погодитися частково, оскільки орган державної (публічної) влади в процесі організації діяльності підвідомчих установ, організацій та окремих суб'єктів уповноважений видавати підзаконний нормативно-правовий акт, який може мати як загальну дію та сферу впливу, так і опосередковану. Такі дії є частиною правотворчого процесу, оскільки на виконавчому рівні через акт державного управління закріплюються правила поведінки в певній сфері для упорядкування суспільних відносин;

– з формальної точки зору до форм публічного управління зараховуються всі види діяльності, які здійснюються суб'єктами публічної адміністрації незалежно від матеріального змісту цієї діяльності;

– з матеріальної точки зору під формами державного управління визнається діяльність, яка перебуває за межами законотворчості, правосуддя та політичної діяльності.

Наведена класифікація форм державного (публічного) управління, певна річ, також має право на існування, оскільки знайшла своє

обґрунтування в багатьох наукових працях і відгуках, але ми, формуючи форми державного управління у прикладному напрямку публічного адміністрування — протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, повинні відштовхуватися в першу чергу від класичної теорії адміністративного права, що надасть можливість у результаті дослідження виробити авторське бачення адміністративно-правових форм протидії протиправним діям в ході реалізації особами права на інтелектуальну власність, незважаючи на зміни у чинному законодавстві та структурні зміни в органах державної влади.

Отже, повертаючись до стандартної моделі правових та неправових форм державного управління, зазначимо, що до правових форм протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності варто віднести ті, використання яких спричиняє виникнення конкретного юридичного результату. Такі форми виступають як юридичні факти і можуть, наприклад, формувати, змінювати або припиняти адміністративно-правові відносини у сфері реалізації права на інтелектуальну власність. Тому суб'єкти реалізації державної політики у зазначеній сфері на підставі та відповідно до закону видають акти державного управління, в яких конкретизуються правила поведінки органів, установ, посадових, службових та фізичних осіб щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Відтак, погоджуючись з Н.Р. Нижник, зазначимо, що найважливішою формою державно-управлінської діяльності є видання відповідними органами актів державного управління [142, с. 25].

Найбільшу групу таких актів становлять ті, що видаються найвищим органом виконавчої влади — Кабінетом Міністрів України. Вони містять адміністративно-правові норми, що встановлюють загальні правила належної поведінки, за невиконання яких передбачена юридична відповідальність, зокрема, адміністративна. Вважаємо за потрібне виділити такі акти Кабінету міністрів України як Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [204] та План заходів з

реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [179]. Саме ці документи сьогодні визначають основні напрямки діяльності органів державної влади щодо попередження та протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, оскільки на сьогоднішній день державна система правової охорони інтелектуальної власності через недосконалі та інертні зміни призвела до уповільнення істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов, зокрема, у сфері боротьби з «патентним тролінгом», Інтернет-піратством, тощо. Тому дані форми державного управління нададуть можливість забезпечити впровадження ефективних механізмів захисту прав інтелектуальної власності та протистояти протиправним проявам у цій сфері.

Наступний рівень становлять акти державного управління, що видаються компетентними центральними органами виконавчої влади, наприклад, Міністерством економічного розвитку і торгівлі, оскільки саме Мінекономрозвитку є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності [158]. До них, в першу чергу, слід віднести Державні стандарти у сфері інтелектуальної власності, які поширюють свою дію на усю галузь промислової власності, а саме стандарти: а) ДСТУ 3574-97 Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення. Стандарт установлює основні положення, порядок складання та оформлення патентного формуляра — офіційного інформаційного документа, який засвідчує стан об'єкта господарської діяльності як товару щодо порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності. Він застосовується для забезпечення використання об'єкта господарської діяльності у державі та за кордоном без порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності; б) ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення — установлює основні

положення, порядок проведення та форму звіту про патентні дослідження. Стандарт застосовується в усіх галузях господарської діяльності на етапах створення і використання об'єкта господарської діяльності. Суттю проведення патентних досліджень є визначення патентоспроможності об'єктів господарської діяльності, ситуації щодо використання прав на об'єкти промислової власності, а також виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів та прав заявників на об'єкти промислової власності. У стандарті знайшли відображення правові відносини на всіх етапах життєвого циклу об'єкта господарської діяльності, здійснена гармонізація термінів та визначень з тими, що використовуються у чинному законодавстві України [152].

По друге, це спеціальне законодавство України у сфері інтелектуальної власності (в частині підзаконних нормативно-правових актів): а) спеціальне законодавство України у сфері промислової власності; б) спеціальне законодавство України у сфері авторського права і суміжних прав. Такі акти державного управління мають на меті розв'язати конкретне завдання у сфері реалізації прав на інтелектуальну власність, мають державно-владний характер. Вони застосовуються уповноваженими на те суб'єктами публічного управління у встановленому односторонньому порядку (що обумовлює адміністративно-правовий характер цих актів) та спричиняють виникнення, зміну та припинення відповідних правовідносин.

Та, враховуючи структурні зміни, варто виділити рівень відомчих або предметних нормативно-правових актів, які розкривають і конкретизують первинні норми, приймаються на їх підставі, спрямовані на їх виконання. Повноваження видавати такі акти, наприклад, планується покласти на Національний орган інтелектуальної власності. Це буде єдиний централізований орган для виконання функцій з видачі патентів (свідоцтв) за принципом «єдиного вікна» на основі кращих європейських та світових практик. Тобто Національний орган інтелектуальної власності буде відповідальним за реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної

власності, а Мінекономрозвитку забезпечуватиме формування єдиної державної політики у цій сфері.

Наступною правовою формою є укладення адміністративно-правового договору. Певна річ, складно говорити про те, що дана форма активно застосовується при реалізації заходів з протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, але об'єднати її з іншими правовими формами або взагалі не вказати її ми не можемо. Обумовлено це тим, що на відміну від акта державного управління, який має вольовий, односторонній характер, адміністративно-правовий договір передбачає добровільну згоду на виникнення певних прав та обов'язків між його учасниками. Зокрема, у такому договорі можуть міститися окремі положення, які зорієнтовані саме на профілактичні заходи або заходи адміністративного припинення протиправної поведінки між учасниками наділеними окремими правами у сфері інтелектуальної власності. Взагалі адміністративний договір за своєю суттю є специфічним засобом державного управління в якій би то не було сфері суспільного життя. Укладаючи адміністративно-правовий договір, державні органи діють на основі норм адміністративного права, які реалізуються через певні цілі і функції, визначені державою [7, с. 310]. За таких умов прямо реалізуються виконавчо-розпорядчі функції і публічні цілі державного впливу на конкретну сферу суспільних відносин. На вітчизняному рівні така форма державного управління є слабо розвиненою, що не скажеш про міжнародний рівень. Тому її потрібно розвивати, оскільки оперативність та дієвість її використання не викликає сумнівів. Так, з міжнародної практики можемо навести приклад такого договору — у Румунії Бюро реєстрації авторських прав уклало адміністративний договір про співпрацю з Генеральною інспекцією поліції з метою забезпечення нормативно закріпленої взаємодії щодо охорони права інтелектуальної власності [35, с. 62].

Вчинення юридично значущих дій також варто віднести до правових форм управління та використовувати їх у протидії правопорушенням у сфері

інтелектуальної власності. Такі дії мають юридичні наслідки для суб'єктів правовідносин та призводять до виникнення, зміни або припинення правовідносин у сфері реалізації прав на інтелектуальну власність. Як приклад можемо навести дозвільно-реєстраційні дії, а саме: видача або відмова у видачі патентів на об'єкти інтелектуальної власності, патентування об'єктів права інтелектуальної власності, реєстр таких патентів, проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності, здійснення державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності (видача охоронних документів), реєстрація фактів передання (ліцензування) прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, визнання недійсними прав інтелектуальної власності у досудовому порядку, атестація та ведення реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), тощо.

Неправові форми протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності безпосередньо юридичного значення не мають і не спричиняють виникнення адміністративно-правових відносин. Вони або передують правовим, або настають за ними. Їх прийнято поділяти на організаційні дії та матеріально-технічні операції. Організаційні дії — це повсякденні та різноманітні вияви дисципліни, що безпосередньо не спричиняють юридичних наслідків [110]. Для їх здійснення не потрібно видавати спеціальних юридичних актів, вони не обумовлюють юридичних наслідків, лише здійснюються для забезпечення чіткої й ефективної роботи уповноважених органів у сфері протидії правопорушенням, які посягають на інтелектуальну власність та мають внутрішньоапаратне значення. Водночас, вони можуть використовуватись для певного впливу на громадські структури та окремих громадян. До таких форм можна віднести: розробку, обговорення й узгодження проектів правових актів, напрацювання та узгодження стратегічних напрямів розвитку сфери правової охорони інтелектуальної власності, вивчення громадської думки, надання практичної та методичної допомоги підлеглим органам та організаціям, проведення контрольних

заходів, інструктування, вивчення позитивного досвіду та його поширення у сфері протидії правопорушенням, що посягають на права інтелектуальної власності, здійснення функцій, пов'язаних з контролем за дотриманням вимог законодавства у сфері авторського права і суміжних прав. Це проведення різного роду конференцій, нарад, семінарів, засідань й таке інше.

Здійснення матеріально-технічних операцій носить допоміжний характер, оскільки за їх допомогою обслуговується сам процес протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Вони спрямовані на утворення нормальних умов для виконання управлінських або організаційних функцій уповноважених осіб. До матеріально-технічних операцій належать дії з узагальнення та підготовки матеріалів для розробки проектів актів державного впливу, проведення організаційних заходів, діловодства (складання інформаційних довідок, звітів, оформлення документів), обробка статистичної інформації, облік її виконання, тощо. Значення таких операцій не можна недооцінювати, оскільки від них залежать ефективність та якість профілактичних заходів та заходів, направлених на припинення протиправної поведінки, а відповідно, й реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності.

У загальному вигляді форми протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності представлені у таблиці, яка наводиться нижче (див. табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація форм протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

З викладеного можемо зробити висновок, що *адміністративно-правовими формами протидії правопорушенням* у сфері інтелектуальної власності в Україні є зовнішній, постійний і типізований прояв державно-владної діяльності уповноважених на те органів щодо захисту прав інтелектуальної власності, попередження та припинення протиправної поведінки, яка посягає на право інтелектуальної власності.

У свою чергу, методи дають можливість реалізувати будь-які форми діяльності органів державної влади. Тому більшість авторів розглядають їх у нерозривній єдності, а деякі взагалі об'єднують, як, наприклад, Г.С. Римарчук, яка до найефективніших форм і методів різномірневої профілактичної діяльності у сфері інтелектуальної власності зарахувала:

ведення державних реєстрів об'єктів права інтелектуальної власності; розробку нормативно-правової бази для посилення системи забезпечення прав на об'єкти права інтелектуальної власності; правозастосовчу діяльність судових органів; введення структурно-організаційних змін в апаратах органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів; посилення співпраці органів державної влади з обміну інформацією щодо стану правопорядку під час реалізації індивідами прав на об'єкти права інтелектуальної власності; активізацію діяльності засобів масової інформації з громадськими діячами, науково-дослідними співробітниками, представниками органів державної влади, судовим апаратом щодо протидії злочинності та моніторингу дотримання виконання положень ратифікованих міжнародних актів у сфері права інтелектуальної власності на території України [217, с. 15].

Методом у загальному розумінні є сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного освоєння дійсності, які спрямовані на вирішення конкретного завдання [27, с. 162]. Метод є нічим іншим як способом досягнення визначеної цілі, тобто це сукупність прийомів, операцій практичного або теоретичного опанування дійсності [261, с. 266]; сукупність прийомів і способів впливу на керований об'єкт для досягнення поставлених цілей [69, с. 85]. Головне, чим характеризуються методи державного управління, — це те, що вони тісно пов'язані з метою реалізації будь-якої державної політики, в тому числі й у сфері протидії правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності. За допомогою методів здійснюється зв'язок, а точніше, вплив суб'єкта управління на його об'єкт. Схоже твердження можемо знайти й у словнику–довіднику з державного управління, де зазначено, що методами державного управління є способи владного впливу державних органів на процеси суспільного і державного розвитку, на діяльність державних структур і конкретних посадових осіб [61, с. 112].

Методи адміністративно-правового регулювання є різновидами методів правового регулювання, але мають свою специфіку. Так, Д.М. Бахрах та інші

фахівці в галузі адміністративного права пояснюють особливості методу адміністративно-правового регулювання тим, що адміністративна діяльність (тобто управління) передбачає домінування, переважання однієї волі над іншою, а часто і підпорядкування однієї особи іншій, тобто вони нерозривно пов'язані з владою. В системі управлінських адміністративних зв'язків суб'єкти не рівні і до того ж вони виконують різні соціальні ролі. Цю нерівність право не може і не прагне усунути. Законодавець, сприймаючи його як об'єктивну необхідність і регламентуючи організацію і функціонування виконавчої (адміністративної) влади, юридично оформляє таку нерівність, тобто асиметрію прав і обов'язків суб'єктів [21, с. 67].

Держава для виконання своїх завдань та функцій застосовує та використовує різноманітні методи. Традиційно їх прийнято поділяти на демократичні і диктаторські, державні і громадські, адміністративні й економічні, загальні і спеціальні. Цікавою є позиція О.А. Савостіна, який поділяє адміністративні методи за формою вираження на адміністративно-правові і адміністративно-організаційні. На його думку, адміністративно-правові методи опосередковані в нормативно-правових актах, а організаційно-правові методи, в свою чергу, диференціюються на: а) методи, що закріплюють структурно-функціональну модель об'єкта державного управління (тобто розкривають структуру і взаємодію адміністративних органів); б) процесуальні, тобто ті, що регламентують процедуру реалізації прав і виконання обов'язків учасників адміністративних правовідносин [225, с. 41].

Для боротьби з порушеннями у сфері інтелектуальної власності у державі, на думку О.М. Головкової, існує досить великий арсенал різних методів управлінського впливу на поведінку людей, які з загальнотеоретичних позицій прийнято розділяти на два універсальні методи: переконання і примус [7, с. 346; 53, с. 294]. Домінуючу роль намагаються сьогодні відвести саме методам переконання, направленим на упередження протиправної поведінки. Зміст таких методів полягає в активному та

систематичному впливі на керовані об'єкти шляхом застосування заходів роз'яснювального, виховного та організаційного характеру з метою дотримання останніми правових норм та реалізації завдань і функцій державної політики у сфері інтелектуальної власності. Таким чином, переконання становить собою систему заходів виховного та заохочувального характеру, які направлені на формування у підвідомчого об'єкта звички добровільно та самостійно виконувати вимоги правових норм та приписів.

В арсеналі методу переконання перебувають такі способи й прийоми стимулювання як заохочення, рекомендації, роз'яснення, виховання, договори, тощо. Зокрема, А.А. Трофімчук в рамках методу переконання виділяє профілактику як найбільш перспективний захід боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності [252, с. 232, 235]. Даний захід впливу передбачає не покарання, а насамперед удосконалення умов життєдіяльності людей та їх виховання [252, с. 232, 235]. Ефективність профілактики може бути досягнута тільки за допомогою зміцнення основ загальної організації цієї діяльності, що відображується на законодавчому рівні [252, с. 232, 235]. Без стабільної, ефективної законодавчої бази дієвість профілактики адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в Україні неможлива [252, с. 232, 235]. Саме ж законодавство у сфері інтелектуальної власності має розвиватися шляхом імплементації сучасних міжнародних норм та усунення розбіжностей, які існують у чинних редакціях спеціальних законів України, кодексах України та актах міжнародного законодавства [252, с. 232, 235]. Така позиція автора є цілком слушною, особливо сьогодні, коли потенціал адміністративного примусу суттєво змінився за рахунок модифікації його матеріально-правових та процесуально-правових властивостей і, як наслідок, виникає неузгодженість доктринальних положень (значна кількість яких була розроблена ще у ХХ ст. й істотно застаріла) [67], законодавства і реалій примусово-застосовчої діяльності уповноважених органів, що негативно впливає на якість та

ефективність роботи останніх, а також ступінь захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, що є неприпустимим [53, с. 295].

Але і без заходів примусового характеру обійтися неможливо, особливо у сфері протидії правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності. На думку окремих авторів, інколи вони є набагато дієвішими заходами впливу на правопорушників, аніж будь-які інші [229, с. 390]. Адже, на відміну від переконання, яке ґрунтується на пропаганді певної поведінки, роз'ясненні необхідності або бажаності певної моделі поведінки, примус передбачає жорстке підпорядкування такої поведінки людей волі держави [67]. Тому на доктринальному рівні сформовано загальні підходи до застосування цього методу та виокремлено основні його ознаки, що дають можливість відмежувати примус від переконання. Найголовніше те, що примус повинен застосовуватися у виключних випадках, коли були використані усі засоби переконання. Зокрема, він застосовується до обмеженого кола осіб і, знову ж таки, лише у разі, якщо переконанням досягти позитивного результату не вдалося. При цьому, незмінним є правило — примус застосовується тільки на законній підставі відповідно до правових норм і лише в цілях захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина [67].

Заходи адміністративного примусу, які використовуються суб'єктами владних повноважень у сфері протидії правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності, мають свої особливості, які відрізняють їх від заходів переконання, а також заходів цивільно-правового, господарсько-правового та кримінально правового впливу, а саме:

- 1) направлені переважно на захист публічних інтересів;
- 2) застосовуються виключно уповноваженими на те органами і посадовими особами;
- 3) можуть застосовуватися не лише у зв'язку із вчиненням адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, а й за їх відсутності з метою попередити їх вчинення;

4) мають широкий спектр дії (адміністративні правопорушення за наслідками є менш шкідливими, на відміну від кримінальних проступків, але вони є більш поширеними та, зокрема, на відміну від заходів кримінальної відповідальності, які застосовуються за Кримінальним кодексом України виключно до фізичних осіб, до адміністративної відповідальності в окремих випадках притягуються як фізичні, так і юридичні особи. Обумовлено це тим, що адміністративна відповідальність регламентується не лише Кодексом України про адміністративні правопорушення, а й іншими нормативно-правовими актами);

5) дають можливість ефективно впливати на протиправну ситуацію у сфері інтелектуальної власності, оскільки завжди є можливість оперативно розширити повноваження суб'єктів правозастосовчої діяльності та закріпити їх в установленому порядку (проявляється нерозривність форм і методів адміністративного впливу);

6) стимулюють використовувати інші заходи припинення протиправної поведінки;

7) різноманітність заходів адміністративного примусу.

Вище ми зазначали про різноманітність заходів адміністративного примусу в системі заходів державного примусу, але відштовхуючись від класичної школи адміністративного права (яку було покладено в основу дослідження), в залежності від мети застосування заходів впливу виділимо три основні види адміністративного примусу:

1) заходи адміністративного запобігання є самостійними заходами впливу. Їх особливість полягає у тому, що вони направлені на упередження вчинення адміністративних правопорушень, що посягають на право інтелектуальної власності. Серед них можна виділити такі: огляд; огляд приміщень та територій; огляд речей і перевірка документів; ліцензійна перевірка; проведення обстежень; відвідування підприємств, установ, організацій; тимчасове обмеження доступу громадян на окремі ділянки місцевості, тощо. Перелік заходів адміністративного запобігання не є

вичерпним, а тому органи державної влади, направлені на попередження та припинення протиправної поведінки у сфері інтелектуальної власності, можуть варіювати своїми діями в рамках наданих повноважень з метою не допустити правопорушень;

2) заходи адміністративного припинення є найчисленнішими і найрізноманітнішими з усіх адміністративно-примусових заходів. Вони характеризуються тим, що підставою їх застосування є реальна загроза праву інтелектуальної власності або таке право порушено, а застосування заходів адміністративного запобігання не матиме дієвого результату. Тобто ці заходи не відвертають, а припиняють правопорушення та створюють умови для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності та застосування до неї стягнень. У той же час заходи адміністративного припинення не містять елементів покарання правопорушника. Такими заходами є: вимога припинити протиправну поведінку; заборона дій, що порушують право інтелектуальної власності чи створюють загрозу його порушення; адміністративне затримання; веб-блокування; вимога про переделегування спірного доменного імені; вилучення речей і документів; знищення контрафактної продукції; анулювання ліцензії на відтворення творів інтелектуальної власності; припинення діяльності громадських об'єднань; взяття на облік та офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки, тощо;

3) заходи адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності є заходами адміністративного примусу, які полягають у застосуванні до правопорушника стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального, морального чи особистісного характеру. Особливість адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності полягає у тому, що вона може регламентуватися як законними, так і підзаконними нормативно-правовими актами та, як уже зазначалося вище, застосовуватися і до юридичних осіб.

З викладеного можемо зробити висновок про те, що *методами протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні* є визначені чинним законодавство будь-які способи, дії та засоби, направлені на упорядкування суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності з метою попередити вчинення протиправних дій, припинити їх у разі виникнення та притягнути винних осіб до відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Проте, незважаючи на усю багатоманітність адміністративних методів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, порушення прав інтелектуальної власності продовжують існувати, а в деяких випадках і прогресувати. Це говорить про те, що заходи впливу на сьогоднішній день потребують нового механізму їх реалізації. Взагалі варто відзначити, що заходи переконання та примусу, які застосовують уповноважені особи в умовах сьогоднішнього дня у сфері інтелектуальної власності з метою профілактики та припинення протиправних дій, стикаються з рядом невирішених проблем, а саме:

– специфіка доказової бази — на сьогоднішній день досить важко зібрати докази у справі про порушення прав інтелектуальної власності, тобто, як стверджують окремі представники уповноважених органів, ускладнення викликає не скільки збір доказів, скільки їх нормативне закріплення та оформлення і, відповідно, визначення, що є доказовою базою по справі, а що — ні. Тобто відсутній механізм (процедура) забезпечення збору, обробки та закріплення (збереження) доказів. Адже правопорушнику не складно на деякий час припинити протиправну поведінку або використовувати право інтелектуальної власності, а через деякий час (наприклад, після розгляду справи або навіть винесення по ній постанови) відновити протиправну діяльність;

– відсутність механізму відшкодування шкоди та здійснення її оцінки;

– ускладненість виявлення самого джерела порушення прав інтелектуальної власності, оскільки поширенням контрафактної продукції зазвичай займаються посередники;

– перебування веб-сайтів, на яких спостерігається порушення прав інтелектуальної власності, під юрисдикцією іншої держави та ряд інших.

Відтак, варто зазначити, що форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні матимуть місце та будуть дієвими за умови:

1) формування якісної нормативно-правової бази, яка регламентує упорядкування суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. Під якістю в даному випадку варто розуміти відповідність норм умовам сьогодення. Не має бути дублювання, невизначеності, колізії в акті державного управління. Якщо це процесуальний документ, то мають бути прописані усі процедури та порядок дій суб'єктів та об'єктів управління;

2) мають бути чітко визначені механізми реалізації прийнятих норм, тобто акти державного управління мають діяти та задовольняти потреби цільової аудиторії;

3) удосконалення міжнародного співробітництва за рахунок адаптації та імплементації міжнародних стандартів, обміну досвідом, укладенням міждержавних договорів про співробітництво та допомогу, формування єдиного інформаційного простору, тощо;

4) посилення заходів впливу, зокрема, юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності;

5) спрощення процедури патентування;

6) здійснення постійного моніторингу за рівнем захисту прав інтелектуальної власності;

7) проведення уповноваженими органами постійної консультативної, роз'яснювальної та методичної роботи серед громадськості.

Висновки до розділу 2

Під метою протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності запропоновано розуміти бажаний результат, якого хоче досягти держава, в особі її органів та їх посадових осіб, здійснюючи всі необхідні заходи щодо попередження виникнення правопорушень у зазначеній сфері. Обґрунтовано, що основною метою адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні є мінімізація випадків неправомірного використання об'єктів таких правовідносин, а також попередження вчинення відповідними суб'єктами правопорушень у майбутньому.

Під принципами адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні запропоновано розуміти науково обґрунтовані та законодавчо закріплені відправні начала, які лежать в основі діяльності суб'єктів, на які покладено функції щодо протидії правопорушенням у зазначеній сфері.

Принципи адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності об'єднано у дві групи: а) загальні та б) спеціальні принципи. До загальних принципів віднесено принцип: а) верховенства права; б) законності; в) гласності; г) рівності. До спеціальних принципів віднесено: а) принцип невідворотності настання юридичної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності; б) принцип поєднання захисних та попереджувальних засобів протидії; в) принцип забезпечення права на оскарження рішень чи дій суб'єктів, які уповноважені протидіяти правопорушенням у сфері інтелектуальної власності; г) принцип стимулювання; г) принцип імперативності.

Акцентовано увагу, що принципи адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності прямо не закріплені в жодному нормативно-правовому акті, ця прогалина потребує негайного вирішення.

Виокремлено три основні рівні протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: 1) міжнародний; 2) державний; 3) протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, що здійснюється конкретними суб'єктами у чітко визначеному напрямку.

Наголошено, що загальні принципи адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності — це принципи, які складають основу діяльності органів державної влади у всіх напрямках, в тому числі і щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, проте, вони не враховують всю її специфіку.

Виокремлено наступні напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: 1) протидія правопорушенням, пов'язаним із авторським правом та суміжними правами; 2) протидія правопорушенням у сфері права промислової власності; 3) протидія правопорушенням, пов'язаним із використанням комерційних (фірмових) найменувань та торговельних марок, тобто тих прав інтелектуальної власності, що індивідуалізують підприємство чи організацію.

Відзначено багатосторонність та важливість інтелектуальної власності як явища. Зазначене підтверджується тим, що протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності здійснюється у багатьох напрямках та на різних рівнях державного управління. Відмічено, що ключові напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні визначаються на найвищих рівнях, а реалізуються безпосередньо уповноваженими на це суб'єктами.

Встановлено, що порушення прав інтелектуальної власності охопило майже усі сфери суспільних відносин, що значно ускладнює швидке реагування на них. Поширеність порушень прав інтелектуальної власності та їх складність обумовлюються і тим, що вони охоплюються нормами цивільного, адміністративного, кримінального та господарського права, що значно ускладнює їх кваліфікацію, а це в деяких випадках призводить до

пропущення строків накладення стягнень та, відповідно, непритягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Під суб'єктом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності запропоновано розуміти уповноважений орган державної влади, який наділений всіма необхідними юридичними інструментами, використання яких дозволяє йому бути учасником правовідносин щодо протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Враховуючи багатогранність сфери інтелектуальної власності та велику кількість напрямків у ній, цілком логічним є той факт, що для протидії правопорушенням у зазначеній сфері держава не може обмежитись лише одним органом. Саме тому в Україні було створено цілу низку державних органів, на які покладено функції протидії правопорушенням у досліджуваній сфері. В своїй сукупності ці органи утворюють певну систему.

Обстоюється позиція, що система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні має трирівневу структуру та складається з державних органів загальної юрисдикції, органів спеціальної юрисдикції, та недержавних суб'єктів. До органів загальної юрисдикції відносяться Кабінет Міністрів України, міністерства, місцеві органи виконавчої влади, а також Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. До спеціальних державних органів віднесено: Національну поліцію України, Службу безпеки України, Державну фіскальну службу України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Антимонопольний комітет України, прокуратуру та інші. До недержавних суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні віднесено громадські організації та їх об'єднання (громадські спілки). Розкрито правові засади названих суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, окреслено їх недоліки та запропоновано напрямки вдосконалення.

Наголошується на тому, що для подолання протиправної поведінки у сфері реалізації прав на інтелектуальну власність варто удосконалювати в першу чергу адміністративно-правові механізми. Адже органи державної влади наділені широкими повноваженнями, закріпленими у нормативно-правових актах різної юридичної сили, які дають їм можливість попереджати правопорушення, реагувати на них та притягувати винних осіб до юридичної відповідальності.

Визначено, що адміністративно-правовими формами протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні є зовнішній, постійний і типізований прояв державно-владної діяльності уповноважених на те органів щодо захисту прав інтелектуальної власності, попередження та припинення протиправної поведінки, яка посягає на право інтелектуальної власності.

Окреслено особливості заходів адміністративного примусу, які використовуються суб'єктами владних повноважень у сфері протидії правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності, які відрізняють їх від заходів переконання, а також від заходів цивільно-правового, господарсько-правового та кримінально-правового впливу.

Наголошується на тому, що форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні матимуть місце та будуть дієвими за умови: 1) формування якісної нормативно-правової бази, яка регламентує упорядкування суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності; 2) наявності чітко визначеного механізму реалізації прийнятих норм; 3) удосконалення міжнародного співробітництва за рахунок адаптації та імплементації міжнародних стандартів, обміну досвідом, укладенням міждержавних договорів про співробітництво та допомогу, формування єдиного інформаційного простору; 4) посилення заходів впливу, зокрема, юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності; 5) спрощення процедури патентування; 6) здійснення постійного моніторингу за рівнем захисту прав інтелектуальної

власності; 7) проведення уповноваженими органами постійної консультативної, роз'яснювальної та методичної роботи серед громадськості.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1 Зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та можливості його використання в Україні

Правопорушення у сфері інтелектуальної власності є протиправними діями державного, міждержавного та міжнародного характеру, але поняття інтелектуальної власності у правовому полі з'явилося лише наприкінці XIX ст., коли було прийнято Паризьку конвенцію щодо охорони промислової власності (1883 р.), Бернську конвенцію з охорони літературних і художніх творів (1886 р.) та Мадридську угоду про міжнародну реєстрацію знаків (1891 р.). У XX столітті конвенції, угоди, договори щодо правової охорони продуктів творчої діяльності не мали однакових підходів, тлумачень та засобів реалізації, як це прийнято сприймати сьогодні. Тому це зумовлювало появу нових форм міжнародно-правової охорони.

Сьогодні жодна країна світу не може з впевненістю стверджувати, що в межах її території відсутні порушення, що посягають на права інтелектуальної власності. Так, наприклад, середній рівень піратства на даний час у світі становить 42 %, тільки за кілька останніх років воно нанесло чималих збитків. Головна проблема, яка зазначається в дослідженнях Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, спостерігається у країнах, що розвиваються, оскільки жителі не бачать різниці між ліцензійними та неліцензійними продуктами, тощо. Для порівняння наводяться дані — рівень піратства у Китаї становить 71 %, в Росії — 65 %, в Польщі — 54 %, в Угорщині — 41 %. Рівень же комп'ютерного піратства в Україні становить близько 86 % [22].

Тому уряд кожної держави намагається виробити власні шляхи профілактики та протидії порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема, приймаються міжнародні нормативно-правові акти, до яких залучаються інші держави з метою спільної боротьби та виявлення порушників. Позитивними аспектами міжнародних актів є те, що вони виступають основою законодавства у сфері інтелектуальної власності, відповідно, держави–учасниці можуть його застосовувати на національному рівні. Україна також є активним учасником таких міждержавних актів. Головна мета їх розробки і підписання полягає у виробленні дієвих механізмів міждержавного характеру, направлених на упорядкування сфери інтелектуальної власності, приведенні її у відповідність з єдиним правовим полем держав–учасниць. Міжнародні організації, які дуже часто утворюються на виконання найбільш суттєвих міжнародних угод, направлені на координацію зусиль, методичне забезпечення та здійснення контролю за реалізацією вироблених положень і стандартів. Але не всі автори позитивно дивляться на процес вироблення єдиних форм боротьби з порушеннями у сфері інтелектуальної власності. Так, В. Валле стверджує, що країни центру, прагнучи імплементувати ефективний захист прав для забезпечення інтересів національних економік, ініціюють підвищення міжнародного рівня охорони прав інтелектуальної власності. Авторка доводить та обґрунтовує, що вони нав'язують країнам «периферії» високі стандарти через застосування різноманітних заходів впливу і санкцій щодо останніх. А тому, на думку дослідниці, у процесі розбудови національного законодавства країни сьогодні змушені запроваджувати міжнародні стандарти захисту прав інтелектуальної власності [259, с. 2]. Але, на наш погляд, таке твердження є занадто несправедливим по відношенню до світової спільноти, яка намагається створити умови для забезпечення економічного та гуманітарного розвитку кожної окремої держави. Певна річ, кожна країна переслідує власні інтереси, але ніхто не забороняє використовувати та адаптувати їх досвід, якщо він також дає позитивний результат і на вітчизняному рівні. В контексті

викладеного наведемо думку Г. Римарчук, яка, досліджуючи правову базу регулювання у сфері забезпечення прав громадян на об'єкти інтелектуальної власності, виявила, що останнім часом європейська спільнота дуже активно розробляє питання забезпечення прав громадян на продукти інтелектуальної власності, можливість створення та вільного використання об'єктів творчої діяльності, тощо. Авторка стверджує, що унаслідок виникнення єдиного внутрішнього ринку необхідними стала підтримка та заохочення держав–учасниць до співпраці в цій сфері й відповідне врегулювання деяких аспектів інтелектуальної власності, наприклад, введення понять торгової марки та промислового зразка європейського співтовариства (*Community Trade Mark and Design*), визнання прав на винаходи та корисні моделі (*European Patent*) у рамках ЄС за єдиною процедурою, побудова законодавства ЄС, що регулює порядок створення та використання тих самих об'єктів. Натомість, авторка пропонує захист правовласників та міри юридичної відповідальності за передбачені нормами права юридичні проступки залишити в юрисдикції кожної держави окремо [218]. Частково з нею можна погодитися, але що стосується застосування заходів впливу до порушників, то вони, на нашу думку, мають бути еквівалентно рівними з тим, щоб особа, яка порушила право інтелектуальної власності розуміла, що до неї будуть застосовані примусові заходи, зокрема, заходи відповідальності, рівною мірою у будь-якій державі та норми якого б законодавства у сфері інтелектуальної власності вона не порушила.

Світові тенденція розвитку міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності сьогодні саме й спрямовані на вироблення єдиних форм та методів протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності, тому перш за все хотілося б зупинитися на Всесвітній організації інтелектуальної власності, що є міжнародною міжурядовою організацією, створеною на основі конвенції, ухваленої у 1967 році державами–членами Паризького союзу з охорони промислової власності, Бернського союзу з охорони творів літератури та мистецтва та інших спеціалізованих союзів.

Україна, як держава–засновник ООН, стала членом Всесвітньої організації інтелектуальної власності у 1970 р. Восени 1992 р. Уряд України заявив про продовження дії на території держави ряду основних міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності, з цього часу співробітництво з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності розвивається і розширюється. Стратегічними цілями організації є:

- 1) збалансований розвиток міжнародної нормативної бази у сфері інтелектуальної власності;
- 2) надання високоякісних послуг в глобальних системах охорони інтелектуальної власності;
- 3) сприяння використанню інтелектуальної власності в інтересах розвитку держав;
- 4) координація і розвиток глобальної інфраструктури інтелектуальної власності;
- 5) міжнародне співробітництво, спрямоване на забезпечення поваги інтелектуальної власності;
- 6) вирішення питань інтелектуальної власності у контексті глобальних стратегічних завдань; забезпечення оперативного зв'язку між Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, її державами–членами і всіма зацікавленими сторонами;
- 7) ефективна структура адміністративно-фінансової підтримки, що дозволяє Всесвітній організації інтелектуальної власності виконувати свої програми.

Україна входить до всіх керівних органів Організації, а також бере активну участь у діяльності її комітетів. На сьогодні вона є учасницею таких міжнародних договорів у сфері інтелектуальної власності, адміністративні функції яких виконує Всесвітня організація інтелектуальної власності (див. табл. 3):

Таблиця 3

Назва договору	Дата набрання чинності для України
Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ)	26 квітня 1970 року
Всесвітня конвенція про авторське право	27 травня 1973 року
Паризька конвенція про охорону промислової власності	25 грудня 1991 року
Договір про патентну кооперацію	25 грудня 1991 року
Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків	25 грудня 1991 року
Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів	25 жовтня 1995 року
Міжнародна конвенція по охороні нових сортів рослин	3 листопада 1995 року
Договір про закони щодо товарних знаків	1 серпня 1996 року
Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури	2 липня 1997 року
Найробський договір про охорону Олімпійського символу	20 грудня 1998 року
Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків	29 грудня 2000 року
Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків	29 грудня 2000 року
Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм (1971 року)	18 лютого 2000 року
Договір ВОІВ про авторське право (1996 року)	6 березня 2002 року
Договір ВОІВ про виконання і фонограми (1996 року)	20 травня 2002 року
Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій	12 червня 2002 року

мовлення (Римська конвенція 1961 року)	
Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків (Гаазький акт 1969 року та Женевський акт 1999 року)	28 серпня 2002 року
Договір про патентне право (2000 року)	28 квітня 2005 року
Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків (1968 року)	7 липня 2009 року
Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію (1971 року)	7 квітня 2009 року
Віденська угода про міжнародну класифікацію зображувальних елементів торговельних марок (1973 року)	29 липня 2009 року
Сінгапурський договір про право з торговельних марок (2006 року)	24 травня 2010 року

Участь України в деяких договорах та угодах (наприклад, Договір про патентну кооперацію, Мадридська угода та Протокол до неї) забезпечує спрощення процедури отримання правової охорони відповідних результатів інтелектуальної діяльності в іноземних державах шляхом подання однієї заявки на одній мові, користуючись, у разі потреби, послугами одного патентного повіреного, замість здійснення цієї процедури для кожної країни окремо. Це значно зменшує витрати заявників при патентуванні за кордоном.

Під егідою ЮНЕСКО створено міжнародний інформаційно-аналітичний центр — Всесвітню обсерваторію боротьби з піратством у сфері культури (*World Anti-Piracy Observatory — WAPO*). Це онлайн платформа з відкритим доступом, яка містить інформацію про національну політику держав-членів ЮНЕСКО з боротьби з інтелектуальним піратством, а також узагальнення новітнього досвіду протидії контрафакції й способів посилення захисту авторських прав [31, с. 425]. Мета Обсерваторії полягає у тому, що вона забезпечує: 1) акумулювання національних законів про авторське право та антипіратське законодавство; 2) новини та події, пов'язані з антипіратською діяльністю у всьому світі; 3) містить інформацію про найкращі практики у сфері боротьби з піратством; 4) пропонує ініціативи з

підвищення обізнаності та інструменти для створення потенціалу для вільного та прямого завантаження та використання своєї продукції [288]. Це перший веб-ресурс такого роду, що заповнює існуючі інформаційні прогалини, надаючи дані, які до цих пір були розпорошені серед різних джерел або взагалі недоступні. *WAPO* повністю самостійно оцінює різноманітність національних та регіональних ситуацій і не прагне встановити унікальний стандарт. Його основна мета полягає в тому, щоб надати повні, актуальні та об'єктивні дані й інформацію щодо законодавчої, урядової та неурядової політики у сфері боротьби з піратством, а також запропонувати відповідні заходи та механізми для протидії [285].

WAPO є цінним інструментом для нашої держави, зокрема, для правоохоронних органів та органів влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності та які прагнуть вдосконалювати свою правову політику та структуру, оскільки тепер державні службовці зможуть отримати доступ та ефективно використовувати приблизно 100 прикладів національних рішень з питань піратства. Це також корисний довідковий інструмент для авторів, творців та інших правовласників, які потребують захисту та дотримання своїх прав.

Більша частина інформації збирається за профілями країн, виходячи з даних, наданих національними органами держав-членів та місцевими й регіональними експертами. Мережа партнерів з приватного сектора, авторів та асоціацій культурних індустрій також сприяє регулярному оновленню *WAPO*. Особлива увага приділяється найкращим практикам, а також вільно завантаженим інструментам підвищення обізнаності та ініціативам з нарощування потенціалу, розробленим або організованим різними зацікавленими сторонами. У свою чергу, *WAPO* посиляється на останні та різноманітні ініціативи та новини у сфері боротьби з піратством. *WAPO* може бути доступна громадськості безкоштовно. Вона доступна англійською, французькою та іспанською мовами. Тому ми повинні використовувати такий потужний інформаційно-довідковий ресурс у вітчизняній практиці для

протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та за можливості забезпечувати якісний зворотній зв'язок.

Зокрема, для інтенсифікації співпраці у 2002 р. було укладено Угоду про співробітництво між Кабінетом Міністрів України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. В подальшому періодично підписувалися Програми співробітництва між Державною службою інтелектуальної власності України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. Метою зазначеної угоди та програм було здійснення Україною та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності спільних дій, спрямованих на удосконалення українського національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, практики правозастосування в Україні з метою виявлення, попередження і припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності, системи захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні, тощо [47].

Зокрема, Україна є учасницею таких міжурядових угод:

- Угода між Урядом України та Урядом Російської Федерації про співробітництво у сфері охорони промислової власності;
- Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво у сфері охорони промислової власності;
- Угода між Кабінетом Міністрів України та Виконавчою Владою Грузії про співробітництво у сфері охорони промислової власності;
- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі охорони промислової власності;
- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності;
- Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в області охорони промислової власності;

– Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво у сфері охорони авторського права і суміжних прав;

– Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки;

– Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про взаємну охорону прав на результати інтелектуальної діяльності, що створені та надані в ході двостороннього військово-технічного співробітництва;

– Угода між Україною та Грузією про взаємну правову охорону географічних зазначень для вин, спиртних напоїв та мінеральних вод;

– Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про взаємну охорону прав на результати інтелектуальної діяльності, що використовуються та отримані в ході двостороннього військово-технічного співробітництва, та інші.

На рівні Європейського Союзу варто зупинитися на Директиві № 2004/48/ЄС «Про захист прав інтелектуальної власності», прийнятій Парламентом та Радою Європи. Даний документ має неабияке значення для сфери боротьби з правопорушеннями, які посягають на право інтелектуальної власності, оскільки саме в ній зорієнтовано ключові ідеї механізму реалізації заходів профілактики та припинення протиправних дій. Так, у Преамбулі зазначено, що захист прав інтелектуальної власності має велике значення не тільки для сприяння інноваційній та творчій діяльності, але й для розвитку зайнятості та підвищення конкурентоспроможності. Без ефективних засобів забезпечення прав на інтелектуальну власність інноваційна та творча діяльність не будуть підтримуватися і капіталовкладення зменшуватимуться. У зв'язку з цим, необхідно забезпечити, щоб матеріальне право у сфері інтелектуальної власності, яке в даний час в значній мірі є частиною *acquis communautaire*, ефективно застосовувалося Співтовариством. Але з консультацій, проведених

Європейською комісією з цього питання, впливає наступне: в державах–членах ЄС ще спостерігаються великі невідповідності щодо способів забезпечення прав на інтелектуальну власність з нормами міжнародних стандартів. Наприклад, угоди по застосуванню тимчасових заходів, які використовуються, зокрема, з метою збереження доказів, розрахунку збитків, або угоди щодо застосування заборонних норм широко варіюються у нормативному забезпеченні від однієї держави–члена ЄС до іншої. У деяких державах–членах взагалі відсутні такі заходи, процедури і засоби як право на інформацію і вилучення за рахунок порушника контрафактних товарів, які незаконно надійшли до ринку. Невідповідності між системами держав–членів ЄС щодо способів здійснення прав на інтелектуальну власність завдають шкоди нормальному функціонуванню внутрішнього ринку, це унеможлиблює гарантію того, що права на інтелектуальну власність здійснюються еквівалентно рівню захисту даних прав на всій території Співтовариства. Така ситуація перешкоджає вільному пересуванню в межах внутрішнього ринку товарів та послуг, а також створенню сприятливих умов для здорової конкуренції.

Порушення прав на інтелектуальну власність все більше пов'язані з організованою злочинністю. Широке використання мережі Інтернет дозволяє контрафактній продукції миттєво поширюватися по всьому світу. Тому ефективне застосування норм матеріального права в галузі інтелектуальної власності має забезпечуватися певними діями на рівні Співтовариства. Відтак, зближення законодавства держав–членів ЄС у цій галузі є необхідною умовою для належного функціонування внутрішнього ринку, а метою директиви є зближення законодавчих систем для забезпечення високого, еквівалентного і однорідного рівня захисту на внутрішньому ринку [63].

Зарубіжні видання сьогодні дуже активно обговорюють питання імплементації директиви та як вона вплине на національне право кожної країни–учасниці Євросоюзу. Річ у тім, що на момент її прийняття різні

держави мали досить відмінне законодавство у сфері інтелектуальної власності, тому його перебудова з метою уніфікації передбачає суттєву «перебудову» законодавства кожної держави. Адже Європейський Союз об'єднує держави з різним рівнем економічного розвитку й різними за ефективністю правовими системами регулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Вважається, що законодавство найбільш розвинених держав (Великобританії, Франції, Німеччини) є таким, що найбільше відповідає сформованим у директиві стандартам. Країни ж Східної Європи, зокрема, Україна, повинні будуть прикласти більше зусиль для адаптування цих стандартів.

Наприклад, британські юристи акцентують увагу на тому, що більшість ключових норм директиви уже містяться в загальному праві. Тому в даному випадку можливі два шляхи розвитку: або держава піде по шляху кодифікації норм у сфері інтелектуальної власності, або залишить все як є, застосувавши принцип «мінімалізму» при імплементації цього документу. Другий шлях, певна річ, є найлегшим, тому більшість держав ним і скористуються, але чи захистять вони таким чином право інтелектуальної власності та чи буде користь від директиви у такому випадку? Більше того, кодифікація може призвести до «окостеніння» права, що знизить його ефективність. Як відомо, загальною особливістю та основою англосаксонської системи права є судовий прецедент, тому право не обмежується тісними рамками застосування норм, прийнятих законодавством, а дозволяє судам вирішувати конкретний спір, виходячи з керівних принципів та ґрунтуючись на раніше прийнятих рішеннях.

Прийнято вважати, що система правового регулювання загального права швидше реагує на зміни соціальних потреб. Тому, скоріше за все, в законодавство Великобританії імплементуватимуться такі положення директиви як: норми про осіб, які мають подавати скаргу; норми про такий захід впливу як вилучення товарів з обігу та відшкодування шкоди; норми про публікацію рішень; норми про застосування кодексів поведінки, тощо.

Оскільки у відповідності до чинного законодавства Великобританії при порушенні прав на об'єкти інтелектуальної власності ліцензіати, які уклали договір про невиключну ліцензію, не завжди мають право подати скаргу або звернутися до суду про порушення. Такі дії можливі лише у випадку, якщо дії порушника «прямо пов'язані» з попередніми діями ліцензіата, а в договорі прямо передбачено право ліцензіата на звернення до суду у зв'язку із порушенням його прав. Тому очевидно, що в процесі адаптації законодавства стандартами директиви права ліцензіата будуть розширені.

А от імплементація норм, пов'язаних з вилученням контрафактної продукції за рахунок правопорушника, викличе появу труднощів не тільки у законодавстві Великобританії. Складність полягає у тому, що не маючи договорів з фактичними покупцями товарів, порушнику буде дуже важко вилучити їх. Якось у Великобританії був опублікований проект Загальних правил безпеки товарів, у якому передбачалося декілька кроків, які повинна була зробити особа, уповноважена на вилучення товарів, а саме: 1) наявності можливості зв'язатися зі споживачами та попередити про вилучення; 2) опублікувати повідомлення про вилучення товарів, з метою привернення уваги; 3) вжити заходів щодо забезпечення збереження товару, які будуть потім (за потребою в окремих випадках) повернуті споживачам. Але за таких обставин виникає питання стосовно захисту прав споживачів та ряд інших, які Великобританія має вирішити в ході імплементації директиви у своє законодавство.

Що стосується норми відшкодування шкоди, то, за думкою окремих дослідників, скоріше за все вона не буде впроваджена. Причина полягає у тому, що частина статті директиви, яка стосується відшкодування шкоди, завданої правопорушником, так чи інакше відображена у чинному законодавстві Великобританії. Відповідальність в даному випадку ще невинної особи суперечить принципам британського законодавства. Тому друга частина цієї статті директиви також не буде застосована.

Щодо вимоги опублікування судових рішень також можуть виникнути

труднощі: можна обмежитися публікацією рішень на офіційному сайті Судової служби, а можна вимагати опублікування витягів рішень в офіційних друкованих виданнях. Причому обсяг таких витягів буде регламентуватися у відповідності до судової практики.

В загальну систему права Німеччини також, скоріше за все, не будуть вноситись значні зміни щодо імплементації директиви. Єдині стандарти, які привертають на себе увагу та, зокрема є актуальними і для України, — ті, що стосуються способів отримання доказів та забезпечення їх збереження (ст.ст. 6 та 7 директиви). На даний час суди Німеччини дотримуються політики обмеженого втручання в підприємницьку діяльність, не допускаючи при цьому отримання конфіденційної інформації, якщо немає ґрунтовних доказів того, що конкретна інформація може бути отримана у певної особи. Тому такий підхід може бути змінено. Інші ж положення у переважній своїй більшості відповідають німецькому законодавству, за виключенням окремих деталей — наприклад, у відповідності із загальним німецьким правом досудові заходи примусу можуть бути зняті тільки за зверненням особи, до якої ці заходи застосовувалися (у відповідності до директиви вони знімаються автоматично, якщо через певний проміжок часу заявник не ініціює судового розгляду щодо правопорушення).

Скоріше за все, не будуть застосовані Німеччиною й норми директиви, які стосуються оцінки завданої шкоди, оскільки відповідно до німецького законодавства, якщо здійснюється оцінка фактично завданої шкоди, тягар доведення вини покладається на позивача. І зовсім не тому, що таким чином держава намагається ускладнити завдання правовласнику, просто позивач не завжди хоче розкривати порушнику (найчастіше конкуренту) свої економічні показники. Тому у нього є можливість не доводити факт завданої шкоди. В такому випадку при оцінці суми збитків, що підлягають відшкодуванню, враховується вартість ліцензії, яка могла б бути видана, і т.д. Ймовірно, цей підхід, який не суперечить директиві, і залишиться в законодавстві Німеччини.

Що стосується адаптації та імплементації норм Директиви в українське законодавство, то ситуація досить складна. Директива перебуває у переліку розроблених Міністерством економічного розвитку і торгівлі планів імплементації деяких актів законодавства ЄС [205], тому говорити про застосування норм даного документу на вітчизняному рівні ще досить важко. Але й не враховувати норми, сформовані Євросоюзом, не можна, оскільки вони впливають на розвиток інституту інтелектуальної власності як кожної окремої держави, так і усієї міжнародної спільноти. Зокрема, є ціла низка нормативно-правових актів, які потребують ратифікації українським Парламентом, щоб адаптувати досвід роботи іноземних держав у сфері розвитку прав інтелектуальної власності та, у тому числі, у сфері захисту прав інтелектуальної власності й протидії їх порушенню.

Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності здійснюється й з Європейською Комісією у форматі робіт, спрямованих на інтеграцію України до ЄС. З 2006 року відбувається постійний Діалог з питань захисту прав інтелектуальної власності між Європейською Комісією та Україною для вирішення питань у сфері інтелектуальної власності, які становлять взаємний інтерес сторін.

Важливим аспектом є технічне співробітництво з Європейською Комісією. Українська сторона має можливість використання різних інструментів зовнішньої технічної допомоги, таких як *TAIEX* і *Twinning*. У 2010 році в Україні було успішно проведено семінар, організований із залученням інструменту *TAIEX*, щодо актуальних питань у сфері захисту прав інтелектуальної власності для органів прокуратури. Крім того, Державна служба супроводжувала підготовку запиту Міністерства внутрішніх справ України з організації тренінгу для правоохоронних органів із залученням інструменту *TAIEX* стосовно особливих видів порушень авторських і суміжних прав. Було підготовлено заявку на реалізацію в Україні проекту технічної допомоги ЄС *Twinning* «Посилення правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні», який

передбачав проведення аналізу законодавства України у сфері інтелектуальної власності щодо його відповідності законодавству ЄС, проведення тренінгів та навчальних програм для фахівців державної системи правової охорони інтелектуальної власності, співробітників органів внутрішніх справ, працівників митної сфери (Державна фіскальна служба України) та судової гілки (суддів, які розглядають справи з питань інтелектуальної власності).

Під час реалізації проекту українські фахівці у співпраці з європейськими експертами розробили 9 законопроектів з метою узгодження законодавства України у сфері інтелектуальної власності із відповідним законодавством ЄС та імплементації до нього положень Глави 9 Угоди про асоціацію, зокрема, щодо захисту прав інтелектуальної власності, боротьби з піратством у мережі Інтернет, діяльності організацій колективного управління, охорони прав на об'єкти промислової власності. У рамках проекту *Twinning* європейськими експертами були розроблені рекомендації з удосконалення функціонування цифрової електронної бібліотеки; проведена робота з підготовки методології оцінки рівня піратства; опублікована збірка судової практики Європейського суду справедливості для ознайомлення українських суддів з найкращим європейським досвідом у цій сфері [219, с. 36].

У 2016 році тривало двостороннє співробітництво Укрпатенту з Європейським патентним відомством (далі — ЄВП) у сфері використання інформаційних ресурсів, а саме: 1) ЄПВ у рамках укладеної угоди надавало Укрпатенту доступ до пошукової системи ЄПВ *EPOQUE Net*; 2) на виконання зобов'язань, визначених чинною угодою на доступ Укрпатенту до пошукової системи ЄПВ *EPOQUE Net*, та для забезпечення представлення української патентної документації в Інтернет-ресурсі ЄПВ *Espacenet*, Укрпатент у рамках обміну даними продовжував вивантаження на FTP-сервер ЄПВ поточних масивів національної патентної документації з національного CD-ROM «Винаходи в Україні». У 2016 році було реалізовано

заходи з укладання нової Угоди між ЄПВ та Укрпатентом, що має забезпечувати доступ експертів до пошукової системи ЄПВ *EPOQUE Net* протягом 2017–2020 рр. [219, с. 37].

Позитивні наслідки мала плідна співпраця у сфері інтелектуальної власності з урядом США. У двосторонніх відносинах з Україною США приділяють особливу увагу питанням захисту прав інтелектуальної власності. За ініціативою уряду США була створена українсько-американська Група співпраці з питань забезпечення виконання законодавства у сфері інтелектуальної власності (далі — Група), координуючі функції якої виконувала Державна служба. Зазначена Група відіграла роль ефективного засобу вирішення актуальних питань, які поставали перед правовласниками та державними органами. За роки діяльності Групи була проведена низка засідань, на яких обговорювалися питання удосконалення українського законодавства у сфері інтелектуальної власності, підвищення ефективності боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності в Україні, зокрема, в мережі Інтернет, у сфері патентування лікарських засобів, пестицидів та агрохімікатів, знищення вилучених контрафактних і піратських товарів, тощо [208].

Але прикро констатувати той факт, що Україна не завжди добросовісно виконує зобов'язання, взяті на неї під час укладання угод. Так, у Спеціальному звіті 301 (*The Special 301 Report*) 2012 року, який готується щорічно Офісом торгового представника США, зазначено, що Україна досягла мінімального прогресу у здійсненні плану дій з урегулювання прав інтелектуальної власності, у тому числі стосовно вирішення Урядом питання використання неліцензійного програмного забезпечення. Україна також мало зробила для вирішення питання щодо контрафакції і піратства, а в деяких випадках робила кроки в зворотному напрямку [244]. Наприклад, мав місце той факт, що через декілька днів після того, як українська міліція закрила найбільший сайт-порушник країни (*ex.ua*), влада надала дозвіл на поновлення його роботи (на деякий час, але все ж таки мав місце такий

випадок) [244].

Також у звіті зазначалося, що виконання зусиль залишається неефективним по відношенню до широкого поширення контрафактної та піратської продукції, багато з якої було перевезено через Україну до третіх країн, і митникам, як і раніше, не вистачає офіційних повноважень для припинення поставок [244]. Тому Сполучені Штати Америки, як і раніше, закликали Україну вжити заходів щодо вирішення проблеми, яка викликає серйозну стурбованість, з приводу піратства в Інтернеті. США обіцяли їй надалі заохочувати Україну до поліпшення, зокрема, судової системи, яка продовжує страждати від невизначеності окремих процесуальних норм, відсутності обґрунтованої позиції судів у сфері реалізації повноважень і суддів, які не мають відповідного досвіду судової практики щодо розгляду справ у сфері інтелектуальної власності [1; 244].

Абсурдність викликає той факт, що відкриваючи Спеціальний звіт 301 вже 2017 року (тобто сплинуло 5 років), можемо побачити, що проблеми так і залишилися невирішеними, а саме:

- 1) нецільове використання коштів, які були отримані Урядом України для розвитку сфери інтелектуальної власності;
- 2) використання державними та недержавними органами та організаціями неліцензійного програмного забезпечення;
- 3) нездатність впроваджувати ефективні засоби боротьби з найпоширенішими порушеннями прав інтелектуальної власності [2, с. 49].

Причому вказані зауваження повторюються із року в рік та жодної реакції держави з цього приводу до теперішнього часу не було.

Позитивним зрушенням стало лише те, що в рамках Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [203] передбачено утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, та найважливіше те, що була схвалена Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, якою запропоновано запровадження дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної

власності шляхом створення національного органу інтелектуальної власності, який належатиме до сфери управління Мінекономрозвитку [204]. Та незважаючи на це, Україна продовжує залишатися пріоритетною державою, щодо якої здійснюється нагляд, оскільки невирішеними залишаються питання:

а) правонаступництва за умов реорганізації органів державної влади у сфері інтелектуальної власності;

б) відсутності ліцензійного програмного забезпечення урядових та неурядових органів та організацій;

в) наявності несанкціонованих організацій колективного управління інтелектуальною власністю;

г) нецільового використання коштів;

д) Інтернет-піратства та розповсюдження контрафактної продукції та ряд інших.

Викладене дає підстави стверджувати, що Уряд та Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, зобов'язані виконувати умови міжнародних договорів. Тому варто передбачити в нормах чинного законодавства, а в окремих випадках — посилити юридичну відповідальність державних органів за невиконання взятих зобов'язань за міжнародними договорами та за нецільове використання коштів, отриманих від міжнародних організацій. Відтак, навіть за наявності сучасного законодавства рівень законності характеризується низькою ефективністю правозастосовчої діяльності в державі або, у випадку зі сферою інтелектуальної власності, низькою ефективністю захисту прав на об'єкти, що охороняються інтелектуальною власністю, та відсутністю механізмів протидії протиправним діям, що посягають на право інтелектуальної власності.

В контексті викладеного пропонуємо звернутися до сучасної практики країн вже Євразійського економічного союзу (далі — ЄАЕС), які використовують цілий спектр інструментів протидії порушенням прав на

об'єкти інтелектуальної власності: цивільно-правові, адміністративно-правові та кримінально-правові. Досвід їх роботи показує, що використання того чи іншого інструменту захисту прав інтелектуальної власності, як правило, обумовлюється вибором правовласника, який, в свою чергу, керується очікуваною ефективністю заходів, фінансовими і тимчасовими витратами, пов'язаними з припиненням протиправної діяльності і залученням порушника прав інтелектуальної власності до відповідальності.

Сформована правозастосовча практика в державах ЄАЕС показує, що для припинення порушення прав інтелектуальної власності в зв'язку із введенням в обіг товарів або обігом товарів на споживчому ринку найбільш ефективними є інструменти адміністративно-правового та кримінально-правового впливу на порушників авторського права і суміжних прав, прав на товарні знаки, тощо. Тому правоохоронні і адміністративні органи стали відігравати ключову роль у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Та незважаючи на наявність в законодавствах держав-членів адміністративних і кримінальних санкцій щодо порушень у сфері інтелектуальної власності, такі санкції мають суттєві відмінності. Це багато в чому зумовлює ефективність роботи правоохоронних та адміністративних органів держав ЄАЕС, а також стан законності у цій важливій сфері.

Диспозиції статей, що встановлюють відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності, всіх кримінальних кодексів і кодексів про адміністративні правопорушення носять бланкетний характер. Вони відсилають до поняття «незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності», яке регулюється спеціальним законодавством у сфері правової охорони інтелектуальної власності, що діють в кожній з держав-членів. Як правило, санкції за порушення прав варіюються в залежності від виду об'єктів інтелектуальної власності. Але проведений аналіз стану накладення стягнень надає підстави стверджувати, що встановлений вкрай низький рівень відповідальності за такі правопорушення. І це незважаючи на інколи високу суспільну небезпеку діянь відносно виробництва і поширення

контрафактних товарів. Цей фактор, безумовно, негативно впливає на стан законності у сфері захисту права на інтелектуальну власність.

Досліджуючи правозастосовчу практику роботи органів держав ЄАЕС щодо припинення порушень у сфері інтелектуальної власності, варто зазначити, що вона варіюється в залежності від поширеності кожного окремого виду протиправної діяльності та органів, уповноважених на попередження та припинення таких дій (див. табл. 4).

Таблиця 4

Правозастосовча практика припинення порушень у сфері інтелектуальної власності державами Євразійського економічного союзу

Держава	Правозастосовча практика
Республіка Вірменія	У Республіці Вірменія ключова роль в боротьбі з порушеннями прав на об'єкти інтелектуальної власності належить поліції (в складі Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю діє відділ по боротьбі зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності).
Республіка Білорусь	Ключовими правоохоронними органами, які протидіють поширенню контрафактних товарів в Республіці Білорусь, є Міністерство внутрішніх справ Республіки Білорусь і Державний митний комітет Республіки Білорусь. Міністерство внутрішніх справ Республіки Білорусь регулярно бере участь у міжнародних операціях, спрямованих на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Так, в 2014 році в ході операції «Чорний Посейдон 3» виявлено 143 правопорушення, пов'язаних з обігом і реалізацією нелегальних товарів, в тому числі тих, які порушують права на об'єкти інтелектуальної власності. З нелегального обігу вилучено контрафактних товарів на загальну суму 13,265 млрд білоруських руб. А в ході операції «OPSON IV» виявлено 185 правопорушень, пов'язаних з обігом (ввезенням, переміщенням, зберіганням і реалізацією) продуктів харчування без документів, що підтверджують легальність їх походження, якості, з ознаками фальсифікації або ж з простроченим терміном реалізації. Надійним бар'єром на шляху до припинення розповсюдження контрафактних товарів є митні органи. В ході митного контролю та проведення спеціальних заходів білоруська митниця виявляє і припиняє факти порушення прав власників товарних знаків, які не включені до митного реєстру об'єктів інтелектуальної власності. Так, у 2014 році співробітниками

	митних органів виявлено при ввезенні в Республіку Білорусь 250 000 шт. контрафактних товарів. Станом на кінець 2015 року в національний митний реєстр об'єктів інтелектуальної власності був включений 271 товарний знак.
Республіка Казахстан	Органами юстиції та Комітетом державних доходів Міністерства фінансів Республіки Казахстан проводиться велика робота, спрямована на протидію порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності. Ця робота координується на національному рівні Міжвідомчою комісією з протидії незаконному обігу промислової продукції. У складі Комітету державних доходів Міністерства фінансів Республіки Казахстан створена Служба економічних розслідувань, яка наділена повноваженнями по боротьбі з порушеннями у сфері інтелектуальної власності, що належать до адміністративних правопорушень і кримінальних проступків. Служба стала наступником Фінансової поліції Республіки Казахстан у цій сфері.
Російська Федерація	У Російській Федерації в роботі з протидії і припинення ввезення та обігу контрафактних товарів найбільш активно задіяні органи внутрішніх справ і митні органи. Для координації діяльності федеральних органів виконавчої влади, органів виконавчої влади суб'єктів Російської Федерації та органів місцевого самоврядування щодо протидії незаконному ввезенню, виробництву та обігу промислової продукції, в тому числі контрафактної, а також для моніторингу та оцінки ситуації в цій сфері на території Росії Указом Президента Російської Федерації від 23 січня 2015 р. № 31 утворено Державну комісію з протидії незаконному обігу промислової продукції. Важливий внесок у формування правозастосовчої практики у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Російській Федерації вносить Федеральна митна служба. Саме тому правовласники найбільш часто звертаються за захистом своїх прав до цієї служби. Щорічно в митний реєстр об'єктів інтелектуальної власності включається близько 500 об'єктів. На кінець 2015 року в нього було включено 3860 об'єктів інтелектуальної власності [222, с. 77–81].

Як бачимо, значною мірою відмінність результатів правозастосовчої практики у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності пояснюється як ступенем пріоритетності та важливості для уповноважених органів роботи з припинення правопорушень і злочинів у сфері

інтелектуальної власності, активністю правовласників, так і ефективністю правових норм, закріплених в адміністративному та кримінальному законодавстві держав–членів.

Розбіжності в адміністративному та кримінальному законодавстві не тільки обумовлюють формування відмінностей у правозастосовчій практиці, а й створюють передумови до міграційних процесів у виробництві, логістиці та реалізації контрафактних товарів на території ЄАЕС. При цьому, протиправна діяльність переміщується на територію держави–члена з найменшою відповідальністю за порушення прав інтелектуальної власності та (або) неефективною правозастосовчою практикою. Зокрема, важливим фактором, який негативно впливає на надходження контрафактних товарів на територію ЄАЕС, є відмінність у повноваженнях митних служб держав–членів у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Однак, незвертаючи на ці факти, слід відзначити позитивну динаміку в цьому питанні.

Досвід роботи органів держав ЄАЕС дає нам можливість дійти висновку про те, що держави, які мають слабо розвинене законодавство у сфері протидії порушенням прав інтелектуальної власності, стають найбільшими їх жертвами. Тому Україна, як відкрита для міжнародних відносин держава, має виробити таке законодавство, зокрема, у сфері інтелектуальної власності, яке б орієнтувалося в першу чергу на сусідні держави та ті, в яких спостерігається низька динаміка росту злочинності у сфері інтелектуальної власності.

Крім того, істотно знижує ефективність митного захисту інтелектуальної власності відсутність у митних служб України повноважень припиняти випуск товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, не включені до митних реєстрів, але мають ознаки контрафактності (повноваження «*Ex-officio*»). Тому мають бути переглянуті такі реєстри, щоб вони відповідали міжнародним. На рівні ж держав ЄАЕС вивчається питання про вироблення єдиних митних реєстрів для припинення розповсюдження

контрафактної продукції.

В контексті викладеного та повертаючись до досвіду Європейського Союзу, можемо стверджувати, що потрібно розширити повноваження митних органів в частині забезпечення контролю та захисту митними органами таких об'єктів інтелектуальної власності як патенти, селекційні досягнення, визначення місця походження товарів, тощо. Це, в свою чергу, вимагає:

- формування нових правил та порядку ведення Єдиного митного реєстру;
- надання митній службі права запобігати переміщенню контрафактних товарів та іншої продукції, що містить об'єкти інтелектуальної власності, що не включені до митного реєстру;
- уніфікації процедур, пов'язаних з призупиненням випуску товарів;
- регламентації взаємодії митних органів і правовласників у процесі затримання підозрілих товарів;
- уніфікації санкцій, що застосовуються до порушників законодавства у сфері інтелектуальної власності, та повноважень державних органів у сфері адміністративного та кримінального провадження у справах, пов'язаних з порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Окремо хотілося б ще зупинитися на досвіді роботи Європолу та Інтерполу в рамках проведення спеціальної операції «OPSON V» (за даними 2016 року). В операції взяли участь 57 країн та ще 21 суб'єкт/приватний партнер (у тому числі *The Coca Cola Company, Colgate-Palmolive Company, Danone Group, International Federation of Spirits Producers (IFSP), Mars, Moët Hennessy, Mondelez International Inc, Nestlé, REACT (Association of various right holders), Red Bull, Scotch Whisky Association (SWA)* та ряд інших) з 23 країн ЄС та 34 країн, що не є членами ЄС.

Структурно операція передбачала три етапи: передопераційна фаза, власне операційна фаза та післяопераційна фаза. В ході операції були створені сили та засоби, які надавалися країнам–учасникам, щоб покращити

їх готовність до виконання операції. Зв'язок з приватним сектором також було посилено. Тому у результаті проведеної операції було порушено 3567 адміністративні та кримінальні справи, зокрема, зареєстровано 1793 підозрювані особи та здійснено 41 арешт [287, с. 10].

Основними цілями операції були наступні:

- забезпечення охорони здоров'я населення;
- боротьба з організованими злочинними групами, залученими до торгівлі підробленими та неякісними продуктами харчування;
- зміцнення міжнародного співробітництва;
- активізація національної співпраці між органами державної влади та з приватними партнерами, зокрема, у сфері харчової промисловості.

На жаль, Україна не брала участь у такій операції, а тому говорити про якісь досягнення у цьому напрямку ми не можемо. Проте, в майбутньому варто намагатися увійти до складу такої спільної роботи по припиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності, щоб, по-перше, припинити протиправні діяння на території України, а по-друге, забезпечити розповсюдження та впровадження європейських форм і методів у боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності. Якщо не розвивати міждержавне співробітництво в рамках спецоперації OPSON, на наші ринки продовжуватиме потрапляти неякісна харчова продукція, без відповідного маркування та дозволів на її вживання, генно-модифікована продукція та зі шкідливими харчовими добавками, тощо.

Про залучення якомога більшої кількості держав до такої операції говориться й у рекомендаціях, сформованих Європолем та Інтерполом за результатами проведеної операції. Зокрема, у них зазначено, що потребують додаткового вирішення наступні завдання:

1) Європол та Інтерпол працюють над залученням більшої кількості країн до цієї ініціативи, оскільки деякі країни все ще не беруть участі в таких заходах, але оперативні дані показують, що вони постійно страждають від

порушення прав інтелектуальної власності (особливо це стосується харчової продукції);

2) продовження налагодження співпраці серед усіх зацікавлених сторін;

3) ідентифікація нових учасників, зокрема, приватних осіб — «взаємне знання та співпраця є життєво важливими для того, щоб діяти ефективно, без дублювання функцій, сил та засобів»;

4) обмін інформацією. Транснаціональна оперативна співпраця може безперешкодно поширюватися, щоб нівелювати діяльність кримінальних структур у сфері інтелектуальної власності.

Додатково хотілося ще б зупинитися на Угоді про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності [253]. Україна ратифікувала даний нормативно-правовий акт, але відповідно до Відомостей про виконання внутрішньодержавних процедур щодо Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності вона ще не вступила в силу. Угода направлена на координацію спільної діяльності з удосконалення міждержавної системи охорони й захисту інтелектуальної власності та протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Стосовно вказаної Угоди зазначимо, що Україна, незважаючи на її міжнародний статус та досить активну громадську позицію у світовій спільноті, не може сьогодні забезпечити виконання усіх міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Обумовлене це рядом факторів, а саме:

1) недосконалість чинного законодавства та невідповідність міжнародним стандартам:

2) відсутність матеріальних ресурсів на реалізацію чинних нормативно-правових актів у сфері протидії правопорушенням, що

посягають на право інтелектуальної власності;

3) відсутність механізмів реалізації найважливіших положень норм чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності;

4) постійні структурні зміни в самих органах державної влади та невизначеність їх повноважень у сфері інтелектуальної власності;

5) нецільове використання коштів;

6) відсутність фінансування на нові технології захисту прав інтелектуальної власності;

7) відсутність належної уваги з боку держави інноваційним винаходам, що призводить до втрати інтелектуального потенціалу держави, та ряд інших факторів.

Тому на рівні держави має бути вироблений єдиний алгоритм дій щодо вирішення існуючих проблем у сфері інтелектуальної власності, ґрунтуючись при цьому на тих зобов'язаннях, які були взяті Україною під час укладення міжнародних договорів, міжнародному досвіді роботи уповноважених органів по захисту прав інтелектуальної власності та протидії правопорушенням у цій сфері та залученні до спільних дій, зокрема, спеціальних операцій, з метою вироблення єдиного підходу до правозастосовчої діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

3.2 Оптимізація системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

На припинення протиправної поведінки у сфері інтелектуальної власності направлено певні сили й засоби держави та, зокрема, потенціал приватних суб'єктів. За таких обставин треба усвідомлювати важливість ужиття погоджених і скоординованих заходів з розвитку системи правової охорони й захисту інтелектуальної власності усіма зацікавленими особами.

Відправною точкою нашого дослідження буде Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. Її було розроблено Міністерством економічного розвитку і торгівлі України відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII, та на виконання пункту 174 План дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 184-р, та пункту 7 протокольного доручення Кабінету Міністрів України від 26.08.2015 р. № 35364/0/1-15, виданого за результатами наради з питань реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яка відбулась 18.08.2015 р. під головуванням Прем'єр-міністра України А.П. Яценюка.

Правовою основою Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні стали:

- Конституція України [93];
- Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [202];
- Програма діяльності Кабінету Міністрів України, схвалена постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII [197];
- План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 р. № 418-р [180];
- Закон України «Про авторське право і суміжні права» [171];
- Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [190];
- Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [192];
- Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» [193];

- Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» [191];
- Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [196].

Враховуючи викладене, процес оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні варто розглядати саме в контексті Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні та Плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 632-р.

Але на теоретичному рівні для того, щоб правильно визначити процес та порядок оптимізації суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, необхідно дослідити саме поняття оптимізації та його тлумачення. Отже, оптимізація походить від латинського слова *optimus* та має декілька значень: 1) це процес вибору найкращого варіанта з можливих; 2) це процес приведення системи до найкращого (оптимального) стану [242, с. 501]. Оптимальний же стан — це той стан, який найбільше відповідає певним умовам, вимогам; найкращий із можливих [38, с. 677]. Таким чином, оптимізація — це надання чому-небудь оптимальних, найбільш сприятливих властивостей, співвідношень [38, с. 677]. Тому коли ми говоримо про *оптимізацію системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні*, маємо на увазі процес приведення її до стану оптимального функціонування з раціональною структурою, чітко визначеними повноваженнями та закріпленим у законодавстві процесуальним порядком діяльності.

Визначальна роль в процесі оптимізації та у результаті її здійснення покладається на державні органи управління, оскільки саме вони формують політику діяльності в конкретно визначеній сфері, а також забезпечують належне функціонування підпорядкованих суб'єктів. Як зазначає

Ю.Є. Атаманова, ефективність державного управління у розв'язанні сформованих стратегічних завдань залежить не лише від обґрунтованості їх визначення та якісного розрахунку, а і від створення дієвої системи органів управління [14]. Саме органи управління є фактичними виконавцями державної політики в певній сфері [14]. Від розподілу повноважень між ними та організації їх діяльності залежать результати та ефективність здійснення державного управління в певній сфері суспільних відносин, у тому числі у сфері інтелектуальної власності [14].

Під час формування державної політики у сфері інтелектуальної власності, а також при оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, як уже зазначалося в попередніх пунктах дисертаційного дослідження, необхідно враховувати світовий досвід і переймати найкращі практики організації. Так, поширеною світовою практикою під час побудови системи управління інтелектуальною власністю є підпорядкування організації, що здійснює заходи щодо надання правової охорони об'єктам права інтелектуальної власності, профільному міністерству, яке відповідає за розвиток економіки, торгівлі та промисловості. Така система застосовується у переважній більшості розвинених держав з інноваційною економікою [204].

Планом заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні сформовано наступні завдання:

- 1) запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності;
- 2) реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами;
- 3) удосконалення національного законодавства та його гармонізація із законодавством ЄС.

Для реалізації кожного завдання Урядом запропоновано здійснення ряду заходів. З метою запровадження прозорої дворівневої структури

державної системи правової охорони інтелектуальної власності Мінекономрозвитку України, Міністерству фінансів України, Національному агентству України з питань державної служби, Фонду державного майна України та Державній службі статистики України необхідно було:

- розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України проект акта Кабінету Міністрів України щодо ліквідації ДСІВ, покласти функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності на Мінекономрозвитку, віднести цілісні майнові комплекси державних підприємств, установ та організацій до сфери управління Мінекономрозвитку;

- реорганізувати державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» шляхом перетворення в державну організацію;

- прийняти рішення про ліквідацію державного підприємства «Інтелзахист»;

- провести аналіз досвіду іноземних держав щодо фінансування патентних відомств з метою удосконалення законодавства щодо механізму та порядку зарахування зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, з урахуванням положень міжнародних договорів України;

- розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект щодо внесення змін до деяких законодавчих актів України стосовно удосконалення державного управління сферою інтелектуальної власності (створення національного органу інтелектуальної власності);

- розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України проект акта Кабінету Міністрів України щодо визначення державної організації, на яку покладатимуться функції національного органу інтелектуальної власності;

- затвердити положення про національний орган інтелектуальної власності.

Відповідно, для реорганізації системи колективного управління

майновими авторськими та суміжними правами Мінекономрозвитку України та Міністерству фінансів України необхідно було:

1) привести національне законодавства щодо унормування діяльності вітчизняних організацій колективного управління у відповідність з положеннями актів законодавства ЄС (супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо діяльності організацій колективного управління»);

2) забезпечувати прозорість діяльності організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами;

3) запровадити прозорий механізм збору, розподілу та виплати винагороди суб'єктам авторського права та суміжних прав (розроблення та впровадження електронної системи обліку колективної винагороди);

4) розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України проекти нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо визначення розміру справедливої винагороди за використання об'єктів авторського права та суміжних прав;

5) розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України проекти нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо порядку визначення розміру плати за управління майновими правами, яка утримуватиметься організаціями колективного управління із сум зібраної винагороди, а також обґрунтованість та доцільність таких утримань з урахуванням послуг, які надаються організаціями колективного управління правовласникам;

6) забезпечувати проведення моніторингу діяльності організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами на відповідність вимогам законодавства;

7) утворити в публічний та прозорий спосіб нову організацію колективного управління шляхом перетворення державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав» в недержавну

організацію колективного управління, яка буде збирати винагороду (роялті) у визначених законодавством сферах.

Для удосконалення національного законодавства та його гармонізації із законодавством ЄС Мінекономрозвитку України та Міністерству фінансів України необхідно було:

– розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекти щодо виконання глави 9 плану заходів з імплементації розділу IV «Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2016–2019 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 217 (в частині вдосконалення правової охорони об’єктів авторського права та суміжних прав, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, топографій інтегральних мікросхем, торговельних марок, географічних зазначень та щодо удосконалення захисту прав інтелектуальної власності);

– супроводжувати у Верховній Раді України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав»;

– супроводжувати у Верховній Раді України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет»;

– розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект щодо внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності та захисту цих прав [179].

На теперішній момент частина завдань виконана, а зусилля Державної служби інтелектуальної власності України у 2016 році були спрямовані на забезпечення стабільності функціонування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в умовах її реформування. Але ми повинні

розуміти, що створюється «новий продукт» в структурі органів державної влади, який має бути дієвим, ефективним та оптимальним, щоб забезпечувати належний розвиток сфери інтелектуальної власності, попереджати вчинення протиправних дій та припиняти їх у разі виявлення. Тому цілком слушним є зауваження О.П. Орлюк з приводу того, що ідея реформування системи органів управління інтелектуальною власністю — не створення органу з іншою назвою, ідея полягає у розбудові національної системи правової охорони, за якої б автор/винахідник отримували охоронний документ високої якості. Документ, що надавав би йому реальний захист від потенційних порушень та гарантію того, що у разі вчинення протиправного посягання на його право винна особа буде притягнута до юридичної відповідальності, а завдані збитки будуть відшкодовані [150, с. 141].

В процесі реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні Мінекономрозвитку має забезпечувати: 1) формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності; 2) відомче нормативно-правове регулювання; 3) напрацювання та узгодження стратегічних напрямів розвитку сфери правової охорони інтелектуальної власності; 4) інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики у сфері інтелектуальної власності; 5) розроблення пропозицій щодо вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих та підзаконних актів; 6) постійний соціальний діалог на галузевому рівні; 7) управління національним органом інтелектуальної власності.

В свою чергу, на національний орган інтелектуальної власності покладатиметься виконання таких основних завдань:

а) *нормотворчих*:

– розроблення та внесення на розгляд головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, пропозицій щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері

інтелектуальної власності і вдосконалення законодавчих та підзаконних актів у зазначеній сфері;

– підготовка та видання офіційних бюлетенів з питань інтелектуальної власності, формування та підтримання баз даних;

б) організаційних:

– участь у реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності;

– здійснення функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи;

– ведення державних реєстрів прав на об'єкти інтелектуальної власності;

– проведення науково-дослідних робіт з питань удосконалення правової охорони інтелектуальної власності, інформаційного та ресурсного забезпечення сфери інтелектуальної власності;

– здійснення міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності і представництво інтересів України в зазначеній сфері у міжнародних організаціях відповідно до законодавства;

– посередництво у розв'язанні спорів про порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності;

в) пов'язаних із вчиненням юридично значущих дій:

– проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності;

– здійснення державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності (видача охоронних документів);

– реєстрація фактів передання (ліцензування) прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України;

– визнання недійсними прав інтелектуальної власності у досудовому порядку (*post-grant opposition*);

г) інформаційно-аналітичних:

- вивчення, аналіз та узагальнення досвіду іноземних держав, а також практики застосування законодавства у сфері інтелектуальної власності;

- підготовка інформаційних та навчальних матеріалів, а також проведення просвітницьких заходів для підвищення обізнаності, поваги та розвитку культури суспільства у сфері інтелектуальної власності;

д) кадрових:

- підвищення кваліфікації кадрів державної системи правової охорони інтелектуальної власності;

- атестація та ведення реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених);

е) методичних:

- методологічна, методична та інформаційна допомога центральним органам виконавчої влади, науковим установам та навчальним закладам, мікро, малому та середньому підприємництву з питань, пов'язаних з правовою охороною та комерціалізацією прав інтелектуальної власності;

- методологічна, методична та інша допомога правоохоронним органам щодо захисту прав інтелектуальної власності;

є) контрольньо-наглядових:

- провадження діяльності, пов'язаної з охороною нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності (доменні імена, генетичні ресурси, традиційні знання, фольклор, тощо);

- здійснення функцій, пов'язаних з контролем за дотриманням вимог законодавства у сфері авторського права і суміжних прав [204].

Враховуючи викладене, вважаємо, що оптимізацію системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні необхідно здійснювати шляхом:

- критичного перегляду існуючої мережі суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;

– реформування структурних ланок суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні відповідно до сформованих світовою практикою засад функціонування аналогічних органів, організацій та їх підрозділів;

– чіткого визначення функціональних обов'язків і повноважень усіх суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;

– усунення дублювання та паралелізму в роботі окремих суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні, а також залучення працівників до виконання не властивих їм функцій;

– наукового забезпечення процесу оптимізації суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;

– визначення оптимальної та обґрунтованої штатної чисельності державних суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні з одночасним підвищенням рівня їх матеріально-технічного забезпечення;

– запровадження механізму забезпечення реалізації норм соціального захисту суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;

– відкритості та прозорості діяльності суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні за виключенням випадків залучення їх до проведення державних та міждержавних спеціальних операцій щодо припинення протиправної поведінки з можливістю висвітлення результатів такої діяльності у засобах масової інформації;

– підвищення рівня довіри до суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні загалом та зниження рівня корупції в межах їх діяльності зокрема.

Основними принципами оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні мають бути

наступні:

1) *принцип науково-практичної обґрунтованості*. Зміст цього принципу полягає у практичній доцільності структурних змін та має спиратися на основні ідеї, концепції дослідження у сфері інтелектуальної власності. Адже будь-які масштабні зміни в органах державної влади мають бути дієвими та виваженими з урахуванням усіх напрацювань у практичній сфері та сфері наукових досліджень;

2) *принцип конституційної моделі організації виконавчої влади*. Зміст цього принципу полягає у тому, що, Конституція України є нормативно-правовим актом з найвищою юридичною силою, а тому при формуванні норм оптимізації органів державної влади, які формують та забезпечують державну політику у сфері інтелектуальної власності, має бути дотримана конституційність такого процесу;

3) *принцип забезпечення всебічного та постійного громадського контролю за процесом оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні*. В цьому аспекті дуже важливою є громадська думка. Практика обговорення проектів нормативно-правових актів та дій органів державної влади за рахунок використання засобів масової інформації та мережі Інтернет є дієвим способом відстеження нагальних проблем та врахування їх при формуванні повноважень органів влади, що реалізують державну політику у сфері інтелектуальної власності;

4) *принцип примату міжнародних стандартів та договорів*. Але при реалізації даного принципу не варто забувати, що міжнародні норми є чинними на території України тільки після їх ратифікації Верховною Радою України. Тобто ми повинні розуміти, що якщо держава ратифікувала міжнародну угоду, договір, директиву, конвенцію, тощо, вона зобов'язана її виконувати. Більше того, якщо чинне законодавство містить протиріччя тим стандартам, які сформовані у міжнародному-нормативно-правовому акті, мають бути внесені зміни до вітчизняного законодавства;

5) *принцип дотримання балансу при визначенні та формуванні повноважень державних органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності*, зокрема, системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Даний принцип є необхідним для того, щоб усунути дублювання функцій та повноважень між суб'єктами владних повноважень, а також забезпечити рівномірний розподіл навантаження на кожного з них;

б) *принцип взаємоузгоджених і взаємообумовлених основ діяльності* — *правової, організаційної, матеріально-технічної та фінансової*. В контексті викладеного зазначимо, що сьогодні відсутній чіткий та прозорий порядок визначення обсягів державного фінансування на реформування органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності. Це може мати наслідком, з одного боку, нераціональний розподіл, акумулювання та використання як державних фондів коштів, так і тих, що виділяються міжнародними інституціями, а з іншого — може мати місце недофінансування окремих сфер, що, у свою чергу, матиме наслідком низьку ефективність втілення у життя Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні;

7) *принцип звітності*. Даний принцип містить біполярний зміст. З одного боку, він полягає у тому, що суб'єкти реформування повинні звітувати про результати роботи щодо структурної оптимізації органів сфери інтелектуальної власності. З іншого боку, ті органи, які були сформовані в результаті оптимізації, реорганізації або модернізації, також повинні звітувати перед громадськістю за результати своєї діяльності. Такі звіти можуть бути оприлюднені як на сайті Мінекономрозвитку, так і через інші ЗМІ;

8) *принцип створення єдиного інформаційного простору*. Зміст цього принципу полягає у необхідності оперативного обміну інформацією як на рівні держави, так і за її межами. Тому мають бути розроблені єдині інтернет-

вікна, в яких буде акумульована уся необхідна інформація щодо захисту прав інтелектуальної власності. Впровадження новітніх інформаційних технологій має підвищити ефективність процесів діловодства за заявками на об'єкти права інтелектуальної власності в середовищі автоматизованих систем, зменшити обсяги паперової роботи та впливу людського фактору на результати діяльності уповноважених суб'єктів;

9) *принцип взаємодії*. Ми прекрасно розуміємо, що формування нової структурної одиниці в державному апараті чи реформування такої потребує залучення великої кількості сил і засобів. Тому при утворенні нової інституції повинні брати участь усі зацікавлені суб'єкти: органи державної влади, урядові й неурядові організації, інші громадські формування та, зокрема, самі автори. Має бути присутнім постійний обмін інформацією, оскільки кожна зацікавлена сторона вже напрацювала певний досвід, отриманий як безпосередньо в процесі своєї діяльності, так і за рахунок здійснення моніторингів та досліджень, тощо. Тобто має існувати постійний міжвідомчий соціальний діалог.

Сформований нами перелік принципів оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні не є вичерпним, він, зокрема, потребує більш детального перегляду іншими фахівцями інституту інтелектуальної власності та може бути доповнений та відредагований. Але самі основні ідеї мають бути покладені в основу реформування та оптимізації державних органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності та, зокрема є тими суб'єктами, які наділені повноваженнями у сфері протидії правопорушенням, що посягають на інтелектуальну власність в Україні.

3.3 Удосконалення адміністративного законодавства, яке встановлює відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні

Говорити про удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає юридичну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні, як і про оптимізацію системи суб'єктів варто, слід перш за все в контексті Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні та Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про забезпечення прав на інтелектуальну власність, оскільки ми встановили, що вони є ключовими нормативними документами у сфері реалізації права на інтелектуальну власність в умовах сьогодення.

Найперше, на чому хотілося б зупинитися, — це збір, обробка та збереження доказів у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. На сьогоднішній день це найголовніша проблема, з якою стикається позивач–правовласник. Директива, в свою чергу, надає шляхи вирішення зазначеної проблеми, а саме вона встановлює, що держава повинна гарантувати, щоб ще до початку розгляду справи по суті компетентні судові органи могли за заявою сторони, яка надала докази на обґрунтування своїх вимог про те, що її право на інтелектуальну власність було або буде порушено, прийняти рішення про застосування швидких і ефективних тимчасових превентивних заходів для збереження відповідних доказів щодо передбачуваного порушення, за умови захисту конфіденційної інформації. Такі заходи можуть включати в себе:

- докладний опис з вилученням або без вилучення примірників;
- фізичне вилучення контрафактних товарів;
- вилучення матеріалів та інструментів, які використовуються у виробництві та/або поширенні цих товарів і документів, що відносяться до них. У разі необхідності такі заходи повинні бути прийняті без повідомлення

іншої сторони, зокрема, в таких випадках, в яких будь-яка затримка може завдати непоправної шкоди правовласнику, або в разі очевидності ризику знищення доказів. Тому у випадку, коли заходи по збереженню доказів приймаються без повідомлення іншої сторони, потерпіла сторона повинна повідомлятися негайно після прийняття таких заходів.

Але за таких умов певні ускладнення виникають при акумулюванні та збереженні електронних доказів, які не мають фізичної форми. Інколи електронні докази надають унікальну інформацію, яка іншим чином не може бути доступною у матеріальному стані форми або з інших джерел. Якщо порівняти, наприклад, електронну версію документа з роздрукованою копією того ж запису, то друкована копія надасть інформацію лише про зміст та будь-яку іншу візуальну інформацію, наприклад, рукописні позначення, тощо. А от електронна версія забезпечить первинну інформацію, яка збереглася в комп'ютері, а також надасть більше інформації, у тому числі метадані (але не почерк). Електронна версія містить багато деталей, які в іншому конкретному випадку можуть бути недоступними. Метадані часто називаються даними про дані, адже електронна версія може містити назву назви та автора, дату створення та останню дату збереження, дату версії останнього друку, внесені зміни, тощо. Електронні докази також можуть виявити, коли було здійснено останні активні дії на комп'ютері. Позитивний аспект метаданих проявляється у тому, що вони можуть надавати інформацію та деталі не лише щодо змісту, а й про те, що відбувається/-лося навколо документа під час його створення.

Почавши роботу у справах, пов'язаних з використанням електронних доказів, корисно розглянути та застосувати базове розуміння, які саме докази можуть бути корисними для справи: чи це просто подія, чи це супутні дії, попередні рішення, тощо. На допомогу тут прийдуть п'ять ключових етапів, сформованих Марком Кротоскі, які можуть покращити ідентифікацію та використання електронних доказів під час розслідування і, за необхідності, при розгляді справи у суді. Отже, цими етапами є: 1) попереднє

розслідування; 2) підтвердження факту порушення та наявності доказів; 3) звіт про зібрані докази; 4) прийнятність доказів; 5) представлення доказів на розгляд. Ці фази є взаємопов'язаними та впливають одна з одної [286, с. 55].

На стадії попереднього розслідування важливо визначити ключові докази. Вони зазвичай відносяться до двох широких категорій: 1) комп'ютери або пристрої, що містять електронні дані (наприклад, жорсткі диски або мобільні телефони); 2) електронні записи (наприклад, електронні листи, чат, записи, як наприклад, *Paypal*, тощо). На стадії підтвердження факту порушення та наявності доказів важливо пов'язати електронні докази із самим порушником, зокрема, вони можуть впливати із інших доказів. На стадії представлення звіту про зібрані докази приймається рішення з приводу того, чи є надані відомості електронними доказами у справі. Стадія прийнятності доказів полягає у прийнятті рішення про застосування достатніх доказів під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Остання стадія передбачає використання електронної інформації як доказ у справі.

Враховуючи викладене, дуже важливо забезпечити на законодавчому рівні закріплення процедури використання як доказову базу електронних доказів. Це надало б можливість розширити повноваження компетентних органів державної влади у своїй правозастосовчій діяльності та використовувати як докази першоджерела правопорушень. Такою компетенцією варто наділити посадових осіб Департаменту Кіберполіції Національної поліції України.

Що стосується процесу безпосереднього зберігання доказів, то на сьогоднішній день більшість держав не в змозі вирішити це питання повністю, в тому числі й Україна. Але певні спроби все ж таки було здійснено для вирішення цього питання. Так, у 2015 році був розроблений проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет»,

який був спрямований на:

– запровадження прозорого, передбачуваного та ефективного механізму припинення порушень авторського і (або) суміжних прав шляхом видалення або унеможливлення доступу до інформації, що порушує авторське право і (або) суміжні права в мережі Інтернет;

– запровадження механізмів протидії повторним порушенням авторського права і (або) суміжних прав в мережі Інтернет;

– впровадження відповідальності власників веб-сайтів, що забезпечують можливість розміщення на власних веб-сайтах інформації користувачами веб-сайтів, а також відповідальності інформаційних посередників за невиконання вимог щодо усунення порушень авторського права і (або) суміжних прав, якщо відповідні суб'єкти були повідомлені належним чином про такі порушення [174].

Законопроект передбачав, що суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав у разі виявлення інформації, що порушує його авторське право і (або) суміжні права в Інтернеті, мав право звернутися до власника сайту із скаргою про видалення відповідної інформації. Окрім того, якщо власник сайту не вживав би відповідних заходів, суб'єкт права міг також звернутись до постачальника послуг хостингу. Водночас, документ містив ряд умов, за яких власник сайту / постачальник послуг хостингу не ніс відповідальності за порушення авторського і суміжних прав, зокрема, якщо він невідкладно вжив дій для видалення відповідної інформації.

Власник веб-сайту та постачальник послуг хостингу для забезпечення можливості надіслання вищевказаних скарг повинен був розмістити у вільному доступі на власному веб-сайті таку інформацію: 1) повне ім'я або найменування власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу; 2) повну адресу місця проживання або місцезнаходження власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу; 3) контактну інформацію власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу, у тому числі адресу електронної пошти та номер телефону, за якими з ними можливо оперативно зв'язатися;

4) інформацію про реєстрацію власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу як юридичної особи у державі місцезнаходження, зокрема в торговельному, банківському або судовому реєстрі, в тому числі реквізити реєстру, реєстраційний номер або інші засоби ідентифікації у реєстрі, якщо власник веб-сайту та постачальник послуг хостингу є юридичною особою.

Окрім того, Парламенту пропонувалося встановити адміністративну відповідальність за:

– невжиття заходів щодо припинення порушення авторського права і (або) суміжних прав у мережі Інтернет. Невиконання власником сайту або постачальником послуг хостингу вимог щодо видалення відповідної інформації або ненадання інформації, що ідентифікує користувача чи власника сайту, де розміщена така інформація, тягне за собою штраф від 500 до 1 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

– порушення правил розміщення інформації, що ідентифікує власника веб-сайту або постачальника послуг хостингу. Таке порушення передбачало аналогічне вищевказаному покарання [146].

Зокрема, проект акта розроблено з метою імплементації статей 245–248 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми Державами–членами, з іншої сторони, які, в свою чергу, спрямовані на впровадження статей 12–15 Директиви 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію»). Проект акта розроблено на виконання пункту 154 (Розроблення законопроекту, спрямованого на адаптацію законодавства України у сфері інтелектуальної власності до права ЄС та положень Угоди про асоціацію) Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію на 2014–2017 роки [168]. Та, незважаючи на позитивний висновок Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя, проект закону все ж таки було відкликано, а питання залишилося

неврегульованим [41].

Що стосується Російської Федерації, то її правотворчий досвід показує, що можна цілком виправдано використовувати повноваження нотаріуса для збереження доказів. Зокрема, слід зазначити переваги нотаріального забезпечення доказів, які роблять цю процедуру ефективною і значущою для подальшого захисту порушених прав у сфері інтелектуальної власності, а саме:

- оперативність у вчиненні нотаріальних дій щодо забезпечення доказів;
- за допомогою доказів, здобутих таким шляхом, можна переконати суд здійснити ті чи інші процесуальні дії, наприклад, допитати свідка;
- істотно знижується ризик в отриманні відмови щодо забезпечення доказів нотаріусом.

Як стверджують фахівці, останнім часом забезпечення доказів у Інтернеті стає все більш затребуваною послугою. Із стрімким зростанням кількості сайтів росте і необхідність забезпечення доказів у Інтернеті. Забезпечення доказів в Інтернеті може здійснюватися для підтвердження порушення фактів при наступних поширених порушеннях:

- при крадіжці доменів;
- при крадіжці авторського контенту (текстів, аудіо- та відеоматеріалів);
- при незаконному використанні товарних знаків;
- при розміщенні реклами, яка суперечить положенням закону про рекламу;
- при розміщенні наклепницької інформації, яка порочить ділову репутацію, честь і гідність громадянина або юридичної особи, тощо.

Сама процедура збору та обробки доказів виявилася нескладною — при огляді Інтернет сторінок нотаріус повинен переконатися в тому, що на зазначеному сайті розміщена інформація, що порушує права та інтереси заявника. Після необхідної перевірки і роздруківки матеріалів, які є

доказами, нотаріус посвідчує Інтернет сторінки і складає протокол огляду сайту, що містить:

- перелік дій, вчинених нотаріусом;
- опис оглянутих сторінок;
- склад доказів;
- місце і дату проведення нотаріального посвідчення сайту;
- дані про зацікавлених осіб;
- дані про нотаріуса.

До протоколу огляду сайту додаються всі необхідні матеріали, що є доказами факту правопорушення (роздруковані та завірені Інтернет сторінки, аудіо-, відео- і графічні об'єкти). Щоб створити забезпечення доказів у Інтернеті від фізичної особи, потрібно надати паспорт, а від юридичної особи — повний пакет правовстановлюючих документів [147].

Такий підхід з точки зору ресурсності та оперативності є цілком виправданим, оскільки особа, інтелектуальні права якої порушено або існує загроза їх порушення, може в будь-який час звернутися до нотаріуса й зафіксувати протиправну поведінку відносно неї. Негативна сторона такого підходу полягає у тому, що нотаріуси є державними, є приватними, а також є державні нотаріальні архіви, на які також покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [188], а тому можуть виникнути підстави для зацікавленості останніх у вирішенні конкретної справи. Тому, на наш погляд, доречніше обов'язок фіксації та збереження електронних доказів покласти на Департамент кіберполіції Національної поліції України.

В контексті викладеного та на виконання Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про забезпечення прав на інтелектуальну власність (за неможливості прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет») доречно прийняти

постанову Кабінету Міністрів «Про забезпечення і збереження доказів у справах про адміністративні правопорушення», в якій чітко визначити, що є доказами у справі про адміністративні правопорушення, сформулювати їх види (включаючи електронні докази), закріпити процесуальний порядок їх збору, визначити компетенцію осіб, уповноважених на забезпечення (збір) та зберігання доказів, обов'язково визначити місця їх зберігання та строки зберігання, а також передбачити шляхи реалізації таких доказів після розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення постанови у справі.

Наступною невирішеною проблемою, з якою стикається правовласник, є відсутність можливості негайно припинити протиправну поведінку, а саме неправомірне використання права інтелектуальної власності. Інколи кожен пропущений день стає підґрунтям формування та поширення ринку збуту правопорушника, закріпленням його ділової репутації, що, певна річ, суперечить інтересам правовласника. Зволікання можуть призвести й до закріплення контрафактним товаром або продукцією вигідного положення на ринках збуту, а це, в свою чергу, призведе до того, що правопорушнику не потрібно вже буде використовувати право інтелектуальної власності, потреба себе вичерпає за рахунок реклами і попиту, а тому судові рішення, яке буде прийняте в результаті, не матиме того ефекту.

Тому для того, аби не допустити виникнення такої ситуації, дуже важливо імплементувати норму Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про забезпечення прав на інтелектуальну власність щодо попередніх та попереджувальних заходів (*preliminary and precautionary measures*). Залежно від конкретного випадку і за наявності обґрунтованих фактів передбачені заходи, процедури і засоби правового захисту повинні включати заборонні заходи, спрямовані на запобігання подальшим порушенням прав інтелектуальної власності. Крім того, повинні бути передбачені виправні заходи, де відповідні витрати несе порушник, наприклад, вилучення з обігу та знищення контрафактних товарів і в певних

випадках матеріалів та інструментів, головним чином використаних при створенні або виробництві цих товарів. Ці виправні заходи повинні враховувати інтереси третіх осіб, включаючи, зокрема, споживачів і окремих осіб, що діють сумлінно.

Відповідно до цієї норми суд, за клопотанням зацікавленої особи, може:

1) накласти на ймовірного порушника судову заборону, яка розрахована на запобігання будь-якому неминучому порушенню прав на інтелектуальну власність, або заборонити на тимчасовій основі і за умови періодичних штрафних платежів в передбачених національним правом випадках продовження заявлених порушень даного права, або пролонгувати термін надання гарантій, спрямованих на забезпечення надання компенсації правовласнику; судову заборону також може бути накладено за тих же умов на посередників, чиїми послугами користуються треті особи в порушення права на інтелектуальну власність; приписи проти посередників, чиїми послугами користуються треті особи в порушення авторських або суміжних прав, підпадають під дію Директиви 2001/29/ЄС;

2) визначити порядок вилучення або передачі сумнівних товарів, які можуть порушувати право на інтелектуальну власність, щоб запобігти їх надходженню в канали торгівлі або руху по ним [63].

До того ж у разі порушення, вчиненого в промислових масштабах, держава має гарантувати, що якщо потерпіла сторона не доведе обставини, які можуть поставити під загрозу відшкодування збитків, судові органи можуть з метою попередження правопорушення вилучити рухоме або нерухоме майно ймовірного порушника, в тому числі заблокувати його рахунки в банку й інші активи. З цією метою компетентні органи можуть наказати повідомляти про наявність та виявлення банківських, фінансових або комерційних документів або забезпечити належний доступ до відповідної інформації. Враховуючи викладене, на вітчизняному рівні необхідно внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та доповнити

його статтями 265-3 «Тимчасове вилучення рухомого й нерухомого майна» та 265-4 «Тимчасове блокування рахунків банків». У свою чергу, для того, щоб уникнути зловживань, відповідно до Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про забезпечення прав на інтелектуальну власність, необхідно, зокрема, передбачити норму, в якій зазначити про те, що якщо згодом виявиться, що не було ніякого порушення або загрози порушення права на інтелектуальну власність, судові органи мають право вимагати від заявника на прохання відповідача виплати відповідному відповідачу компенсацію за будь-які збитки, завдані такими заходами.

Окрім цього, науковці сьогодні акцентують увагу на невідповідності санкцій статей Кодексу України про адміністративні правопорушення їх диспозиціям, тобто покарання не відповідає ступеню важкості самого протиправного діяння, яке посягає на право інтелектуальної власності. Тому Г.С. Римарчук за результатами дисертаційного дослідження пропонувала внести наступні доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення та, відповідно, посилити адміністративну відповідальність порушників, а саме: а) санкцію ст. 51-2 КУпАП щодо розміру штрафу при визначенні вартості одного примірника товару, а також визначення санкції норми залежно від суспільної шкоди вчиненого правопорушення доповнити словами: «...попередження, а у випадках повторного вчинення правопорушення — накладення штрафу»; б) санкцію ст. 51-2 КУпАП після слів «...накладення штрафу ... з конфіскацією» доповнити формулюванням «...та подальшим знищенням чи переробкою незаконно виготовленої продукції, обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення» [217, с. 7]. Ці зауваження дисертантки є цілком слушними, враховуючи характер протиправного діяння та його шкоду. Більше того, перегляду санкцій потребують й інші правопорушення, які посягають на право інтелектуальної власності, а саме: ст.ст. 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП, оскільки інколи сума збитків, нанесених правовласнику, повинна

включати всі відповідні аспекти, такі як втрата доходу, понесена правовласником, або неправомірна вигода, отримана порушником, і, відповідно, будь-яка моральна шкода, заподіяна правовласнику. В якості альтернативи, наприклад, у випадках, в яких було б важко визначити розмір реального збитку, сума збитків може бути отримана з таких елементів як авторський гонорар або винагорода, які мали б місце, якби порушник просив дозвіл на використання даного об'єкту права інтелектуальної власності. Мета полягає не в тому, щоб ввести обов'язок передбачити сумарні збитки, а в тому, щоб надати компенсацію на основі об'єктивних критеріїв, а також врахувати витрати, понесені правовласником, наприклад, витрати на виявлення і дослідження порушення, тощо.

Велику зацікавленість викликає п. 29 Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про забезпечення прав на інтелектуальну власність, в якому зазначено, що промисловість (самі правовласники) повинна брати активну участь у боротьбі з порушеннями авторського права і контрафакцією. Розробка кодексів поведінки правовласників є додатковим засобом зміцнення адміністративної нормативно-правової бази, оскільки дає можливість регламентувати дії та закріплює повноваження правовласників щодо захисту прав на інтелектуальну власність.

Окремої уваги потребує удосконалення адміністративного законодавства щодо колективного управління правами інтелектуальної власності, оскільки в державі має бути лише один такий орган. Тому варто відновити законотворчу роботу у цьому напрямку (оскільки у 2015 році був розроблений проект Закону України «Про колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав», але він був повернутий на доопрацювання, а у 2016 р. взагалі був відкликаний), враховуючи усі зміни, які відбулися у чинному законодавстві за цей проміжок часу.

Підводячи підсумки дослідження, зазначимо, що право інтелектуальної

власності потребує державного захисту. Важливим підґрунтям за цих обставин виступає міжнародний досвід реалізації та захисту прав на інтелектуальну власність. Обумовлено такий підхід масштабами правопорушень у цій сфері. Суспільні відносини дуже стрімко розвиваються та інтегрують, за рахунок цього прискорюється обмін інформацією, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Тому для упередження негативних наслідків держави повинні об'єднуватися для спільного вирішення питань, які виникають, зокрема, і у сфері інтелектуальної власності.

Висновки до розділу 3

Акцентується увага на тому, що Уряд та Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, зобов'язані виконувати умови міжнародних договорів. Тому варто передбачити в нормах чинного законодавства, а в окремих випадках — посилити юридичну відповідальність державних органів за невиконання взятих зобов'язань за міжнародними договорами та за нецільове використання коштів, отриманих від міжнародних організацій.

Доведено, що навіть за наявності сучасного законодавства рівень законності характеризується низькою ефективністю правозастосовчої діяльності в державі, а у випадку зі сферою інтелектуальної власності — низькою ефективністю захисту прав на об'єкти, що охороняються інтелектуальною власністю, та відсутністю механізмів протидії протиправним діям, що посягають на право інтелектуальної власності.

Визначено фактори, які унеможливають якісне міжнародне співробітництво, а саме: 1) недосконалість чинного законодавства та невідповідність міжнародним стандартам; 2) відсутність матеріальних ресурсів на реалізацію чинних нормативно-правових актів у сфері протидії

правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності; 3) відсутність механізмів реалізації найважливіших положень норм чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності; 4) постійні структурні зміни в самих органах державної влади та невизначеність їх повноважень у сфері інтелектуальної власності; 5) нецільове використання коштів; 6) відсутність фінансування на нові технології захисту прав інтелектуальної власності; 7) відсутність належної уваги з боку держави інноваційним винаходам, що призводить до втрати інтелектуального потенціалу держави, та ряд інших факторів.

Наголошується на тому, що на рівні держави має бути вироблений єдиний алгоритм дій щодо вирішення існуючих проблем у сфері інтелектуальної власності, ґрунтуючись при цьому на тих зобов'язаннях, які були взяті Україною під час укладення міжнародних договорів, міжнародному досвіді роботи уповноважених органів по захисту прав інтелектуальної власності та протидії правопорушенням у цій сфері та залученні до спільних дій, зокрема, спеціальних операцій, з метою вироблення єдиного підходу до правозастосовчої діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Запропоновано процес оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні розглядати в контексті Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні та Плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 632-р., де оптимізацію системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні визначено як процес приведення її до стану оптимального функціонування з раціональною структурою, чітко визначеними повноваженнями та закріпленим у законодавстві процесуальним порядком діяльності уповноважених суб'єктів, а також визначено шляхи її здійснення.

Сформовано основні принципи оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Ними є:

- а) принцип науково-практичної обґрунтованості;
- б) принцип конституційної моделі організації виконавчої влади;
- в) принцип забезпечення всебічного та постійного громадського контролю за процесом оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні;
- г) принцип пріоритету міжнародних стандартів та договорів;
- д) принцип дотримання балансу при визначенні та формуванні повноважень державних органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності;
- е) принцип взаємоузгоджених і взаємообумовлених основ діяльності — правової, організаційної, матеріально-технічної та фінансової;
- є) принцип звітності;
- ж) принцип створення єдиного інформаційного простору;
- з) принцип взаємодії.

Обґрунтовується необхідність прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення і збереження доказів у справах про адміністративні правопорушення», в якій слід чітко визначити, що є доказами у справі про адміністративні правопорушення, сформулювати їх види (включаючи електронні докази), закріпити процесуальний порядок їх збору, визначити компетенцію осіб, уповноважених на забезпечення (збір) та зберігання доказів, обов'язково визначити місця їх зберігання та строки зберігання, а також передбачити шляхи реалізації таких доказів після розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення постанови у справі.

Запропоновано внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та доповнити його статтями 265-3 «Тимчасове вилучення рухомого й нерухомого майна» та 265-4 «Тимчасове блокування рахунків банків».

Доведено необхідність розробки Кодексу поведінки правовласників, що може стати додатковим засобом зміцнення адміністративної нормативно-правової бази, оскільки надасть можливість регламентувати дії та закріпити

повноваження правовласників щодо захисту прав на інтелектуальну власність, а також удосконалення адміністративного законодавства щодо колективного управління правами інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – визначення сутності та особливостей адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій. Основні з них такі.

1. Аргументовано, що інтелектуальна власність, як об'єкт адміністративно-правової протидії, являє собою сукупність соціальних відносин у сфері створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, на які спрямовано правопорушення. Узагальнено особливості інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії: а) інтелектуальна власність у цілому є комплексним явищем, що має дворівневу структуру, в яку входять право інтелектуальної власності та об'єкти інтелектуальної власності; б) як об'єкт адміністративно-правової протидії, інтелектуальна власність посідає особливе місце, на відміну від інших об'єктів, інтелектуальна власність є легальним явищем суспільства і сама по собі не становить загрози правопорядку і законності в державі; в) адміністративно-правова протидія направлена не на інтелектуальну власність безпосередньо, а на негативні відносини (правопорушення), що виникають з приводу цього об'єкта; г) забезпечення адміністративно-правової протидії інтелектуальній власності існує на двох рівнях: нормативному та організаційному.

2. Виокремлено та проаналізовано такі етапи становлення та розвитку правових засад протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: перший етап – 4 тис. до н.е – кінець XIV століття (характеризується зародженням інтелектуальної власності, виникають перші спроби захисту права інтелектуальної власності шляхом притягнення винних у порушенні осіб до відповідальності; другий етап – кінець XIV століття – початок XIX століття (характеризується активним розвитком законодавства

про інтелектуальну власність, з'являються перші закони про інтелектуальну власність); третій етап – період існування СРСР (названий етап запропоновано поділити на три підетапи: 1) 1924 – 1928 рр. – прийняття Закону «Про Основи авторського права»; 2) 1928 – 1963 рр. – прийняття нових «Основ авторського права» та цілої низки нормативно-правових актів у зазначеній сфері; 3) 1963 – 1990 рр. – прийняття всесоюзного Цивільного кодексу СРСР та приєднання СРСР до Паризької конвенції з охорони промислової власності; 4) четвертий етап – 1991 р. – до сьогодні (характеризується тим, що Українська держава обирає курс на євроінтеграцію, приймається ціла низка законів та інших нормативно-правових актів різної юридичної сили у сфері інтелектуальної власності, однак, незважаючи на це, питання протидії правопорушенням у досліджуваній сфері залишається невирішеним).

3. Під державно-правовим механізмом протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні запропоновано розуміти сукупність законодавчо встановлених правових засобів, які у своїй сукупності дозволяють державі та її органам забезпечити належний правовий захист прав та законних інтересів суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері. Розкрито роль та значення таких елементів державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: а) цивільно-правовий захист інтелектуальної власності; б) адміністративно-правовий захист інтелектуальної власності; в) кримінально-правовий захист інтелектуальної власності.

4. Доведено, що сьогодні адміністративно-правове регулювання посідає особливе місце серед правових засад протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, оскільки норми адміністративного права, насамперед, визначають: рівні та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; систему суб'єктів протидії таким правопорушенням, їх компетенцію, форми та методи взаємодії між ними; підстави притягнення до адміністративної

відповідальності за вчинення протиправних дій у сфері інтелектуальної власності.

5. Встановлено, що основною метою адміністративно-правової протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні є мінімізація випадків неправомірного використання об'єктів таких правовідносин, а також попередження вчинення відповідними суб'єктами правопорушень у майбутньому. Визначено та охарактеризовано загальні та спеціальні принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Акцентовано увагу на тому, що принципи адміністративно-правової протидії у сфері інтелектуальної власності прямо не закріплені в жодному нормативно-правовому акті.

6. Визначено три основні рівні протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: 1) міжнародний; 2) державний; 3) протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, що здійснюється конкретними суб'єктами у чітко визначеному напрямку. Охарактеризовано наступні напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: 1) протидія правопорушенням, пов'язаним з авторським правом та суміжними правами; 2) протидія правопорушенням у сфері права промислової власності; 3) протидія правопорушенням, пов'язаним із використанням комерційних (фірмових) найменувань та торговельних марок, тобто тих прав інтелектуальної власності, що індивідуалізують підприємство чи організацію.

7. Констатовано, що система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні має трирівневу структуру та складається з державних органів загальної юрисдикції, органів спеціальної юрисдикції та недержавних суб'єктів. До органів загальної юрисдикції належать Кабінет Міністрів України, міністерства, місцеві органи виконавчої влади, а також Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. До спеціальних державних органів віднесено: Національну поліцію України, Службу безпеки України, Державну фіскальну

службу України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Антимонопольний комітет України, прокуратуру та ін. До недержавних суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні віднесено громадські організації та їх об'єднання (громадські спілки).

8. Обґрунтовано, що форми та методи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні будуть дієвими за умови:

- а) формування якісної нормативно-правової бази, яка регламентує упорядкування суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності;
- б) наявності чітко визначеного механізму реалізації прийнятих норм;
- в) удосконалення міжнародного співробітництва за рахунок адаптації та імплементації міжнародних стандартів, обміну досвідом, укладення міждержавних договорів про співробітництво та допомогу, формування єдиного інформаційного простору;
- г) посилення заходів впливу, зокрема юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності;
- д) спрощення процедури патентування;
- е) здійснення постійного моніторингу за рівнем захисту прав інтелектуальної власності;
- є) проведення уповноваженими органами постійної консультативної, роз'яснювальної та методичної роботи серед громадськості.

9. На підставі узагальнення зарубіжного досвіду протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності обґрунтовано необхідність посилити міжнародне співробітництво у протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Для цього необхідно:

- а) привести чинне законодавство України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до міжнародних стандартів;
- б) покращити фінансування заходів, спрямованих на реалізацію чинних нормативно-правових актів у сфері протидії правопорушенням, що посягають на право інтелектуальної власності;
- в) вдосконалити механізм реалізації найважливіших положень норм чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності;
- г) запроваджувати нові технології захисту прав інтелектуальної власності;
- г) посилити увагу з боку

держави до інноваційних винаходів, що дозволить уникнути втрати інтелектуального потенціалу держави.

10. Сформовано основні принципи оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Ними є: а) принцип науково-практичної обґрунтованості; б) принцип конституційної моделі організації виконавчої влади; в) принцип забезпечення всебічного та постійного громадського контролю за процесом оптимізації системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; г) принцип пріоритету міжнародних стандартів та договорів; ґ) принцип дотримання балансу при визначенні та формуванні повноважень державних органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності; д) принцип взаємоузгоджених і взаємообумовлених основ діяльності – правової, організаційної, матеріально-технічної та фінансової; е) принцип звітності; є) принцип створення єдиного інформаційного простору; ж) принцип взаємодії.

11. З метою вдосконалення законодавства, яке закріплює юридичну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Україні: а) обґрунтовується необхідність прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення і збереження доказів у справах про адміністративні правопорушення», в якій слід чітко визначити, що є доказами у справі про адміністративні правопорушення, сформулювати їх види (включаючи електронні докази), закріпити процесуальний порядок їх збору, визначити компетенцію осіб, уповноважених на забезпечення (збір) та зберігання доказів, обов'язково визначити місця їх зберігання та строки зберігання, а також передбачити шляхи реалізації таких доказів після розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення постанови у справі; б) запропоновано внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та доповнити його статтями 265-3 «Тимчасове вилучення рухомого й нерухомого майна» та 265-4 «Тимчасове

блокування рахунків банків»; в) доведено необхідність розроблення Кодексу поведінки правовласників, що може стати додатковим засобом зміцнення адміністративної нормативно-правової бази, оскільки надасть можливість регламентувати дії та закріпити повноваження правовласників щодо захисту прав на інтелектуальну власність, а також удосконалення адміністративного законодавства щодо колективного управління правами інтелектуальної власності, оскільки в державі має бути лише один такий орган.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2012 Special 301 Report. Office of the United States Trade Representative // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://ustr.gov/sites/default/files/2012%20Special%20301%20Report_0.pdf
2. 2017 Special 301 Report. Office of the United States Trade Representative // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ustr.gov/sites/default/files/301/2017%20Special%20301%20Report%20FINAL.PDF>
3. Абова Т. Е. Охрана хозяйственных прав предприятий / Т. Е. Абова. — М., 1975. — 216 с.
4. Административное право : Общая и особенная части / под ред. А. П. Коренева. — М. : МВШМ МВД СССР, 1986. — 487 с.
5. Адміністративне право України : навч. посіб. / за заг.ред. Т. О. Коломоець, Г. Ю. Гулевської. — К. : Істина, 2007. — 216 с.
6. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. — Х. : Право, 2010. — 624 с.
7. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : [підруч.] / за заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. — Х. : Золота Миля, 2011. — 584 с.
8. Адміністративні правопорушення у 2016 році (витяг). Статистичний бюлетень Державної служби статистики України. — К. : 2017. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Алексеев С. С. Общая теория права : курс в двух томах / С. С. Алексеев. — Т. 2. — М. : Юрид.лит., 1982. — 360 с.
10. Алексеев С. С. Право: азбука-теория-философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. — М. : Статут, 1999. — 712 с.

11. Альберда Т. Г. Механізм як загальнонаукова і правова категорія («правовий механізм») / Т. Г. Альберда // Молодий вчений. — 2013. — № 2 (02). — С. 64–68.

12. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. — К. : Наук. думка, 2004. — 304 с.

13. Антонюк О. І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист : автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. І. Антонюк. — Х. : Б.в., 2004 . — 20 с.

14. Атаманова Ю. Є. Права промислової власності як форма участі в господарських товариствах : дис... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Атаманова Юлія Євгенівна ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2003. — 211 арк.

15. Афанасьев В. С. Обеспечение законности вопросы теории и практики (по материалам органов внутренних дел) : дис. ... доктора юрид. наук / Афанасьев Владимир Сергеевич. — М., 1993. — 334 с.

16. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. — К., 2008. — 687 с.

17. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. — Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. — 480 с.

18. Бараш Є. Ю. Управління Державною Кримінально-виконавчою службою України: адміністративно-правове дослідження : монографія / Є. Ю. Бараш. — Х. : НікаНова, 2012. — 458 с.

19. Барбашин С. Захист комерційного найменування. Невже працює? / С. Барбашин // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/sbarbashin/article/22184.aspx>

20. Басин Ю. Г. Основы гражданского законодательства о защите субъективных гражданских прав / Ю. Г. Басин // Проблемы применения Основ гражданского законодательства и Основ гражданского судопроизводства Союза ССР и союзных республик. — Саратов, 1971. — С. 33–36.

21. Бахрах, Д. Н. Административное право : учебник / Д. Н. Бахрах, Б. В. Россинский, Ю. Н. Стариков. — 3-е изд., пересмотр. и доп. — М. : Норма, 2007. — 816 с.

22. Беззуб І. Боротьба з інтернет-піратством в Україні: оцінки експертів / І. Беззуб // Громадська думка про право творення. Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. — № 3 (85). — 2015. — С. 5–13.

23. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_051/conv.

24. Белік В. О. Поняття та структура механізму адміністративно-правової протидії корупції прокуратурою України / В. О. Белік // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3-2. — С. 188–192.

25. Боброва Д. В. Цивільне право України : підруч. : у 2 кн. : Кн. 1 / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, В. М. Коссак, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць, О. А. Підпригора, В. С. Щербина, І. А. Безклубий; ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — 864 с.

26. Боголюбов С. А. Правотворческая и иные правовые формы деятельности Президиума Верховного Совета СССР и Президиумов Верховных Советов Союзных Республик / С. А. Боголюбов // Правоведение. — 1973. — № 4. — С. 17–25.

27. Большая советская энциклопедия. — М., 1974. — Т. 16. — 616 с.

28. Большой юридический словарь / Под ред. А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькина, В. Е. Крутских. — М. : ИНФРА-М, 1998. — 790 с.

29. Бородін І. Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Бородін Іван Лук'янович; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2004. — 407 с.

30. Борута М. В. Система суб'єктів адміністративно-правової охорони авторського права в Україні / М. В. Борута. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pravoznaves.com.ua/period/article/2447/%CC>.

31. Бочарова Н. В. Методологічні засади боротьби світової спільноти з інтелектуальним піратством і контрафакцією / Н. В. Бочарова // Актуальні проблеми держави і права. — 2014. — С. 424–428. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v72/60.pdf>.

32. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.

33. Бутенко А. Демократия и гласность: границы и критерии (Советская Латвия) // Социологические исследования. — 31 января 1988 — № 6, С. 26–38.

34. Вайз Ч. Закони Сполучених Штатів про гарантування доступу до урядової інформації / Ч. Вайз // Вісник Програми сприяння парламентам України. — 1997. — № 1. — С. 5–6.

35. Валькова Є. В. Форми адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності / Є. В. Валькова // Право і безпека. — 2012. — № 5 (47). — С. 61–64.

36. Васильев А. С. Административное право Украины. Общая часть : учеб. пособие / А. С. Васильев. — Х. : Одиссей, 2001. — 288 с.

37. Вахонєва Т. М. Поняття права інтелектуальної власності та його складові / Т. М. Вахонєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2015. — № 6. — С. 24–32.

38. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.

39. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.

40. Величко Д. М. Джерела міжнародно-правового регулювання праці : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Величко Дмитро Михайлович. — Х., 2008. — 199 с.

41. Висновок Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет (реєстр. № 3353 від 23 жовтня 2015 року) // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56869.

42. Виханский О. С. Стратегическое управление : учебник / О. С. Виханский. — М. : Гарадарики, 2000. — 234 с.

43. Вірченко В. Історія розвитку теоретичних уявлень про зміст та джерела права інтелектуальної власності / В. Вірченко // Вісник Київського нац. університету ім. Тараса Шевченка. Сер. : Економіка. — 2013. — Вип. 146. — С. 15–18.

44. Волошина В. К. Реалізація галузевих та специфічних принципів кримінального процесу у стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Волошина Владлена Костянтинівна; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2010. — 236 с.

45. Волощенко О. М. Новели права інтелектуальної власності України в розрізі процесів європейської інтеграції / О. М. Волощенко // Право та інновації. — 2015. — № 2. — С. 27–31.

46. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052.

47. Всесвітня організація інтелектуальної власності : Офіційний веб-портал Постійного представництва України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wipo>

48. Галянтич М. Адміністративно-правовий захист прав суб'єктів промислової власності / М. Галянтич // Інтелектуальна власність. — 2001. — № 1–2. — С. 14–17.

49. Гіда Є. О. Теорія держави та права : [підручник) [за вимогами кредитно-модульної системи навчання] / Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.: за заг. ред. Є. О. Гіди. — К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. — 576 с.

50. Гой І. В. Підприємництво [текст] : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська. — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 368 с.

51. Головкова О. М. Адміністративна відповідальність за порушення права на об'єкт права інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Головкова Ольга Миколаївна. — Д., 2009. — 205 с.

52. Головкова О. М. Генезис правової охорони інтелектуальної власності / О. М. Головкова // Форум права. — 2008. — № 1. — С. 92–98.

53. Головкова О. М. Роль адміністративного примусу в боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності / О. М. Головкова // Держава і право. — 2007. — Випуск 37. — С. 294–298.

54. Гордієнко С. Пізнання сфери захисту інтелектуальної власності в Україні: методологічні проблеми / С. Гордієнко. — К., 2008. — 140 с.

55. Горшенев В. М. Контроль как правовая форма деятельности / В. М. Горшенев, И. Б. Шахов. — М., 1987. — 176 с.

56. Горшенев В. М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе / В. М. Горшенев. — М., 1972. — 258 с.

57. Господарський кодекс України : Закон України : від 16.01.2003 № 436- IV // Відомості Верховної Ради України. — № 18, № 19–20, № 21–22. — Ст. 144. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

58. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація / Р. Ф. Гринюк. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. — 127 с.

59. Гуславський В. С. Управління співробітництвом ОВС України з правоохоронними органами країн СНД: організаційно-правові засади : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Гуславський Володимир Станіславович; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2006. — 444 с.

60. Делія Ю. В. Адміністративно-правові аспекти нормотворчості публічної адміністрації в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Делія Юрій Володимирович ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. — К., 2014. — 223 с.

61. Державне управління : Словн.-довід. / Уклад.: В. Д. Бакуменко (кер. творчого кол.), Д. О. Безносенко, І. М. Варзар, В. М. Князев, С. О. Кравченко, Л. Г. Штика; за заг.ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменко. — К. : Вид-во УАДУ. — 228 с.

62. Дзера О. В. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. — 3-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2010. — 976 с.

63. Директива № 2004/48/ЕС Европейського парламенту і Ради ЄС об забезпеченні прав на інтелектуальну власність : міжнародний документ от 29 апр. 2004 № 2004/48/ЕС // [Електронний документ]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b39.

64. Договір «Про патентну кооперацію», 1970 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/895_001.

65. Доручення Кабінету Міністрів України «Про створення координаційних рад по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності» від 19 листопада 2012 року № 38220/7/1/-12.

66. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник / В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 512 с.

67. Дрозд Ю. В. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими видами адміністративного примусу : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дрозд Юрій Васильович ; КНУВС. — К., 2010. — 220 с.

68. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Троцинського, Ю. П. Сурміна. — К. : НАДУ, 2010. — 820 с.

69. Ершов А. Д. Основы управления и организации в таможенном деле : учебное пособие / А. Д. Ершов. — Спб : СПБИНВЭСЭП, 1999. — 362 с.

70. Жаров В. О. Проблеми охорони інтелектуальної власності в Україні / В. О. Жаров // Українське комерційне право. — №1. — К., — 2001. — С.25–34.

71. Журавльов Д. В. Система трудового законодавства України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Журавльов Дмитро Володимирович ; Запорізький юридичний ін-т. — Х., 2005. — 168 арк.

72. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Заворотченко Тетяна Миколаївна ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2002. — 222 арк.

73. Загальна теорія держави і права : підруч. / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2002. — 432 с.

74. Загальна теорія держави і права / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2002. — 338 с.

75. Загальне адміністративне право : підручник / [І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та інші]; за заг. ред. І. С. Гриценка. — К. : Юрінком Інтер, 2015. — 568 с.

76. Захист прав на винаходи (корисні моделі): проблемні аспекти // Електронне видання «Юридичний Холдинг». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://yurholding.com/news/95-zahist-prav-na-vinahodi-korishn-model-problemn-aspekti.html>.

77. Інтелектуальна власність : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В. М. Боковня, В. І. Василенко, Б. М. Гук, В. А. Іващенко, Ю. С. Кононенко, С. В. Корновенко, О. А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С. М. Тараненко, С. В. Тростіна. — Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2014. — 452 с.

78. Інтелектуальна власність в Україні: погляд з ХХІ ст. : збірник наукових праць за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26–27 вересня 2013 р. / За заг. ред. А. І. Кузьмінського, О. П. Орлюк. — Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2013. — 182 с.

79. Кабанець В. О. Теоретичні аспекти удосконалення розгляду трудових спорів (конфліктів) в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.05 / В. О. Кабанець; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2009. — 189 с.

80. Келина С. Г. Принципы советского уголовного права / С. Г. Келина, В. Н. Кудрявцев. — М. : Наука, 1988. — 173 с.

81. Керимов Д. А. Философские проблемы права / Д. А. Керимов. — М. : Мысль, 1972. — 471 с.

82. Киляеханов И. Ш. Институт обжалования в административной деятельности ОВД : автореф. дис... канд. юрид. наук / И. Ш. Киляеханов. — М., 1984. — 22 с.

83. Кириленко Ф. О. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Кириленко Федір Олександрович ; ДЮІ ЛДУВС. — Д., 2011. — 211 с.

84. Кірін, Р. С. Інтелектуальна власність : підручник / Р. С. Кірін, В. Л. Хоменко, І. М. Коросташова. — Д. : Національний гірничий університет, 2012. — 320 с.

85. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. — 1984. — № 51. — Ст. 1122. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

86. Кожура Л. О. Адміністративно-правовий захист та охорона: поняття та співвідношення / Л. О. Кожура // Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». — 2015. — Випуск 35. — Том. 1. — С. 36–43.

87. Колесніченко В. В. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності: теорія і практика : моногр. / В. В. Колесніченко. — К. : Логос, 2014. — 399 с.

88. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.

89. Колодій А. М. Принципи права України : монографія / А. М. Колодій. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 208 с.

90. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.

91. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності : міжнародний документ від 14.07.1967 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_169/conv.

92. Конституційне право України : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора Ю. М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В. С. Журавського. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. — 544 с.

93. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

94. Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 01.06.2016 № 402-р // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-p>.

95. Корчевний Г. В. Адміністративна відповідальність за порушення авторських та суміжних прав : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Г. В. Корчевний ; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2002. — 178 с.

96. Котюк В. О. Теорія права : курс лекцій / В. О. Котюк. — К. : Вентурі, 1996. — 208 с.

97. Кочина О. С. Історія становлення та розвитку захисту авторського права та суміжних прав / О. С. Кочина // Молодий вчений. — 2014. — № 7. С. 150–153.

98. Кравченко І. С. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Кравченко Ірина Сергіївна. — Дніпропетровськ, 2010. — 224 с.

99. Кравченко Ю. Ф. Актуальні проблеми реформування ОВС України (організаційно-правові питання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ю. Ф. Кравченко; Університет внутрішніх справ. — Х., 1998. — 19 с.

100. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25–26. — Ст. 131. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

101. Кубах А. І. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / А. І. Кубах. — Х. : ХНАМГ, 2008. — 149 с.

102. Легенченко М. О. Поняття охорони і захисту права та їх співвідношення / М. О. Легенченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2014. — Випуск 6-1, Том 1. — С. 169–172.

103. Ляшенко О. А. Адміністративно-правове регулювання діяльності ОВС у сфері захисту права інтелектуальної власності : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ляшенко Олена Анатоліївна ; Міжнародний приватний університет бізнесу та права. — Херсон, 2011. — 200 с.

104. Мазур О. С. Цивільне право України : навч. посіб. / О. С. Мазур. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 384 с.

105. Макаренко А. В. Державний комітет у системі органів виконавчої влади : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А. В. Макаренко; НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2002. — 16 с.

106. Макаренко А. В. Державний комітет у системі органів виконавчої влади : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Макаренко Альона Віталіївна; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2002. — 182 с.

107. Малєин М. С. Гражданский закон и права личности в СРСР / М.С. Малєин. — М., 1981. — 192 с.

108. Малков Д. Форми та методи міжнародного контролю: питання теорії / Д. Малков // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 4 (160). — С. 129–132.

109. Мамутов В. К. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.; за заг. ред. В. К. Мамутова. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 688 с.

110. Мамчур Д. В. Адміністративно-правові засади забезпечення транспортної дисципліни в державі : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Мамчур Дмитро Віталійович ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. — К., 2010. — 220 с.

111. Манов Г. Н. Теория права и государства : учебник / Г. Н. Манов. — М. : БЕК, 1995. — 323 с.

112. Манцова І. В. Адміністративна відповідальність у сфері інтелектуальної власності / І. В. Манцова // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. — 2012. — № 2 (3). — С. 25–29.

113. Марушева О. Г. Особливості визначення поняття торговельної марки / О. Г. Марушева // Право і Безпека. — 2012. — № 5. — С. 214–217.

114. Мельник В. Історико-правові аспекти виникнення та розвитку законодавства стосовно авторського права в Україні / В. Мельник // Інтелектуальна власність. — 2004. — № 1. — С. 8–11.

115. Митний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 16. — Ст. 203. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1970-12/page>

116. Митний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 38–39. — Ст. 288. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/92-15>

117. Митний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 44–45, № 46–47, № 48. — Ст. 552. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

118. Михальский О. А. Система субъектов противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О. А. Михальский // Международный научно-практический журнал «Право и Закон». — 2017. — № 1. — С. 127–131.

119. Михальский О. А. Цель и принципы административно-правового противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О.А. Михальский // Научно-методический журнал «Право и Политика». — 2016. — № 4. — С. 102–106.

120. Михальський О. О. Адміністративно-правовий захист, як елемент державного механізму протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності / О.О. Михальський // Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8–9 липня 2016 р.). — К.: Центр правових наукових досліджень, 2016. — С. 94–95.

121. Михальський О. О. Верховенство права та законність як основоположні принципи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О.О. Михальський // Вплив юридичної науки на розвиток національного та міжнародного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20–21 лютого 2015 р.). — Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2015. — С.35–37.

122. Михальський О. О. Визначення вартості аудіовізуальної

продукції та програмного забезпечення / О. О. Михальський, Т. А. Заніна // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : Збірник наукових праць – Х.: Право, 2012. Вип. 12. – С. 445–451.

123. Михальський О. О. Визначення вартості програмного забезпечення / А. І. Лозовий, О. О. Михальський, Т. А. Заніна // Судова експертиза. – 2014.– № 2. – С. 17–22.

124. Михальський О. О. Визначення вартості ремонтно-відновлювальних робіт пластмасових складових транспортних засобів / О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : Збірник наукових праць – Х.: Право, 2008. – Вип.8. – С. 557–560.

125. Михальський О. О. Інтелектуальна власність як специфічний об'єкт адміністративно-правової протидії / О.О. Михальський // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу: тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. крнф. (м. Харків, 30 червня 2017 р.) / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. – Харків : ХНУВС, 2017. – С. 232–235.

126. Михальський О. О. Історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О. О. Михальський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2015. – № 2. – С. 67–71.

127. Михальський О. О. Міжнародний рівень адміністративно-правової протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 23–24 вересня 2016 р.). – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організації «Істина», 2016. – С. 94–96.

128. Михальський О. О. Особливості проведення досліджень щодо визначення вартості контрафактної аудіовізуальної продукції / О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: Збірник наукових праць. – Х.: Право, 2007. – Вип.7. –

С. 422–425.

129. Михальський О. О. Поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії / О.О. Михальський // Наше право. – 2016. – № 5. – С. 110–115.

130. Михальський О. О. Правові засади протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання / О.О. Михальський // Європейські перспективи. – 2017. – № 3. – С. 93–98.

131. Михальський О. О. Проблемні питання визначення вартості окремих видів будівельних матеріалів, які перебували на зберіганні або були в експлуатації / О. О. Михальський О. С. Оболенцева-Красивська // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : Збірник наукових праць – Х.: Право, 2013.– Вип. 13.– С. 476–481.

132. Михальський О. О. Проблемні питання методичного забезпечення судово-товарознавчих експертиз / О. С. Донцова, А.С. Посохов, О.О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : Збірник наукових праць – Х.: Право, 2011. – Вип. 11. – С. 645–653.

133. Михальський О. О. Протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: історико-правовий аспект / О. О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – №1. – С. 207–211.

134. Михальський О. О. Сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О. О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 2. – С. 156–160.

135. Михальський О. О. Характеристика спеціальних принципів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 20–21 січня 2017 р.). – Одеса ГО «Причорноморська

фундація права», 2017. – С.78–80.

136. Могилевський Л. В. До питання структури системи трудового права / Л. В. Могилевський // Прикарпатський юридичний вісник. — 2015. — Вип. 1. — С. 34–38.

137. Мотьвилавка Е. Я. Теория регулятивного й охоронительного права / Е. Я. Мотьвилавка. — Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1990. — 136 с.

138. Мушкет И. И. Полицейское право России: проблемы теории / И. И. Мушкет, Е. Б. Хохлов. — СПб, 1998. — 165 с.

139. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : [в 4 т.] / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань. — Т. 2. — К. : А.С.К.; Севастополь : Ін-т юрид. дослідж., 2004. — 864 с.

140. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. — К. : Юрінком Інтер, 2016. — 1064 с.

141. Научная организация управления органами внутренних дел / Под ред. Г. Г. Зуйкова. — Академия МВД СССР, 1984. — 317 с.

142. Нижник Н. Р. Державне управління в Україні: мета реформування / Н. Р. Нижник // Український правовий часопис. — 1999. — Вип. 5. — С. 20–27.

143. Новейший философский словарь / Сост. А. А. Грицанов. — Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. — 896 с.

144. Новий тлумачний словник української мови : в 4 т. / Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. — К. : Аконіт, 1998. — Т. 1 : А–Е. — 910 с. ; — Т. II : Ж–ОБД. — 910 с. ; — Т. III : ОБЕ–РОБ. — 927 с. ; — Т. IV : РОБ–Я. — 941 с.

145. Новікова І. Інститут інтелектуальної власності та його роль у розвитку ВНЗ / І. Новікова // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. — К. : «Прінт Сервіс», 2011. — С. 73–76.

146. Нотаріуси отримають право забезпечувати докази в Інтернеті // Закон і бізнес. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://zib.com.ua/ua/119419->

[notariusi_otrimayut_pravo_zabezpechuvati_dokazi_v_interneti_.html.](#)

147. Обеспечение доказательств : Официальный вэб-сайт Федеральной нотариальной палаты // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://notariat.ru/sovet/>.

148. Общая теория права и государства / Под ред. В. В. Лазарева. — М. : Юрид. лит., 2001. — 520 с.

149. Олейнікова Л. Г. Особливості інтелектуальної власності як товару в сучасних умовах розвитку економіки України / Л. Г. Олейнікова. // Ефективна економіка. — 2013. — № 6. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_12

150. Орлюк О. П. Реформування національної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні / О. П. Орлюк // Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри : збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 23 вересня 2016 р.) / НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. — К. : Інтерсервіс, 2016. — С. 139–142.

151. Осауленко О. І. Конституційні основи формування змісту та системи правового регулювання статусу засуджених до позбавлення волі та їх втілення в законодавстві України (загальнотеоретичні питання) : дис. ... к. ю. н : спец. 12.00.02 / Осауленко Олександр Іванович. — К., 1997. — 204 с.

152. Офіційний веб-портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=50115aee-4114-4956-985f-3ec5c0fed1fc&title=DerzhavniStandartiUkraini-dstu>.

153. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_123/conv.

154. Петришин О. В. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. — Х. : Право, 2014. — 368 с.
155. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції / В. Л. Петрушенко. — Львів : «Магнолія 2006», 2011. — 352 с.
156. Пиголкин А. С. Теоретические проблемы в правотворческой деятельности в СССР / А. С. Пиголкин // Советское государство и право. — 1963. — № 6. — С. 26.
157. Пиленко А. А. Право изобретателя / А. А. Пиленко. — М., 2005. — 779 с.
158. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серп. 2014 р. № 459 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF>
159. Підпригора О. А. Право інтелектуальної власності України : навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів / О. А. Підпригора, О. О. Підпригора. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 648 с.
160. Підпригора О. А. Цивільне право / О. А. Підпригора, Д. В. Боброва. — Київ, 1996. — Ч. II. — С. 382.
161. Підюкова Т. П. Цивільно-правові наслідки звільнення від кримінальної відповідальності за nereабілітуючими обставинами : дис... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Підюкова Тетяна Петрівна ; Національна академія внутрішніх справ України. Кафедра цивільно-правових дисциплін. — К., 2004. — 193 арк.
162. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : [монографія] / С. П. Погребняк. — Х. : Право, 2008. — 240 с.
163. Полюхович В. В. Адміністративно-правовий захист особи у відносинах з органами державної влади / В. В. Полюхович // Право України. — 2003. — № 5. — С. 41–46.

164. Полянский Н. Н. Методика ведения семинара по уголовному процессу / Н. Н. Полянский // Социалистическая законность. — 1952. — № 2. — С. 23–35.

165. Попов С. В. Правовий механізм реалізації конституційного права на працю в сучасних умовах : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 / Попов Сергій Вікторович ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2010. — 416 арк.

166. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності» № 585 від 23.08.2016 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF>

167. Потоцький М. Ю. Міжнародно-правове регулювання використання інтелектуальної власності у господарській діяльності / М. Ю. Потоцький // Наукові праці МАУП. — 2012. — Вип. 4. — С. 76–82.

168. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» від 22 жовт. 2015 р. реєстр. № 3353 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56869.

169. Пояснювальна записка до проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концептуальних засад реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.me.gov.ua/Documents/Download?id=a4823258-101a-4e2b-8139.

170. Право інтелектуальної власності : підручник / За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. — К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2002. — 624 с.

171. Про авторське право і суміжні права Закон України // Відомості Верховної Ради. — 1994. — № 13. — Ст. 64. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

172. Про Антимонопольний комітет України Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 50. — Ст. 472. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

173. Про видавничу справу : Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/318/97-вр/conv>.

174. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет : проект Закону України від 22 жовт. 2015 р. реєстр. № 3353 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56869.

175. Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15/conv>.

176. Про Державну фіскальну службу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.

177. Про затвердження Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2002 № 247-р // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/247-2002-р/conv>.

178. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав : Постанова від 18.01.2003 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-п>.

179. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : розпорядження Кабінету міністрів України від 23 серп. 2016 р. № 632-р // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249287204>.

180. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 трав. 2016 р. № 418-р // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/418-2016-%D1%80>.

181. Про затвердження Положення про Державне агентство України з питань кіно : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2014 № 277 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/277-2014-%D0%BF>.

182. Про затвердження Положення про Міністерство культури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 року № 495 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF>.

183. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>.

184. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996, № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради. — 1996. — № 36. — Ст. 164.

185. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні : Указ Президента України від 27.04.2001 № 285/2001 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/285/2001>.

186. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 29. — Ст. 337. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

187. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16. 09.1996р. № 1496 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр>.

188. Про нотаріат : закон України // Відомості Верховної ради України. — 1993. — № 39. — Ст. 383.

189. Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 03.09.2012 № 769 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1588-12>.

190. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7. — Ст. 32. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

191. Про охорону прав на зазначення походження товарів : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 32. — Ст. 267. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.

192. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.

193. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7. — Ст. 34. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.

194. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 21. — Ст. 218. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>.

195. Про охорону прав на топографії інтегральний мікросхем : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 8. — Ст. 28. —

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80>.

196. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 8. — Ст. 28.

197. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 18. — Ст. 208.

198. Про прокуратуру : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 2-3. — Ст.12. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

199. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів і фонограм : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 84. — Ст. 183. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1587-14>.

200. Про Службу безпеки України : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 27. — Ст. 382. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

201. Про створення Координаційної ради по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності : Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби, Державної податкової адміністрації України, Міністерства культури і туризму України від 24.11.2009, № 1055/491/753/1120/656/52.

202. Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» : Указ Президента України від 12 січ. 2015 року № 5/2015 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

203. Про судоустрій і статус суддів : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 31. — Ст. 545.

204. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження

Кабінету Міністрів України від 1 черв. 2016 р. № 402-р // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80>.

205. Про схвалення розроблених Міністерством економічного розвитку і торгівлі планів імплементації деяких актів законодавства ЄС : розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 берез. 2015 р. № 164-р // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2015-%D1%80>.

206. Проблемы общей теории права и государства / Под общ. ред. В. С. Несерянца. — М. : НОРМА — ИНФРА—М., 1999. — 832 с.

207. Проблемы теории государства и права : учебник / Под. ред. С. С. Алексеева. — М. : Юр. лит., 1987. — 147 с.

208. Проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: sips.gov.ua/ua/project-ip-strategy28082014.

209. Прокопенко О. Ю. Щодо визначення поняття «суб'єкт забезпечення правопорядку в регіоні» / О. Ю. Прокопенко // Право і безпека. — 2016. — № 1 (60). — С. 58–63.

210. Пунда О. О. Поняття та проблеми здійснення особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини : моногр. / О. О. Пунда. — Хмельницький ; К. : Вид-во Сергія Пантюка, 2005. — 436 с.

211. Рабінович А. В. Право людини на гідний рівень споживання та юридичний механізм його забезпечення в Україні (загальнотеоретичне дослідження) : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Рабінович Алла Вікторівна ; Одеська національна юридична академія. — О., 2007. — 189 арк.

212. Рабінович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень) / П. М. Рабінович. — Х. : Право, 1997. — 64 с.

213. Радченко О. В. Категорія «механізм» у системі державного управління / О. В. Радченко // Державне управління та місцеве

самоврядування : збірник наукових праць : у 2 ч. (за заг. ред. Г. І. Мостового, Г. С. Одінцової). — Х., 2001. — Вип. 2 — С. 10.

214. Рева Д. М. Правове регулювання податкового контролю в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Рева Дар'я Миколаївна ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2005. — 230 арк.

215. Резвых В. Д. Административно-правовая охрана социалистической собственности / В. Д. Резвых. — М., 1975. — С. 15–19.

216. Римарчук Г. С. Адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності / Г. С. Римарчук // Вісник. Серія: Право та державне управління. — 2012. — № 2. — С. 130–134.

217. Римарчук Г. С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності в Україні : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Г. С. Римарчук ; Національний університет «Львівська політехніка». — Львів, 2013. — 20 с.

218. Римарчук Г. С. Державне регулювання у сфері забезпечення прав громадян на об'єкти інтелектуальної власності / Г. С. Римарчук // Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 25 квітня 2012 р.). — Л., 2012. — С. 477–481.

219. Річний звіт Державної служби інтелектуальної власності України за 2016 р. : Офіційне видання Державної служби інтелектуальної власності. — К., 2016. — 74 с.

220. Рішення «Про перелік заходів у сфері протидії правопорушенням в галузі інтелектуальної власності з супроводу етапів реалізації Стратегії економічного розвитку Співдружності Незалежних Держав на період до 2020 року» від 19.05.2011 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_o20.

221. Рогова О. Г. Право на життя в системі прав людини : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.01 / Рогова Олена Геннадіївна; Нац. юрид. акад. України. — Х., 2006. — 230 с.
222. Роль интеллектуальной собственности в развитии Евразийской интеграции / Под ред. С. Б. Алиева. — М., 2016. — 99 с.
223. Ромат Т. Є. Захист торговельних марок як об'єктів інтелектуальної власності / Т. Є. Ромат // Теорія та практика державного управління. — 2011. — Вип. 3. — С. 286–294.
224. Ромовська З. В. Защита в советском семейном праве / З. В. Ромовська. — Львів, 1985. — 89 с.
225. Савостин А. А. Классификация методов административно-правового регулирования / А. А. Савостин // Современное право. — 2006. — № 1. — С. 40–42.
226. Самощенко И. С. О правовых формах осуществления функций советского государства / И. С. Самощенко // Советское государство и право. — 1956. — № 3. — С. 85–87.
227. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності : підручник : вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. — К. : НУБіП України, 2016. — 355 с.
228. Семененко В. М. Економічна теорія. Політекономія : навчальний посіб. / В. М. Семененко, Д. І. Коваленко, В. В. Бугас, О. В. Семененко; за заг. ред. В. М. Семененка та Д. І. Коваленка. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 360 с.
229. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации / А. П. Сергеев. — Изд. 2-е, перераб. и доп. — М. : ПБОЮЛ Гриженко Е. М., 2001. — 752 с.
230. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации / А. П. Сергеев. — М. : Теис, 1996. — 704 с.
231. Сиротяк М. Р. Захист прав потерпілого в провадженні в справах про адміністративні правопорушення : автореф. дис. ... к.ю.н. : 12.00.07 /

М. Р. Сиротяк ; Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого. — Харків, 2007. — 20 с.

232. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підручник] / О. Ф. Скакун ; [пер. з рос.]. — Х. : Консум, 2006. — 656 с.

233. Скордамалья В. Право інтелектуальної власності ЄС : навчальний посібник / В. Скордамалья. — К. : ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. — 156 с.

234. Словарь иностранных слов. — 16-е изд., испр. — М. : Рус. яз., 1998. — 624 с.

235. Словарь русского языка / Под ред. С. И. Ожегова. — М. : Рус. язык, 1969. — 1095 с.

236. Собакаръ А. О. Організаційно-правові основи утворення і функціонування спеціальних економічних зон в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Собакаръ Андрій Олексійович ; Донецький ін-т внутрішніх справ. — Донецьк, 2002. — 219 арк.

237. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. — 2- изд., доп. — М. : Сов. энцикл., 1983. — 1600 с.

238. Сорока К. О. Основы теории систем и системного анализа / К. О. Сорока. — Х., 2005. — 288 с.

239. Социологический энциклопедический словарь // На русском, английском, немецком, французском и чешском языках. Редактор-координатор — академик РАН Г. В. Осипов. — М. : НОРМА (Издательская группа НОРМА—ИНФРА • М), 2000. — 488 с.

240. Стоякин Г. Я. Понятие защиты гражданских прав / Г. Я. Стоякин // Проблемы гражданско-правовой ответственности и защиты гражданских прав : сб. статей / Под ред. В. М. Десяткова. — Свердловск, 1973. — С. 34.

241. Стоякин Г. Я. Правовосстановительные санкции как меры защиты субъективных гражданских прав / Г. Я. Стоякин // Гражданское право и способы его защиты : сб. статей / Под ред. В. М. Десяткова. — Свердловск, 1974. — С. 97–104.

242. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. сл. і словосполучень / уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. — К. : Довіра, 2006. — 789 с.

243. Сырых В. М. Теория государства и права / В. М. Сырых. — М. : Юстицинформ, 2001. — 529 с.

244. Тандир О. В. Адміністративно-правовий захист суб'єктів інтелектуальної власності : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тандир Олександр Віталійович; Національний університет біоресурсів і природокористування України. — К., 2013. — 224 с.

245. Теория государства и права : учебник для вузов / Под ред. М. М. Рассолова, В. О. Лучина, Б. С. Эбзеева. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 640 с.

246. Теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. ; за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 368 с.

247. Теремецький В. І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування / В. І. Теремецький // Держава та регіони. Серія «Право». — 2012. — № 1 (35). — С. 50–54.

248. Тихомиров А. Д. Юридическая компаративистика: философские, теоретические и методологические проблемы : монография / А. Д. Тихомиров. — К. : Знання, 2005. — 334 с.

249. Толковый словарь русского языка : в 4 т. : собр. соч. / [под ред. Д. Н. Ушакова]. — М. : Адепт, 2004. — Т. 2. — 245 с.

250. Тонков Е. Е. Юридические (правовые) формы осуществления государственных функций: эволюция в условиях кризиса общественных отношений / Е. Е. Тонков // Научные ведомости. — 2010. — № 14 (85). — Вып. 13. — С. 151–156.

251. Тропіна О. М. Організаційно-правові засади здійснення митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 /

Тропіна Олена Миколаївна ; Одеська національна юридична академія України. — О., 2003. — 195 арк.

252. Трофімчук А. А. Адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності: законодавчі аспекти / А. А. Трофімчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична : збірник наукових праць / Головний редактор Б. В. Щур. — Львів : ЛьвДУВС, 2010. — Вип. 3. — С. 232–235.

253. Угода «Про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності» від 19.11.2010 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_n31.

254. Угода «Про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності» від 06.04.1994 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_018.

255. Україна звітувала про протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_.

256. Участь України у СНД // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://cid.mfs.gov.ua/ua/ukraine-cis/cooperation>.

257. Федоров Г. Громадянське суспільство і держава / Г. Федоров // Закон і життя. — 2003. — № 10–11. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://refs.co.ua/70987-Cel_i_cennost_prava_Grazhdanskoe_obshestvo_i_gosudarstvo.html.

258. Федорчук О. М. Правові основи захисту прав і законних інтересів платників податків в адміністративному порядку : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Федорчук Олег Миколайович ; Національний ун-т «Острозька академія». — Острог, 2003. — 236 арк.

259. Фесенко Н. С. Закордонний досвід забезпечення державною захисту інтелектуальної власності / Н. С. Фесенко // Актуальні проблеми державного управління. — 2016. — № 2 (50). — С. 1–5.

260. Философская энциклопедия / Гл. ред. Ф. В. Константинов. — М. : Сов. энцикл., 1970. — Т. 5. — 740 с.
261. Философский энциклопедический словарь / [ред. сост.: Е. Ф. Губский и др.]. — М. : ИНФРА, 1997. — 574 с.
262. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов — М. : Сов. Энциклопедия, 1983. — 840 с.
263. Хальота А. Методи діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню реалізації прав людини / А. Хальота. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/622/%D5#chapter>.
264. Харитоновна О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) / О. І. Харитоновна. — Одеса : Юридична література, 2004. — 328 с.
265. Харитоновна О. І. До визначення поняття права інтелектуальної власності / О. І. Харітонова // Актуальні проблеми держави і права. — 2009. — № 51. — С. 51–59.
266. Харитоновна О. І. Суб'єкти та об'єкти правовідносин інтелектуальної власності / О. І. Харитоновна // Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. — Вип. 59. / Редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. В. М. Дрьомін. — Одеса : Юридична література, 2011. — С. 329–335.
267. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : навч. посіб. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, Л. І. Литвинчук. — К. : Центр учбової літератури, 2014. — 276 с.
268. Хропанюк В. Н. Випробування українського кримінального законодавства на «європейськість» / В. Н. Хропанюк // Віче. — 2005. — № 3. — С. 57–62.
269. Хропанюк В. Н. Теория государства и права : учебное пособие для высших учебных заведений / В. Н. Хропанюк; под ред. В. Г. Стрекозова. — М., 1995. — 384 с.

270. Цели и средства в праве и правовой политике : [монографія] / А. В. Малько, К. В. Шундигов. — Саратов : Изд-во ГОУ ВПО «Саратовская государственная академия права», 2003. — 296 с.

271. Цивільне право України : підручник : у 2-х кн. / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — 864 с.

272. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. — К. : Істина. — 928 с.

273. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — №№ 40–44. — Ст. 356. — [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

274. Черних С. Організована злочинність як об'єкт адміністративно-правової протидії / С. Черних // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2010. — № 83. — С. 78–80.

275. Чернишова О. О. Стан та перспективи подальшого вдосконалення протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О. О. Чернишова // Південноукраїнський правничий часопис. — 2014. — № 3. — С. 48–51.

276. Чомахашвілі О. Ш. Адміністративно-правове регулювання охорони прав на промислові зразки в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Чомахашвілі Олена Шотаєвна; Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2008. — 217 с.

277. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції / С. Шевчук. — Х. : Консум, 2002. — 296 с.

278. Шемшученко Ю. Вибране / Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2005. — 592 с.

279. Шопіна І. М. Адміністративно-правове регулювання управління органами внутрішніх справ України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Шопіна Ірина Миколаївна. — К., 2012. — 514 с.

280. Шундиков К. В. Правовые механизмы: основы теории / К. В. Шундиков // Государство и право. — 2006. — № 12. — С. 16.
281. Юридична енциклопедія : в 6 т. / ред-кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. : А–Г. — 672 с.
282. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушко, Т. П. Базова та ін.; за ред. В. Г. Гончаренка. — 2-ге вид., стереотипне. — К. : Либідь, 2004. — 320 с.
283. Ярошенко С. В. Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності / С. В. Ярошенко // Адвокат. — 2009. — № 6. — С. 36–38.
284. Яшарова М. М. Правова охорона службових винаходів в Україні : дис... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Яшарова Марія Миколаївна ; НАН України. — К., 2011. — 214 с.
285. About the Observatory // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-industries/world-anti-piracy-observatory/the-observatory/about-the-observatory/>
286. Mark L. Krotoski. Effectively Using Electronic Evidence Before and at Trial / Mark L. Krotoski // The United States Attorneys' Bulletin. — November 2011. — Volume 59. — Number 6. — P. 52–72. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.justice.gov/sites/default/files/usao/legacy/2011/11/30/usab5906.pdf>.
287. Operation OPSON V 2015. Report. O29 — FP COPY// INTERPOL IGGH October 2016 EDOC#856910. 43 pages.
288. World Anti-Piracy Observatory // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-industries/world-anti-piracy-observatory/>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список публікацій здобувача:

1. Михальський О. О. Особливості проведення досліджень щодо визначення вартості контрафактної аудіовізуальної продукції / О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2007. – Вип. 7. – С. 422–425.

2. Михальський О. О. Історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О. О. Михальський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2015. – № 2. – С. 67–71.

3. Михальський О. А. Цель и принципы административно-правового противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О. А. Михальский // Право и Политика. – 2016. – № 4. – С. 102–106.

4. Михальський О. О. Протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: історико-правовий аспект / О. О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 1. – С. 207–211.

5. Михальський О. О. Поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії / О. О. Михальський // Наше право. – 2016. – № 5. – С. 110–115.

6. Михальський О. О. Сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О. О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 2. – С. 156–160.

7. Михальський О. О. Правові засади протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання / О. О. Михальський // Європейські перспективи. – 2017. – № 3. – С. 93–98.

8. Михальський О. А. Система суб'єктів протиправних дій в Україні / О. А. Михальський // Право и Закон. – 2017. – № 1. – С. 127–131.

9. Михальський О. О. Верховенство права та законність як основоположні принципи протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Вплив юридичної науки на розвиток національного та міжнародного законодавства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 – 21 лют. 2015 р.). – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2015. – С. 35–37.

10. Михальський О. О. Адміністративно-правовий захист, як елемент державного механізму протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 – 9 лип. 2016 р.). – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2016. – С. 94–95.

11. Михальський О. О. Міжнародний рівень адміністративно-правової протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 23 – 24 верес. 2016 р.). – Запоріжжя : Запорізь. міська громад. орг. «Істина», 2016. – С. 94–96.

12. Михальський О. О. Характеристика спеціальних принципів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності / О. О. Михальський // Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 – 21 січ. 2017 р.). – О. : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. – С. 78–80.

13. Михальський О. О. Інтелектуальна власність як специфічний об'єкт адміністративно-правової протидії / О. О. Михальський // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України ; Харків. нац.

ун-т внутр. справ ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. – Х. : ХНУВС, 2017. – С. 232–235.

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації:*

14. Михальський О. О. Визначення вартості ремонтно-відновлювальних робіт пластмасових складових транспортних засобів / О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2008. – Вип. 8. – С. 557–560.

15. Михальський О. О. Проблемні питання методичного забезпечення судово-товарознавчих експертиз / О. С. Донцова, А. С. Посохов, О. О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2011. – Вип. 11. – С. 645–653.

16. Михальський О. О. Проблемні питання визначення вартості окремих видів будівельних матеріалів, які перебували на зберіганні або були в експлуатації / О. О. Михальський, О. С. Оболенцева-Красивська // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2013. – Вип. 13. – С. 476–481.

17. Михальський О. О. Визначення вартості аудіовізуальної продукції та програмного забезпечення / О. О. Михальський, Т. А. Заніна // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2012. – Вип. 12. – С. 445–451.

18. Михальський О. О. Визначення вартості програмного забезпечення / А. І. Лозовий, О. О. Михальський, Т. А. Заніна // Судова експертиза. – 2014. – № 2. – С. 17–22.

АКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Сумського державного університету
В.Д. Карпуша
« 26. » травня 2017 р.

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Комісія у складі:

Голова – директор ННІ права, д.ю.н., професор Куліш А.М.

Члени комісії – к.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Солонар А.В.;

– к.ю.н., ст. викладач кафедри АГПФЕБ Колеснікова М.В.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні» і їх використання в освітньому процесі з дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи», кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного дослідження Михальським Олегом Олександровичем «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні» отримані на основі ґрунтовного аналізу та вивчення особливостей інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії, мають комплексний характер та

використовуються при проведенні лекцій, семінарських і практичних занять кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету зі студентами при вивченні дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи».

Акт виконаний у 2-х примірниках.

Голова комісії

А.М. Куліш

Члени комісії

А.В. Солонар

М.В. Колеснікова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Відповідальний секретар

Кримінологічної асоціації України

доктор юридичних наук, професор

О. М. Литвинов

«23» червня 2017 року

А К Т

впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта Науково-дослідного інституту публічного права Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України

Комісія у складі:

1. Яценка А. М. – доктора юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України.

2. Васильєва А. А. – кандидата юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України.

3. Кондратова Д. Ю. – кандидата юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України.

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право, використовуються у наукових дослідженнях Кримінологічної асоціації України.

Зокрема: 1) при визначенні поняття інтелектуальної власності як об'єкта протидії; 2) для встановлення сутності та змісту державно-правового механізму

протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; 3) при узагальненні рівнів та напрямків протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; 4) при окресленні кола суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; 5) при наданні консультативно-дорадчої допомоги щодо супроводження правотворчого процесу правоохоронних органів; 6) при розробці пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства, яке регулює діяльність суб'єктів протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні» у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України забезпечило розширення науково-методичного інструментарію експертно-кримінологічного дослідження нормативно-правових актів і їх проектів з питань правоохоронної діяльності.

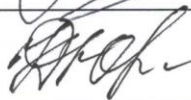
Члени комісії

(А. М. Яценко)

(А. А. Васильєв)

(Д. Ю. Кондратов)

«23» червня 2017 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
А.С. Колотік

«23» червня 2017 р.

**АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Комісія у складі:

начальника відділу організації освітнього процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук **Рязанцевої І. М.** (голова);

завідувача кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора **Безпалової О.І.**;

завідувача кафедри адміністративного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора **Салманової О.Ю.**

склала цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження аспіранта Науково-дослідного інституту публічного права Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право, використовуються в освітньому процесі Харківського національного університету внутрішніх справ при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи».

Внесені автором до зазначених лекційних матеріалів доповнення підготовлені на достатньому теоретичному та методичному рівні та ґрунтуються на результатах проведеного автором глибокого дослідження чинного законодавства, практики діяльності суб'єктів протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні, у зв'язку з чим можуть бути впроваджені в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ, а також використані у науково-дослідній роботі слухачів, студентів та курсантів.

В якості наукових джерел в лекціях рекомендовано такі *публікації*:

1. Михальський О. О. Особливості проведення досліджень щодо визначення вартості контрафактної аудіовізуальної продукції / О.О. Михальський // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики:

Збірник наукових праць. – Х.: Право, 2007. – Вип.7. – С.422–425.

2. Михальський О. О. Історико-правовий аналіз протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О.О. Михальський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2015. – № 2. – С. 67–71.

3. Михальський О. А. Цель и принципы административно-правового противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О.А. Михальський // Научно-методический журнал «Право и Политика». – 2016. – № 4. – С. 102–106.

4. Михальський О. О. Протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: історико-правовий аспект / О.О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – №1. – С. 207–211.

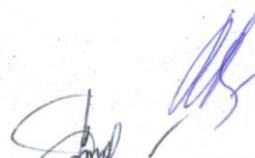
5. Михальський О. О. Поняття інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової протидії / О.О. Михальський // Наше право. – 2016. – № 5. – С.110–115.

6. Михальський О. О. Сутність та зміст державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні / О.О. Михальський // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 2. – С. 156–160.

7. Михальський О. О. Правові засади протидії правопорушенням в сфері інтелектуальної власності в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання / О.О. Михальський // Європейські перспективи. – 2017. – № 3. – С.93–98.

8. Михальський О. А. Система субъектов противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине / О.А. Михальський // Международный научно-практический журнал «Право и Закон». – 2017. – № 1. – С. 127–131.

Члени комісії:

І.М. Рязанцева
О.І. Безпалова
О.Ю. Салманова

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**
вул. Г. Кірпи, 2а, м. Київ, 03035
Тел. 228-10-31
E-mail: sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

**SCIENTIFIC INSTITUTE
OF PUBLIC LAW**
2a G. Kyrpu Str., Kyiv, 03035
Tel. 228-10-31
E-mail: sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

18.07.2017 № 5/1/6-19

На № _____ від 20.07.2017 р.

ДОВІДКА

про використання результатів дисертації здобувача Науково-дослідного інституту публічного права Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право під час внесення змін і доповнень до законодавства, що регламентує правоохоронну діяльність

Повідомляємо спеціалізованій вченій раді К 55.051.07 Сумського державного університету, що результати дисертації Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні» спрямовані на: встановлення сутності та змісту державно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; окресленні кола суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні; визначення форм та методів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні використовуються Науково-дослідним інститутом публічного права під час розробки пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства та розроблення нових нормативно-правових актів з питань правоохоронної діяльності в межах реалізації теми наукового дослідження «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації №0115U005495).

**Директор Науково-дослідного інституту
публічного права,
доктор юридичних наук, професор**

Галуцько В.В.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Харківського
науково-дослідного інституту
судових експертиз
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

О.М. Ключев

«20» липня 2017 року

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта Науково-дослідного інституту публічного права Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право у діяльність Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса

Комісія в складі:

1. Заступника директора з наукової роботи, к.ю.н., **Сімакової-Єфремян Е.Б.**
2. Завідувача лабораторії теоретичних, аналітичних досліджень та інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності, д.ю.н., професора **Петрової І.А.**
3. Наукового співробітника лабораторії товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності **Копитько А.П.**

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження аспіранта Науково-дослідного інституту публічного права Михальського Олега Олександровича «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право, використовуються у діяльності Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса.

Зокрема при: 1) ідентифікації об'єктів інтелектуальної власності і суб'єктів, які вчинили правопорушенням у сфері інтелектуальної власності за залишеними слідами; 2) діагностиці механізму вчинення правопорушення у сфері інтелектуальної власності; 3) експертній профілактиці правопорушень у сфері інтелектуальної власності; 4) вивченні зарубіжного досвіду ідентифікації

об'єктів інтелектуальної власності і суб'єктів, які вчинили правопорушенням у сфері інтелектуальної власності за залишеними слідами; 5) при наданні консультативно-дорадчої допомоги з питань організації судової експертизи за такими експертними спеціальностями: дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами; дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних; дослідження, пов'язані з виконаннями, фонограмами, відеограмами, програмами (передачами) організацій мовлення; дослідження, пов'язані з промисловими зразками; дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта Науково-дослідного інституту публічного права Михальського Олега Олександровича забезпечило розширення науково-методичного інструментарію під час організації та проведення експертиз у сфері інтелектуальної власності.

Пропозиції дисертанта щодо визначення переліку питань, які можуть бути поставлені на вирішення експертам взято за основу для підготовки відповідних методичних рекомендацій.

Результати дисертаційного дослідження аспіранта Михальського Олега Олександровича мають необхідний теоретичний рівень та практичну спрямованість, сприятимуть підвищенню ефективності протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні

Члени комісії

		Сімакова-Єфреман Е.Б.
		Петрова І.А.
		Копитько А.П.